

TÜRK SİYASETİNDE

YOZLAŞMA VE ARAYIŞ SÜRECİNDE

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

MHP
AR-GE MERKEZİ

TÜRK SİYASETİNDE
YOZLAŞMA VE ARAYIŞ SÜRECİNDE
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

MHP

AR-GE MERKEZİ

TÜRK SİYASETİNDE
YOZLAŞMA VE ARAYIŞ SÜRECİNDE
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

**MHP AR-GE MERKEZİ “SİYASÎ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR
GRUBU” TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR**

MHP
AR-GE MERKEZİ
NİSAN 2002

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

I. TÜRK SİYASÎ HAYATININ EVRİMİ ve DEMOKRASİ SORUNU

A. TÜRKİYE'DE DEMOKRASİYE GEÇİŞ SÜRECİ VE DEMOKRATİKLEŞME SANCILARI

a) Osmanlı Siyasî Mirası ve Erken Cumhuriyet Döneminde Demokratik Alt Yapının Tesisi Süreci

b) Çok Partili Hayata Geçiş ve Demokrasinin Kurumsallaşması Sancıları (1945-1980)

c) Kesintiden Yeniden İnşaya: 1980'li Yıllarda Türk Demokrasisinin Seyir Defteri

B. 1990'LI YILLARDA SİYASÎ YAPI VE KÜLTÜR ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

a) Yozlaşmış Demokrasi ve Güven Bunalımı

b) Sorumluluk Erdeminden Yoksunluk ve Kırılganlaşan Siyasi Kültür

c) Küreselleşme, Demokrasi ve Millî Hassasiyetler

II. FİKİR ve SİYASET ARENASINDA TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

A. TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ: FİKİR AKIMINDAN SİYASÎ HAREKETE

B. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN İDEOLOJİK ARKA PLANININ GENEL ÖZELLİKLERİ

III. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN İKTİDARA GELİŞ SÜRECİ:

KUTLU İKTİDAR YÜRÜYÜŞÜ

A. MİLLETİ TEMSİL EDEN BİR SİYASÎ HAREKETİN 18 NİSANA KADAR İKTİDARINI GECİKTİREN FAKTÖRLER

B. İKTİDARA UZANAN YOL YA DA BİLİNÇLİ VE KARARLI BİR ÇABANIN ÜRÜNÜ

C.MHP'NİN VİZYONU: LİDER ÜLKE İDEALİNİN BİR ÖN PROFİLİ

IV. BAŞKALAŞMADAN GELİŞEN SİYASÎ HAREKET: MHP'NİN GELECEĞE AÇILAN VİZYONU VE İKTİDAR SÜRECİ

A.18 NİSAN SEÇİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE

B.MHP'NİN VİZYON VE İKTİDARINI BÜTÜNLEYEN İLKELER

- a) Sorumluluk ve Uzlaşma Kültürü
- b) Siyasette ve Ekonomide İstikrar
- c) Koalisyon Adâbı ve Kültürü

C.GÜNDEMDEKİ KRİTİK SORUNLAR KARŞISINDA MHP

- a) Başörtüsü Sorunu
- b) Bölücübaşı Sorunu
- c) Yolsuzluk ve Yoksullukla Mücadele
- d) Avrupa Birliği ve Kıbrıs

D.5 KASIM 2000 MHP 6. OLAĞAN KONGRESİ: YENİ ÇAĞA GERÇEKÇİ

BAKIŞ YA DA "TÜRKİYE VE DÜNYA'YI TÜRKÇE OKUMAK"

SONUÇ: TÜRK SİYASÎ KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİ VE MHP

GİRİŞ

18 Nisan 1999'da yapılan Genel Seçimlerde büyük bir başarı gösteren MHP, seçimlerin akabinde kurulan 57. Hükümette de koalisyon ortağı olarak yer almıştır. Köklü siyasî geçmişini zengin fikrî birikimiyle bütünleştiren MHP, Türk siyasî hayatında farklı ve önemli bir yere sahiptir. Bu özelliği dolayısıyla çeşitli dönemlerde çeşitli kesimlerin husumetini üzerine çekmiş, bu husumet kendisini diğer dönemlerde olduğu gibi 57. hükümet döneminde de ziyadesiyle hissettirmiştir.

MHP ve temsil ettiği fikirlerin Türk insanıyla buluşmasının önünde yatan engellerden birisi de yukarıda işaret edilen sâikle hareket etmekten bir türlü vazgeçmeyenlerin MHP'yi olduğu gibi tanımak, anlamak yerine, artık iyice köhnemiş bir kısım şablonlara dökerek arzuladıkları gibi kurgulamak, kurguladıkları şekilde de Türk insanına takdim etmek gayretleridir.

Bu raporla hedeflenen bütün bu ideolojik 'prizmalar'ın dışında, MHP'nin tavır ve düşüncelerine ilişkin değerlendirmelerin doğru ve sağlıklı bir şekilde ifade edilmesidir. Bu çerçevede, çalışmaya MHP'nin nasıl bir siyasî zeminde ve iklimde siyaset yapmakta olduğunu, proje ve hedeflerinin hangi Türkiye gerçekleri karşısında şekillendiğini ortaya koymak için 'Türk Siyasî Hayatının Evrimi ve Demokrasi Sorunu' üzerinde durularak başlanmıştır.

Çalışmanın ikinci kısmında, Türk Milliyetçiliği'nin tarihi gelişimine ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin ideolojik arka planının genel özelliklerine değinilmiştir. Üçüncü kısımda Milliyetçi Hareket Partisi'nin iktidara geliş süreci ve hazırlıkları ele alınmıştır.

Dördüncü kısım ise, 18 Nisan seçimlerinden günümüze kadar MHP'nin izlemiş olduğu siyasetin temel özellikleri ve hedefleri ile bunların beslendiği ilkeler üzerinde durulmuştur. Yine, bu süreçte MHP'ye yöneltelen eleştirilerin ve karalama kampanyalarının ana temasını teşkil eden ve Türk toplumunun gündeminde de yer etmiş olan kritik tartışma konuları ele alınmaktadır. Ayrıca bu kısımda MHP 6. Olağan Kongresi'nde kabul edilen yeni parti programı, MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin bu kongrede yapmış olduğu konuşma çerçevesinde MHP'nin küreselleşme, insan hakları gibi meseleler karşısındaki tavır ve görüşleri ele alınmıştır.

Çalışmanın sonuç kısmı, MHP'nin Türk siyasetinde yerleştirmeye çalıştığı ilkeler doğrultusunda iktidar sürecinde yaşananların, diğer kurum ve aktörlerin MHP karşısındaki tavırlarının genel bir değerlendirilmesi, 'ilkeli, dürüst ve seviyeli' bir siyaset anlayışı doğrultusundaki çabaların geleceğine dönük bir bakış mahiyetindedir.

Son tahlilde Türk siyasi kültürünün boyutları ve açmazları karşısında MHP'nin duruşunu tahlil etmeyi amaçlayan bu çalışmanın, sadece partililerimiz açısından değil, Türk siyasetine ilgi duyan herkes için yararlı bir kaynak olacağına inanıyoruz.

I.TÜRK SİYASÎ HAYATININ EVRİMİ ve DEMOKRASİ SORUNU

A.TÜRKİYE'DE DEMOKRASİYE GEÇİŞ SÜRECİ VE DEMOKRATİKLEŞME SANCILARI

a)Osmanlı Siyasî Mirası ve Erken Cumhuriyet Döneminde Demokratik Alt Yapının Tesisi Süreci

Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketleriyle birlikte, siyasî modernliğin temel yapı ve söylemleri de iktibas edilmeye başlanmıştır. Bununla beraber, geleneksel yapı ve aidiyet biçimlerinden modern dönemlerin kazanılmış kimlik ve istikrarlı kurumlarına geçiş sürecine tekabül eden Osmanlı modernleşme süreci, Türk demokrasinin merkezî ayağını teşkil eden siyasî kültürümüzün temellerinin de atılmaya başlandığı bir dönemin ifadesi olmuştur.

Tanzimat Fermanı'nın ilanını takip eden devre, esasen, günümüz demokrasilerinin belirleyici öznelerinden birini ifade eden siyasî katılmanın ve bu süreci mümkün kılan kurumsal yapıların oluşmaya başladığı bir dönüm noktası olma vasfını haizdir. Tanzimat Fermanı'nın ilanından önce varolan ve meşveret geleneğinin yeni bir yapı içindeki devamı sayılabilecek¹ Meclis-i Valâ-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûrayı Bâb-ı Âli gibi kurumların danışma işleri ötesinde fazlaca bir işlevleri bulunmamasına karşın, Tanzimat ertesinde kurulan Muhassıllık, Vilayet ve Kaza Meclislerinin sağlamış olduğu temsil ve katılım ortamı sayesinde Osmanlı-Türk toplumsal ve siyasî hayatında ciddî bir dönüşüm hasıl olmuştur.

¹ Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay; "Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Siyasal Değişme", **Türkiye'de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** (Der.) Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay içinde, İstanbul , s.31

Yazılı ve evrensel hukuk kurallarının toplumsal hayatı biçimlendirici tesirlerinin ortaya çıkmasını ifade eden idarî anlamda bir merkezîleşme ve bunun doğal uzantısı olarak görülebilecek toplumsal bütünleşmenin gündeme gelmesiyle birlikte, Osmanlı siyasî hayatında varolan egemenlik ilişkilerinin meşruiyet tanım ve zemini de değişmeye başlamıştır.

Türk demokrasisinin ilk kurumsal nüvelerini meydana getiren meşruiyet tanımlamasındaki bu değişim, 1876'da Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle birlikte iyiden iyiye su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Ancak altı çizilmelidir ki, 1876 Anayasası halkın siyasî karar alma süreçlerine katılımını mümkün kılacak bir amaçtan ve siyasî karar verme noktasındaki yöneticiler üzerinde halk tarafından yapılabilecek bir denetimi sağlayacak bir toplumsal bilinçten tam anlamıyla beslenememiştir.

Ne yazık ki, bu dönemde Heyet-i Mebusan ve Heyet-i Ayan olarak ikili bir yapıda kurulan Meclis-i Umumî, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşının çıkması sebebiyle demokratik bir rejimin kurulmasına ve işlemesine esaslı bir katkıda bulunamadan tehir edilmiş ve ilk Osmanlı Anayasası da bu suretle yürürlükten kaldırılmıştır. Meşrutiyet'in 1908 yılında yeniden ilan edilmesini takip eden süreçte uzun yıllar boyunca kapalı kalmış olan meclisinin açılması ve askıya alınan anayasanın tekrar yürürlüğe girmesiyle, siyasî kanallara meşru katılımı ifade eden temsiliyet ilkesinin kurumsal temeller üzerinde yükselmesi yönünde bir adım atılmıştır. Bu yeni ortam sonucunda siyasî partilerin kurulmasına imkân tanınarak seçimlere katılmalarına müsaade edilmiş ve böylece ilk defa siyasî parti merkezli bir temsiliyet olgusu, Osmanlı-Türk toplumunun siyasî pratikleri içine dahil edilmiştir.

Demokratik süreçlerin kuruluş ve işleyişinde merkezî bir ön belirleyici uğrağın ifadesi olan toplumun ve siyasî sistemin daha çok örgütlenmiş, kurumsallaşmış ve uzmanlaşmış bir yapı hâlini alması süreci, 19. yüzyıl Osmanlı siyasî sistemine damgasını vuran değişim ve dönüşüm

dinamikleriyle doğrudan ilişkili olmuştur. Toplumsal bütünleşmenin merkezî bir siyasî yapıyla çevresel siyasî aktörler arasındaki ilişkiler düzleminde tesisi ve egemenlik noktasında gündeme gelen meşruiyet tanımlamasındaki dönüşüm; Osmanlı idarî, siyasî ve toplumsal hayatının Cumhuriyet dönemine demokratik kurumsallaşma noktasında bırakmış olduğu temel miras olarak ortaya çıkmıştır.

Modern manada bir millî devletin ortaya çıkış sürecine tekâbül eden Cumhuriyetin kuruluş devresi, 19. yy Osmanlı siyasî ve toplumsal hayatına damgasını vurmuş temel dönüşümlerin kurumsal bir üst yapı içerisine dahil edilmesini mümkün kılması bakımından siyasî ve toplumsal düzlemde oldukça köklü bir biçimsel belirginleşme sürecine denk düşmektedir.

Geleneksel statü düzeni yerine millî egemenlik temelinde yükselen bir meşruiyet tanımlamasının siyasî hayatın değişmezleri arasına dahil edilmesine bağlı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulması ve sembolik bir mahiyet arz etse de seçimlere işlerlik kazandırılmış olması, demokrasinin ön şartlarından olan millî iradenin, egemenliğin kurumsallaşması ve bu iradenin siyasî karar alma süreçlerine yansımaları meşrulaştıran millî meclis yapısı altında toplanılması bakımından önemli adımlardır. Bu gelişmeler, Türk demokrasisinin ana omurgasının sağlam temeller üzerinde yükselmesi noktasında bir ön evrenin inşâsını ifade etmektedir.

Modern Türkiye kurulurken, demokratik bir rejimin kurumlarının -her ne kadar uzun bir süre gerçek işlevini yerine getirmese de- temelleri atılmıştır. Demokrasinin işleyişinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için elzem olan yurttaşlık bilincinin ve demokrasiyi tam manasıyla içselleştirmiş bir siyasî kültürün noksanlığı sebebiyle, siyasî karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları geçici bir süre için atıl kalmıştır.

Siyasî modernleşmenin temel unsurlarından olan yurttaşlık olgusunun Batılı toplumlardaki yüzyıllar süren zorlu inşa süreci göz önüne alındığında, pederşahî (patrimonyal) karakterini ve modernlik öncesi siyasî topluluk özelliklerini büyük ölçüde muhafaza eden bir toplumun kısa sürede “modern yurttaşlar topluluğu” olmasını beklemek doğru değildir. Yurttaşlık kültürü, demokrasi bilgisine ve tecrübesine sahip bireyleri gerekli kıldığından, bu bilgi ve tecrübeden uzak kitlelerin kendi siyasî isteklerini kamusal alanda demokratik araç ve kurumlarla dile getirmesi siyasî endoktrinasyonun varlığını zarurî kılmaktadır.

Bu anlamda Cumhuriyet, etnik ve dinî aşırılıkları reddeden millî bir yurttaşlık şemsiyesi altında kamusal alana katılımı öngören bir siyasî projenin ifadesi olması bakımından, egemenliğin “bilakaydüşart” millete ait olduğu noktasından hareketle demokrasinin meşruiyet kaynağını teşkil eden “demos”u kayıtsız şartsız biçimde milletin kendisi ve öz vicdanı olarak tayin etmiştir.

Erken Cumhuriyet döneminde temel siyasî kurumların yerleşmesine ve reformlara öncelik verilerek kitlelerin “yurttaşlık” konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu süre zarfında, 1924 yılında ilk muhalefet partisi olarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası şekillenmiş; 1930 yılında ise Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın kuruluşu teşvik edilerek “kontrollü demokrasi” girişiminde bulunulmuştur. Her iki çok partili hayat tecrübesi de kısa ömürlü olmuş, rekabetçi siyasî yapının oluşumu açısından kayda değer bir başarı elde edilememiştir.

Bu iki tecrübeyle birlikte millî egemenlik anlayışına uygun olarak Türk Milletinin kendi yazgısını belirleme fırsatı ortaya çıkmış; fakat ne yazık ki, “demokratik alt yapı”nın zayıflığı ve demokratik siyasî kültürün sınırlılığı ilk çok partili siyaset girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasına yol açmıştır. Kısacası, hem toplumsal kültürün hem de hakim siyasî elit

kültürünün demokratik bir süreci inşâ etme ve yaşatma bakımından yeterince elverişli bir yapıda olmadığı gerçeği ortaya çıkmıştır.

b)Çok Partili Hayata Geçiş ve Demokrasinin Kurumsallaşması Sancıları (1945-1980)

Siyasî anlamda demokrasiye kurumsal bir geçişin yapılabilmesi ve bu anlamda demokratik bir siyasî kültürün tam manasıyla tesis edilebilmesi; siyasetin toplumsal hayatın görece özerk bir faaliyet alanı olarak görülmesinin yanı sıra, siyasî rekabetin var olmasını ve dolayısıyla millî bir toplum olma bilincine sahip olan insanlardan müteşekkil millî bir siyasî hayatın varlığını gerekli kılar.

Millî bir topluma ait olma bilincinin toplumsal hafızalara işlendiği erken Cumhuriyet döneminden, siyasetin toplumsal hayatın temel belirleyici öznesi hâline gelmeye başladığı çok partili siyasî hayata geçiş süreci, esasen, 1945 sonrasında Türk toplumunun yaşamış olduğu iki boyutlu bir dönüşümün -demokratikleşme ve toplumsal hareketlilik - ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1945 yılında Millî Kalkınma Partisi'nin ve ardından 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması, Türk siyasî hayatında muhalefet partilerinin bundan böyle demokratik hayatta yer alabileceğini göstermesi ve artık çok partili siyasete geçişinin sürekliliğini ve kalıcılığını sağlaması bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Çok partili siyasetin giderek genel kabul görmeye ve siyasî karar alma mekanizmalarına katılım kanallarını açılmaya başlaması, merkezî bürokratik seçkinlerin tek parti dönemindeki belirleyici ve biçimlendirici rolünü zayıflatarak siyasetin toplumsallaşması sürecini hızlandırmıştır.²

² Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Kemal Karpat; **Türk Demokrasi Tarihi**, ???

Türkiye’de çok partili hayata geçişin ilanının hemen ardından, 1946 yılında yapılan seçimler, sıklıkla geçiş dönemi seçimleri olarak adlandırılmışlar ve yerleştirici rejimler olarak ifade edilebilecek demokrasinin dışarıdan müdahaleler ertesinde yeniden kurumsallaşmasını ve yerleşmesini hedef alan koruyucu karakterli -neredeyse her on yılda bir gerçekleşen askerî müdahaleler sonrasında gündeme gelen demokrasiye yeniden geçişi ve temel kurumları yerleştirmeyi esas alan- seçimler tarafından takip edilmişlerdir.

Bürokrasinin ayrıcalıklı konumunun değişmeye ve siyasetin kendi tabii tabanı üzerine oturmaya başladığı DP döneminde, demokrasi bir ideal olarak saygınlık kazanmış ve bütün toplumsal kesimler nezdinde giderek benimsenmeye başlanmıştır. Ancak bu yıllarda iktidar ile muhalefet arasında karşılıklı güvene dayalı bir işbirliği ve rekabet anlayışının gelişmemiş olması uzlaşmacı demokratik bir siyasî kültürün kök salamamasına sebep olmuştur. İktidarın gözünde muhalefetin, muhalefetin gözünde iktidarın tartışmalı ve gayri meşru konumda bulunması durumu; siyasî hayattaki, gerginliklerin ve tıkanmaların temel kaynağını oluşturmuş, bu da Türk demokrasisinin en önemli kronik hastalıklarından birisi olarak önemini korumuştur.

Bu anlamda denilebilir ki, ülkemizde çok partili hayata geçiş ile birlikte, esasen, demokratikleşmenin bütünüyle tesisinin değil, demokrasinin kurumsallaşması yolunda bir geçiş sürecinin; 1960 askerî müdahalesi sonrasında gündeme gelen siyasî hayatın çok sesliliği ile birlikte ise, temel demokratik kurumların yerleştirilmesi çabasının vücut bulduğunu söylemek mümkündür.

Türk toplumunun tüm kesimlerinin yoğun biçimde sanayileşme ve modernleşme ile tanışmaya başladığı döneme işaret eden 1960 ve 1970’li yıllar, toplumsal hayatı düzenleme noktasında pek çok yeni kavram ve hayat biçimini toplum gündemine dahil etmiştir. Bu dönemde gündeme

gelen yeni beşerî belirlenimler, yeni kitlevî taleplerin siyasî karar alma süreçlerinde temsiline dayalı bir siyasî hareketliliğin ortaya çıkışını mümkün kılmıştır. Bununla birlikte, sözü edilen toplumsal hareketlilik pek çok yeni siyasî kimlik ve aidiyet biçimini siyasî arenaya taşımakla kalmamış; siyaset kurumunun toplumsal hayatın görece özerk bir faaliyet alanı olduğu telâkkisinin toplum vicdanına yerleşmeye başlamasını mümkün kılması cihetiyle de, demokrasimizin en temel eksikliklerden birinin ifadesi olan çoksesliliğin siyasî kültürümüzün temel belirleyici etmenleri arasına dahil edilebilmesine vesile olmuştur.

1960 ve 1970'li yıllar zarfında hızlı biçimde artan toplumsal hareketlilik olgusu ile birlikte üzerinde durulması gerekli olan bir diğer hususu ise seçmen tercih ve davranışlarında ciddi biçimde gözlenen dönüşüm olgusu teşkil etmektedir. Bu dönem zarfında gündeme gelen toplumsal hareketlilik olgusunun doğal bir uzantısı olarak - kentleşme, göç, modernleşme ve sanayileşmenin işlerlik kazanması ile birlikte - modernlik/geleneksellik örüntüsü üzerine kurulu eski toplumsal fay hatları, yerlerini ideolojik ve sosyo-ekonomik örüntüleri amir ayrımlara terk etmişlerdir.

Bu anlamda denilebilir ki, seçmen tercihlerinde gözle görülür, sistemli bir değişimin ve istikrarsızlığın ortaya çıkmasının yanı sıra, toplumsal bütünlüğün etnik ve mezhepsel farklılıklar üzerinde yoğunlaşan yaklaşımlarca tehdit edilmeye başlanması süreci de 1960 ve 1970'li yılların genel karakteristikleri arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, demokrasinin kurumsallaşması noktasında bir yerleşme döneminden ziyade; tek parti merkezli ön-demokratik evreden toplumsal muhalefete temsil kanallarının açılması evresine geçiş sürecine tekabül eden bu dönem, ülkemiz demokrasisinin sağlıklı ve iyi işleyen bir yapı temelinde yükselen bir mahiyete bürünmesini mümkün kıldığı kadar, bugün dahi toplumsal hayatın temel tartışma noktalarını teşkil eden pek çok etnik,

mezhepsel ve ideolojik farklılaşmanın da su yüzüne çıkmasına hizmet etmiştir.

c) Kesintiden Yeniden İnşaya: 1980'li Yıllarda Türk Demokrasinin Seyir Defteri

1960 yılında yapılan ilk askerî darbeyle sekteye uğrayan Türk demokrasisi, kısmî bir müdahale olan 1971 askerî muhtırasından sonra 12 Eylül askerî yönetimiyle tekrar tabîî gelişim çizgisi dışına çıkartılmıştır. Soğuk Savaş'ın konjonktürel tahakkümü ve bu bağlamda ideolojik, etnik ve mezhepsel farklılıkların kışkırtılması yüzünden oluşan siyasî kamplaşmanın meydana getirdiği çatışma ve istikrarsızlık ortamına son vermek amacıyla yapılan 12 Eylül askerî müdahalesi, demokrasinin pekişmesinde temel bir gereklilik olan güçlü siyasî parti ve temsil geleneklerinin oluşmasını sınırlandırmıştır.

Demokrasi, 1980-1983 yılları arasında bütünüyle yürürlükten kaldırılmış ve siyasî karar alma yetkisi de Millî Güvenlik Konseyi tarafından üstlenilmiştir. Bu süre zarfında, 1961 Anayasasına göre, bireysel özgürlükler ve örgütlenme hakları bakımında nispeten daha az özgürlükçü olan 1982 Anayasası halkoyuna sunulmuş ve büyük bir çoğunluğun oyuyla kabul edilmiştir. 1983 genel seçimlerinin yapılmasıyla demokrasi yeniden işlemeye başlamış fakat, siyasî partilerin ve milletvekili adayların karşılaştığı engeller, seçimlere gölge düşürmüştür. Kenan Evren seçim öncesinde Milliyetçi Demokrasi Partisi'ni açıkça desteklemiş ve seçmen kitlesini bu partiye yönlendirmeye çalışmıştır. Bu yönlendirme eylemini benimsemediğini gösteren seçmenler, başka bir partiye meylederek seçimlerin halkın özgür tercihlerinin dışavurumu olması gerektiğini göstermiş ve bu davranışlarıyla millî egemenliğin tezahürünün bir enstrümanı olan demokrasinin herhangi bir seçkinler zümresinin irade ve tahakkümünden müteşekkil olmadığını vurgulamıştır.

Tüm bu gelişmelerin yanında 1980’li yıllar, “seçim” merkezli meşruiyet tartışmalarının da gündeme geldiği –1983 ve 1987 genel seçimleri ile, 1989 yerel ve yine 1989 cumhurbaşkanlığı seçimleri – yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Halk tarafından siyasî temsil kanallarına katılımın meşruiyet zeminini üstyapısal anlamda ören demokratik kurumsal yapılanmanın tam manasıyla teşkil edilememiş olmasının bir neticesi olarak, 1980’li yıllar boyunca Türk demokrasisi sağlıklı ve iyi işleyen bir yapıdan mahrum kalmıştır.

Siyasî otoritenin meşruiyet sorununu özellikle 1980’li yıllarda besleyen ve 1990’lı yıllardaki yozlaşmış demokrasi temayüllerinin ortaya çıkışını hazırlayan başlıca etkenlerden bir diğerini ise, Türkiye’de siyasetin siyasal seçkinler nazarında sıfır toplamı bir oyun olarak algılanması durumu teşkil etmiştir.

Türk siyasî hayatında, özellikle 1970’li yıllardan itibaren artan toplumsal hareketliliğe bağlı olarak, yeni toplumsal ayırım ve belirleyicilerin gündeme gelmeye başlaması sürecini takip eden 1980’li yıllarla birlikte, artık iyiden iyiye din, laiklik ve etnisite gibi kavramlar etrafında şekillenmeye başlayan siyasî gündemde yer eden bir diğer hususu ise ekonomik sistemin yapısal özellikleri üzerinde etkili olan, siyasî kararlara dayanılarak ortaya konulan – sonraları ise bürokratik çözülme, ben merkezci/hazcı (hedonist) bir birey algılaması ya da siyasî kirlenme gibi yozlaşmış demokrasi pratiklerine ortam hazırlayacak olan- ekonomik sistemin temelsiz reorganizasyonu süreci teşkil etmiştir. Sonuç itibariyle, aynı önceki dönemler gibi 1980’li yıllarda da çözümü elzem ve kaçınılmaz olan pek çok sorun ve konunun çözümü, 1990’lı yıllara, daha sonra da 2000’li yıllara havale edilmek suretiyle ertelenmiştir.

B. 1990'LI YILARDA TÜRK SİYASÎ HAYATI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

a) Yozlaşmış Demokrasi ve Güven Bunalımı

Birçok Batılı demokraside uzun zamandır, giderek artan biçimde tanık olunan ve siyasî temsil kanallarına katılımın azalmasının sorumlusu³ olarak görülen “siyasî temsil krizi”, içinde bulunduğumuz dönemde ülkemiz demokrasisinin de mücadele etmesi gereken bir sorun olarak kendisini göstermiştir.

Bugün Türk demokrasisini tehdit eden “siyasî temsil krizi”nin, esasen 1990'lı yıllar boyunca siyaset etme pratiklerine sinmiş olan siyasî-ahlakî yozlaşmanın ve siyasî kültürümüzün temel problematiklerinden birisini teşkil eden popülizm sendromunun bir neticesi olduğunu söylemek mümkündür.

90'lı yıllar boyunca siyasî hayatımızın “iki anahtar”, “yeşil kart” ya da “adil düzen” gibi toplumda beklentiyi arttırmaktan öteye geçemeyen popülist söylemlerle adeta boş vaatler arenasına eş değer kılınması süreci, aziz milletimizin siyaset kurumuna olan güveninin günden güne aşındığı; popülizmin sağduyuya, hazcılığın (hedonizmin) millî menfaatlere, kişisel ihtiraslar ekseninde örülmüş çıkarlar siyasetinin kolektif paylaşımları esas alan uzlaşma kültürüne hakim kılındığı bir döneme tekabül etmiştir.

Bu yıllar boyunca, halk tarafından verilen siyasî temsil yetkisinin kötüye kullanılması suretiyle halka karşı geliştirilen bir tutarsızlıklar pratiğinin yerleşmesi, adeta Duverger'in “halksız demokrasi” kavramsallaştırmasına hayatiyet kazandıran bir anlamlar bütünün ülkemiz demokrasisinin tarifinde kullanılabilmesine fırsat vermiştir.

³ Alain Touraine; **Demokrasi Nedir?**, İstanbul, 2000, s. 87

Ahlâkî bir kurallar manzumesinin dışında tutulan siyaset etme pratikleri, demokratik açıklıktan uzak bir yapıyı ve halktan kopuk, demogojik söylemler silsilesini siyasal yelpazenin dört bir yanına serpiştirmiştir. Bu durum, toplumsal düzlemde siyaset kurumuna olan güveni sarsmakla kalmamış, siyaset kurumuna karşı topyekün bir önyargının toplumsal vicdana yerleşmesine ve bu suretle de toplumsal merkezin odaklaştığı adresin sürekli biçimde değişmesine de sebebiyet vermiştir.

Demokrasimizin kurumsallaşma düzeyini sekteye uğratan bir ilişkiler ağını ifade eden siyasî yozlaşmanın göstergelerine, patronaj ilişkilerinden özel çıkar gözetme olgusuna kadar oldukça geniş bir yelpazede rastlamak hiç de zor değildir. 1990'lı yıllar boyunca takip edilen ekonomi-politiğin körüklemiş olduğu tüketim temeli üzerinde yükselen hayat tarzının, toplumsal gündemin merkezine yerleştirdiği haz merkezilik (hedonizm) sendromu; yalnızca siyasî kültürümüz üzerinde değil, kolektif hayatın dinamiklerini çerçeveleyen gündelik pratiklerimiz üzerinde de erozyona tâbi kılıcı mahiyette işlev görmüştür.

Siyasî sürecin işleyişinde özel çıkar aksiyomunun geçerli olması olgusu, siyasî yozlaşmanın başta gelen sebepleri arasında yer almaktadır.⁴ Ülkemizde 90'lı yıllar boyunca özel çıkarların maksimizasyonu güdüsünü tetiklemek suretiyle ahlâkî ve kültürel değerleri zayıflatan siyaset etme pratikleri, baskı ve çıkar grupları ile siyasî iktidar ve bürokratik yapılanma arasındaki ilişkilere de yoğun biçimde tesir etmiştir.

Baskı ve çıkar grupları ile siyasî iktidar ve bürokratik yapılanma arasındaki ilişkilere hakim olan rant maksimizasyonu olgusu, özel çıkarların kamu yararı önüne geçmesini ifade eden *sinikizmin* (*cynicism*) ibret verici bir vesikası olarak toplumsal hafızalara kazınmıştır. Bununla birlikte, çeşitli sivil toplum örgütleri ve medya organları tarafından

⁴ Coşkun Can Aktan; **Politik Yozlaşma ve Kleptokrasi**, İstanbul, 1992, s. 53

dillendirilmese de, içten içe sahip olunan “iktidara biz taşıdık, gerekirse oradan indirme hakkına muktedir olanlar da yine bizlerizdir” mantığı da demokrasimizin baskı ve çıkar gruplarının tahakkümü altında yozlaşmasına ortam hazırlamıştır.

1990’lı yıllar ülkemizde, demokrasinin önemli saçıyıklarından birini teşkil eden sivil toplumun yükseliş ve yaygınlaşma sürecine tekabül etmiştir. Ancak bu süreç zarfında, demokratik çoğulculuğun ifadesi olması gereken sivil toplumun mutlak farklılıklar ve uzlaşmazlıklar vurgusunun yaygınlaşmasını değil, asgari bir toplumsal mutabakat ortamının tesisini mümkün kıldığı ölçüde demokratik işleyişe katkıda bulunabileceği hususu dikkatlerden kaçırılmıştır.

Bununla birlikte, bugün yaşanan “temsil krizi”nin en önemli kaynaklarından birisini teşkil eden siyasî yozlaşma, ekonomik kaynakların dağılımında yaşanan etkinlik erozyonunun da hazırlayıcılarından biri olmuştur. Ekonomik etkinliği sekteye uğratmış olan yozlaşmış demokrasi pratikleri, 1990’lı yıllar boyunca, gelir dağılımındaki eşitsizliklerden demokratik kurumsallaşmanın etkinleştirilememesine; spekülâtif kazanç merkezli bir kolaycılık kültürünün yerleşmesinden adalet mekanizmasının yolsuzluklarla mücadele noktasında siyasî otoritenin boyunduruğundan kurtulamamasına kadar uzanan oldukça geniş bir düzlemde değerlendirilebilecek pek çok etmeden beslenmiştir.

İçinde bulunduğumuz “temsil krizi”ni geride bıraktığımız on yıl zarfında besleyen etmenlerden bir diğerini ise, şüphesiz kısır siyasî çekişmelerin demokrasimiz üzerinde yaratmış olduğu ağır tahribat teşkil etmiştir. Ne acıdır ki, geçtiğimiz on yıl zarfında dillendirilen “şerefiz onbaşı” ya da “deccallerle mücadele” gibi siyasî ahlaktan yoksunluk vesikası olarak ifade edilebilecek üslup ve söylemler, kişisel ihtiraslar ekseninde örülmüş siyaset ve demokrasi özürülüğün açık kanıtları olarak siyaset kurumuna karşı duyulan toplumsal güvensizliğe adeta ortam hazırlamıştır.

Ülkemizde, siyaset kurumunun toplum nazarında itibar kaybetmesi olgusunu, kolektif bir şaşkınlık haline dönüştüren yozlaşmış demokrasi pratiklerinden belki de en vahimini ise zikredilen üslup kirliliğini ve karşılıklı olarak yöneltilen ağır ithamları yok farz ederek yolsuzlukların örtbas edilmesi noktasında kimi siyasî parti genel başkanlarınca ortaya konulan kayıtsız şartsız mutabakat atmosferi teşkil etmiştir.

1990'lı yıllarda, Cumhuriyetimizin temel kurumlarının devlet-millet kutuplaşması yaratılmasına hizmet eder biçimde sürekli olarak tartışılması da en az siyasî kirlilik ve ilkesizlik kadar demokratik süreçlerin yerleşmesi ve rejimin işlerliği önünde engel teşkil eden bir mahiyet arz etmiştir.

Türk toplumunun sarsılmaz vicdanını asırlar boyunca beslemiş ırmaklardan biri olan yüce dinimiz ile, milletimizin tarihin yüksek tanıklığı ile ispatlanmış devlet geleneğini birbirleriyle çatışan uzlaşmaz değerler olarak telakki etme yanlışlığı, günümüze dek yansıyan çeşitli gerilim ve kutuplaşmaların da yolunu açmıştır.

Siyasetin halktan kopuk, demogojik söylemlerin ve siyasî karar alma yetkisini haiz kimselerin kişisel ihtiraslarının tahakkümü altına alınması hususu, toplumsal uzlaşmayı esas alan bir demokratik kültürün yerleşmesine mani olmak suretiyle koalisyon hükümetlerince yönetilmek durumunda olan ülkemizin siyasî ve ekonomik istikrar ortamından her geçen gün uzaklaşmasına ortam hazırlamıştır.

Koalisyon kültüründen ve demokrasi ahlakından yoksunluğun doğal bir neticesi olarak ifade edilebilecek siyasî istikrarsızlık ortamı, gelir dağılımındaki adaletsizliği her geçen gün keskinleştiren ve sosyo-ekonomik yıpratıcı etkisi ihmal edilemeyecek olan enflasyonist ortam ile etkin biçimde mücadele edilmesini mümkün kılmamış, birikmiş sorunlar

üzerine yenilerini eklemek suretiyle ekonomik istikrarın sağlanmasını imkansız hale getirmiştir.

Neticede, siyasetin uzlaşmaz çatışmaların şekil verdiği bir araç ve mücadele sahası olarak algılanması suretiyle siyaset etme pratikleri nazarında bir türlü merkezi önemi haiz kılınamayan siyasî kültürümüz kırılğan ve toplumsal destekten mahrum bir mahiyete bürünmüştür. 90'lı yıllar boyunca, kısır siyasî çekişmeler ve tutarsızlıklarla tahakküm altına alınan demokrasimiz, siyasî kimliklerin erozyonunun yanında ciddî bir toplumsal güven bunalımının da ortaya çıkması ile birlikte neredeyse meşruiyet temelini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır.

b) Sorumluluk Erdeminden Yoksunluk ve Kırılğanlaşan Siyasî Kültür

Siyasî kültür, en geniş anlamıyla, belirli bir düşünme, hissetme ve davranma örüntüsünü amir, inançlar, fikirler, normlar ve değerler dizisi olmanın yanı sıra; belirli bir siyasî sistemin başarıya ulaşabilmesi için siyasî sistemle uyumlu kılınması gereken üyelerin duygu ve yargılarındaki içselleştirmeye atıfta bulunan, Pye'in ifadesiyle bir toplumun geleneklerini, kamu kurumlarının ruhunu, yurttaşlık bağını, kolektif akıl yürütmeyi ve liderlerin üsluplarını içeren bir mahiyet arz eder.⁵

Asgarî bir toplumsal ve siyasî mutabakat olmaksızın demokrasinin sağlıklı bir siyasî sistem olarak yerleşmesi mümkün olamayacağı gibi, mevcut toplumsal uyuşmazlık noktalarını siyasî ahlak çerçevesinde muhalefet kanallarına dönüştürülebilene bir süreç olmaksızın da demokrasinin kurumsallaşıp toplum vicdanında merkezî önemi haiz bir değer hâline gelmesi de beklenemez. Bununla birlikte, söz konusu biraradalık ne tek sesliliğe yol açan içsel dinamikler ekseninde, ne de

⁵ Ali Yaşar Sarıbay; **Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji**, İstanbul, 2000, s. 64-65

mutlak ve uzlaşmaz çatışmayı esas alan muhalefet pratikleri boyutunda ele alınmalıdır.

Bu anlamda denilebilir ki, siyasî kültürün tarihin derinliklerinden süzülüp gelen birikimleri ile şekillenen “toplumsal uzlaşma” ve “ahlâkî muhalefet” pratikleri, demokrasinin sağlıklı işleyen bir temel üzerinde yükselmesine de fırsat tanıyan değerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyasî kültürün halktan kopuk, popülist ve demogojik bir demokratizmin etkisi altında bırakıldığı bir dönem olması sebebiyle 1990’lı yıllar, siyasetin uzun soluklu bir rekabetten ziyade çatışmacı (*agonistic*) bir boyutta algılanması sürecini de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, paylaşımlar üzerindeki vurgunun azaltılarak farklılıklar üzerindeki vurgunun çatışmacı yaklaşımlarla artırılması yönünde takınılan siyasî tavırlar, siyasî kültürümüzün önemli zafiyetlerinden birine tekabül eden demokratik kurumsallaşmanın dışarıdan sıklıkla yapılan müdahalelerin bir neticesi olarak etkin biçimde tesis edilememesi sorununu derinleştirmiştir.

Yozlaşmış demokrasi pratikleriyle gündem güne kırılmalı bir mahiyet arz etmeye başlayan siyasî kültürümüz, toplumsal gerilimleri törpülemek saikinden yola çıkan bir uzlaşma atmosferinden ziyade, söz konusu gerilimleri daha da içinden çıkılmaz bir uzlaşmazlık eksenine sürükleyen kaotik yapılanma ve süreçlerden beslenir hale gelmiştir.

Demokratik uzlaşma prensibi, istikrar temeli üzerinde yükselen toplumsal düzen olgusunun ve ortak bir vatandaşlık şemsiyesi altında sağlanan gönüllü birliğin tesisini mümkün kılan denge mekanizmasını ifade etmesi sebebiyle istikrarlı bir demokrasinin varlığı için gerekli olan bir ön kabule tekabül etmektedir.

Uzlaşma yönetimi, kitlelerin taleplerinin dikkate alınmadığı, destek ve onaylarının alınmasının zorunlu olmadığı keyfi yönetim biçimlerinin aksine

demokrasinin ayırt edici özelliğini ifade etmektedir.⁶ Bu anlamda demokrasi, toplumsal hoşgörü ikliminin hakim kılınması noktasından yola çıkan bir uzlaşma kültürünün siyaset etme biçimlerine şekil vermesini öngörmektedir.

Ne yazık ki, geride bıraktığımız on yıllık süreç dikkatli biçimde incelendiğinde, siyasî ve ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için uzlaşma temelli bir siyaset etme biçimini siyasî kültürümüzün olmazsa olmazları arasında kabul eden yaklaşımlara rastlamanın pek de kolay olmadığı açıkça görülecektir.

Ülkemiz demokrasisinin temel zafiyetlerinden birisini teşkil eden demokratik uzlaşma kültüründen yoksunluk, ülkemizde siyasî istikrarın tesisi önünde ciddî bir engel olarak varolagelmıştır. Kısır siyasî çekişmeler ve tutarsız söylemsel pratikler, siyasî kültürümüze huzursuzluk ve seviyesizlik tohumları ekmekle kalmamış, ülkenin ve milletin temel meselelerine çare üretme noktasında siyasî sistemi adeta işlevsiz kılmıştır.

Siyasî sistemin kırılanlaşmasının hazırlayıcısı olan ilkesiz ve tutarsız siyaset etme biçim ve algılamaları, milletimizin siyasî sisteme, partilere ve siyasetçilere karşı olan güvensizliğinin de kaynağını teşkil etmiştir.

Siyasî sistem ve partilere karşı duyulan toplumsal güvensizlik, geçtiğimiz on yıl zarfında siyasî istikrarın kısır siyasî çekişmelere kurban edilmek suretiyle bir türlü tesis edilememesine karşı duyulan tepkinin bir nevi dışa vurumu olarak değerlendirilmelidir.

Bununla birlikte, şüphe yoktur ki, milletimiz nezdinde siyasî sisteme karşı duyulan güvensizliğin tohumlarını ekenler, sorumluluk ahlakından yoksun, memleketin temel çarpıklıklarına çözüm getirecek toplumsal

⁶ Anthony Arblaster; **Demokrasi**, Ankara, 1999, s. 127-128

projeler üretmekten aciz ve milletin vicdanına kulak vermekten uzak çarpık zihniyet sahipleridir.

Bilindiği gibi, ülkemiz demokratik kurumsallaşmanın tam olarak tesis edilememesinden, siyasî yelpazenin aşırı parçalanmışlığına; demokrasi ahlak ve kültürünün siyasî kadroların zihnî önceliğini teşkil edememesinden, siyasî kültürün gayrı ahlâkî kabullerle kırılğan kılınmasına uzanan oldukça geniş bir yelpazede ele alınabilecek sebeplerle koalisyon hükümetleri ile yönetilme mecburiyeti ile karşı karşıya kalmıştır. Bu nedendir ki, sorumluluk ahlâkı ve demokrasi kültürünü siyasî ve toplumsal gündemin merkezine taşıyan bir ön kabule dayanma mecburiyeti, siyasî ve toplumsal istikrarın tesisi noktasında asla göz ardı edilmemesi gereken bir husus olarak daima varolagelmiştir.

Ne yazıktır ki, koalisyon kültüründen ve sorumluluk üstlenebilme erdeminden mahrum geçmiş iktidar pratikleri kadar; siyaseti uzlaşmaz çatışmaların sergilendiği bir arena olarak telakki eden muhalefet pratikleri de yarınlarımızı ipotek altına sokan çarpık zihniyet yansımaları olarak siyasî kültürümüzün kırılğanlaşmasına hizmet etmiştir.

Geçtiğimiz on yıl zarfında tanık olunan siyasî kültürümüzün kırılğanlaşması süreci, yalnızca siyasî yelpazenin aşırı parçalanmışlığından değil; toplumsal proje üretme kaygısından uzak, ilkesiz ve tutarsız bir siyaset anlayışının varlığından da beslenmiştir.

Ne yazıktır ki, bu süreçte, milletimizin tüm kesimlerini kapsayıcı toplumsal projeleri üretip onlara hayatiyet kazandırma noktasında yetersiz kalan siyasî irade sahipleri, siyaseti adeta çözüm değil çözümsüzlükler üreten; istikrar değil istikrarsızlık yaratan bir ilkesizlikler manzumesine ve vurdumduymazlıklar pratiğine eşdeğer kılmışlardır.

Siyasî kültürümüzün demokratik uzlaşma atmosferinden yoksun kılınması durumuna tekabül eden kırılma sürecinde kişi ve parti menfaatlerini her şeyin üzerinde tutan bir zihniyetin siyasî kanallarda etkinlik kazanmasının bir sonucu olarak, ülkemizde siyasî ve ekonomik istikrarın sağlanması bir türlü mümkün olamamıştır. Bununla birlikte, siyasî ve ekonomik istikrarın bir türlü tesis edilememesi neticesinde toplumsal hayatımızı felce uğratmış olan temel sorunların dahi üzerine gidilememiştir.

Tam bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer hususu ise mevcut problemlerden kaçmak ya da köklü çözümleri ertelemek yerine sorunları çözme noktasında karşılaşılabilecek tüm risklerden sorumlu tutulabilme cesaretini gösterebilmeyi ifade eden “siyasî sorumluluk üstlenebilme erdemi” teşkil etmektedir.

İlkesiz, tutarsız ve “ben merkezci” siyaset etme anlayışlarının 1990’lı yıllar boyunca siyasî kültürümüzü zafiyete uğratmış olması, ülkemizde sağlıklı ve iyi işleyen bir demokrasi pratiğinin yerleşmesi önündeki ciddi bir engelle tekabül etmiştir. Yozlaşmış demokrasi pratikleri yalnızca demokratik uzlaşma kültüründen yoksun iktidar ve muhalefet olguları ekseninde değil; birikmiş ve içinden çıkılmaz hale gelmiş problemin çözümü noktasında öncelikli bir ahlâkî kabule tekabül eden “sorumluluk üstlenme” erdeminden yoksunluk boyutunda da günümüzde yaşanan pek çok sıkıntıya kaynaklık etmiştir.

Toplumsal düzlemde kendisini gösteren kronikleşmiş problemlere çözüm getirme ihtiyacı; ne yazık ki, bu ihtiyaca cevap verme saikinden yola çıkan sorumluluk sahibi yaklaşımlar yerine, temel toplumsal problemleri ikincil kabul edip erteleyerek günden güne büyüyen yozlaşmış siyaset etme biçimlerinin siyasî iklime hakim olması ile birlikte, giderek artmıştır. Siyasî beka kaygısı nedeniyle sorumluluk üstlenmekten kaçınır

hale gelen zihniyet sahipleri, geçtiğimiz on yıl zarfında çözülmesi gereken pek çok hayatî konuyu göz ardı etmişlerdir.

1990'lı yıllarda ekonomi-politik, ülkemizin borç-faiz çıkmazına sürüklenmesini önlemek noktasından yola çıkan, düzenleyici tedbirleri alma kararlılığından değil; aksine sorumluluk üstlenmekten çekinen, popülist ve demagojik bir siyaset kaynağından beslenmiştir. Denilebilir ki, “enkaz devralma” söylemi, hiçbir zaman birikmiş ekonomik problemleri çözme kararlılığına ve belki de en önemlisi bu uğurda her türlü riski üstlenebilme erdemine dönüşememiştir.

Siyasî kültürümüzün kırılma noktası 1990'lı yıllar, millî hedef ve önceliklerden yoksun bir tutumla toplumsal gerilimlere sebebiyet veren siyaset etme biçimlerine de sıklıkla rastlanılan bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç zarfında, dinî değer ve sembollerimizin sorumluluk ahlâkından yoksun zihniyet sahiplerince siyasî çıkarlarının aracı kılınmak suretiyle istismar edilmesi, siyasî ve sosyal hayatımızın yeni kutuplaşma ve huzursuzluklara sürüklenmesine de sebebiyet vermiştir.

1990'lı yıllar boyunca, sorumluluk ahlâkından yoksunluk, ne yazık ki siyasî kültürün temel parametrelerinden birisini teşkil eden liderlerin kullanmış oldukları üsluba da sirayet etmiştir. Bu dönemde, siyasî kültürümüz, kişisel ihtiraslarla örülmüş bir üslup kirliliğinin ve siyasî duruşlardaki tutarsızlığın tahakkümü altına alınmıştır. Açıkça ortadadır ki, dışarıdan destek verdiği hükümeti ara rejim hükümeti olarak niteleyen bir siyasî parti liderimizin ortaya koymuş olduğu tutum kadar, “karanlıktan aydınlığa” söyleminden “dinimizin kefilliği”ne soyunmaya doğru bir çark edişe imza atan bir başka siyasî parti genel başkanının tutumu da sözü edilen tutarsızlığın açık delilleri olarak hafızalardaki yerini halen korumaktadır.

c) Küreselleşme, Demokrasi ve Millî Hassasiyetler

1990'lı yıllara damgasını vuran ve "yeni dünya düzeni" olarak da tanımlanan küreselleşme süreci, bilgi ve teknolojinin karşı konulmaz biçimde sınırları aşarak yayılmasını mümkün kılmının yanı sıra, ben-merkezci, atomistik birey kimlikleri ile millet-altı cemaat kimliklerinin millî yapıları ve toplumsal huzuru tehdit edercesine siyasallaşarak, ülkemiz demokrasininin aşması gereken problemler olarak ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır.

Esasen, içinde bulunduğumuz döneme damgasını vurmuş olan küreselleşme olgusu, bir dizi çelişik sürecin içiçe geçmesini mümkün kılan yapısıyla ne tahammül edilebilecek, ne de kayıtsız kalınabilecek bir karmaşıklık silsilesini millî-demokratik yapıların ve toplumsal hayatın huzur içinde işleyişinin sigortası olan millî hassasiyetlerce şekillenmiş egemen ulus-devletlerin gündemine yerleştirmiştir.

İnsanoğlunun yüksek menfaatine olduğu kadar, küresel bir mono-kültürün hegemonik çıkarlarına da hizmet edebilecek kırılğan, geçişken ve karmaşık yapısıyla küreselleşme süreci; 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin çöküşünü takiben hızlanarak tüm milletlerin huzur içinde yaşayacakları bir dünyanın varlığına olan özlemden ziyade, bir yandan küresel hegemonyanın tek seslilik dayatmasının, diğer yandan ise alt-siyasîler olarak adlandırılan yeni siyasî ve kitlesel hareketlerin ortaya çıkması suretiyle farklılıklar üzerindeki vurgunun artışının ifadesi olmuştur.

Uzun yıllar boyunca ülkemizde pek çok acıya sebebiyet vermiş ayrılıkçı terörizm belasınının bir kimlik ve demokrasi mücadelesi olarak sunulmak suretiyle meşru bir eksene oturtulması yönündeki çabalar kadar; dinimizin siyasete alet edilmesi suretiyle devlet-toplum düşmanlığınının yaratılmasına hizmet eden siyaset etme pratikleri de millî-demokratik

yurttaşlık projesini geride bıraktığımız on yıl zarfında tehdit eder bir mahiyet arz etmiştir.

Bu dönemde, etnik ayrılıkçılığı ve din istismarcılığını merkez kabul eden siyasî temsil taleplerinin 'kamu alanının çok sesliliği', 'katılımcı demokrasi', 'çok-kültürcülük' ya da 'anayasal vatandaşlık' gibi maskeler ardına sığınılarak ifade edilmesi suretiyle ülkemiz kamuoyu meşgul edilmiştir.

Hangi söylemsel çerçeveye örülürse örülsün millet idealinin yaşatılması ve istikbale taşınması ülküsü ile bağdaşmaz bir tutumun ifadesi olan söz konusu söylemler, millî huzur ve birlikteliğimizin toplumsal temellerini dinamitleme tehdidini beraberinde getirmekle kalmamış, demokrasimizin demokrasi maskesi ardına sığınanlarca tehdit edilmesi sürecinin doğuşuna da ortam hazırlamıştır.

Bu dönem zarfında, ayrılıkçılık ve terör, şiddeti kutsallaştıran kimi çevrelerce demokrasi adına meşru görülmüş, millî hassasiyetler ve milletimizin bir arada yaşama azim ve kararlılığı yok sayılarak toplumsal düzen ve birlik fikrine darbe vurulmak istenmiştir.

1990'lı yıllar boyunca millî-demokratik yurttaşlık idealini tehdit eden bir başka husus ise atomistik ve ben-merkezci bir birey algılamasının dar kapsamlı etnik ve dinî farklılıkların (alt kimliklerin) körüklenmesiyle eş zamanlı biçimde toplumumuza dayatılmak istenmesi olmuştur.

Tüm yurttaşların siyasî karar alma süreçlerine etkin biçimde katılımını ifade eden yurttaşlık kültürünün toplum tarafından yerleşik bir kabulle benimsenmesi günümüz demokrasilerinin temel dayanaklarından birisini teşkil etmektedir.

Unutulmamalıdır ki, demokrasi, ne devlet-toplum uçurumunun yaratılması suretiyle toplumsal uzlaşmazlıkların kaotik biraradalığını; ne de toplumun sınırsız farklılıklar ihtiva etmesini öngören bir anlayışı gerektirir. Bu anlamda, toplumun mevcudu bulunduğu siyasî sistemle özdeşleşip bu siyasî sistemin kurumlarına ve yöntemlerine güvenebilmesi için yalnızca değerlerin değil, kolektif tarihî ve kültürel mirasın bir ürünü olan deneyimlerin de paylaşıldığı bir dayanağa ihtiyaç vardır.

Arblaster'in sözleriyle ifade edecek olursak: "Toplumun tamamının iyiliği açısından farkına varılmalıdır ki, insanlar için düşünmek ve eylemek yalnızca belli çıkar gruplarının üyeleri veya çıkarıcı bireyler olarak değil, vatandaşlar, toplumun üyeleri olarak ele alındıklarında çok önemli bir yer tutar."⁷

Yaşadığımız döneme damgasını vurmuş olan küreselleşme olgusunun doğal uzantılarından birini de siyasî ve ekonomik boyutta "bölgelleşme" teşkil etmektedir. Günümüzde 'bölgelleşme', dünyanın dört bir yanında gözlenen ve yalnızca ekonomik anlamda değil, siyasî düzlemde de bir arada hareket etme noktasından yola çıkan yapılanmalara dahil olunma noktasında pek çok milletin siyasî, ekonomik, toplumsal ve kültürel gündemine yerleşik bir mahiyet arz etmektedir.

Ülkemizin 1970'li yıllardan itibaren Avrupa Birliği ile olan ilişkileri, ne yazık ki, pek de tutarlı bir çizgiye oturmaktan uzak olmuştur. Özellikle geçtiğimiz on yıl zarfında, Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizde millî hassasiyetlerin gözetilmesi noktasında gözlenen zafiyetler, esasen ülkemizi iç dinamiksiz ve adeta mahcur bir ülke olarak telakki edip algılayan vicdan, ahlak ve millî şuur yoksunu bir zihniyetin siyasî ve entelektüel düzleme yansımalarının bir neticesi olarak değerlendirilmelidir.

⁷ Anthony Arblaster; **Demokrasi**, Ankara, 1999, s. 112

Ne yazık ki, 1990'lı yıllar boyunca kimi Avrupa Birliği çevrelerinin ÷lkemize karşı takındıkları tutum ve sergiledikleri yaklaşımlara damgasını vuran patolojik durumu g÷rmezden gelerek, milletinden ve onun değerlerinden tamamen uzaklaşmak suretiyle hareket eden birtakım aydın(!) ve siyasetçiler(!) ÷lkemizin AB ile olan ilişkilerinin adil ve onurlu bir işbirliği temeli üzerinde yükselmesi gereğinin hiçbir zaman idrakinde olamamışlardır.

Küreselleşme olgusunun ve post-modernite tartişmalarının gündeme taşımış olduğu konulardan birisi de "risk toplumu"dur. Küreselleşmenin damgasını vurduğu post-modern dönem ile birlikte insanoğlunun risk algılamasında ciddi ve köklü bir dönüşümün hasıl olduğundan söz etmek mümkündür.

Tüm dünya milletlerinin bir yandan bilim, teknoloji ve iletişimdeki gelişmelerin işığıyla ilerlemeleri söz konusuyken; aynı zamanda kimyasal kirlenme, atomik radyasyon, açlık ve sefalet, uluslar arası terorizm ya da sınır konulamamış genetik mühendisliği gibi saha ve konularda doğması muhtemel pek çok riski de göğüslemek mecburiyetinde oldukları aşıkardır.

şüphe yoktur ki, dünya milletler ailesinin huzur ve barış ortamı içerisinde varlığını devam ettirebilmesi, ancak insanoğlunun bugün mücadele ettiği ve gelecekte mücadele etmesi muhtemel pek çok sorunu göğüsleyebilme kararlılığından ve bu uğurda düşünce üretme sorumluluğundan bir an olsun taviz vermemesi ve bu suretle adalet ve hakkaniyet prensiplerinin küresel ölçekte hakim kılınmasıyla mümkün olabilecektir.

Adalet ve hakkaniyet prensiplerinin küresel ölçekte hakim kılınması kadar elzem olan bir diğer hususu ise millî egemenliğin teminatı olan demokrasinin millî aidiyet biçimlerini kırılğan kılma yolunda araçsallaştırılmasının önüne geçilmesi teşkil etmektedir.

Özü itibariyle paradoksal bir biraradalıklar yelpazesinin ifadesi olan küreselleşme sürecinin tüm milletlerin huzur ve barış içinde yaşayabilmelerine hizmet edebilmesi ancak millî yapıları ayakta tutan değerlerin varlığını garanti altında tutulması suretiyle mümkün kılınabilecektir.

Unutulmamalıdır ki, etnik ya da bireysel ihtirasları hukuk yoluyla çözmeye çalışan “demokratik millet” düşüncesi, kırılğan her zaman tehdit altında ve her zaman savunulmaya muhtaç bir düşüncedir.⁸ Bu nedenle de, insanların eşit onurlarının tanınması anlamında yurttaşlık ülküsü ile şekillenen demokratik millet ideali, küreselleşme süreçlerinden beslenen millet dışı aidiyet biçimlerinin parçalayıcı etkileri karşısında, ulus-devlet pratiğinin varlığını garanti altında tutmayı sürdürme noktasında, daima yaşatılması ve korunması zaruri bir ilkeler bütününü ifade etmektedir.

Ne yazık ki, 1990’lı yıllar boyunca ülkemizde siyasî mücadele ve düşünsel yönelimin ana temasını, ne adalet ve hakkaniyet prensipleri ile örülmüş bir küresel vizyonun; ne de millet dışı ihtirasları aşmayı mümkün kılan demokratik millet idealinin teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

⁸ Dominique Schnapper; “Yurttaşlar Cemaati”, **Dersimiz: Yurttaşlık** (Der) Balibar, Borne, Boineau, Copeaux, Leca ve Schnapper içinde, İstanbul, 1996, s.152-153

II. FİKİR ve SİYASET ARENASINDA TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

A. TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN TARİHİ GELİŞİM SÜRECİ: FİKİR AKIMINDAN SİYASİ HAREKETE

Çağımızda her şeyden önce toplumu bir arada tutma misyonunu ifa eden milliyetçilik, geniş kapsamlı bir siyasî ideoloji olarak Fransız İhtilali ile birlikte ortaya çıkmıştır. Türk siyasî hayatında milliyetçiliğin bir fikir hareketi olarak filizlenmesi ise, Tanzimat döneminde dil ve edebiyatta millîleşme akımları ile başlamıştır. II. Meşrutiyet'le birlikte milliyetçilik, özellikle kültürel alanda ağırlığını hissettirmiştir. Bu dönemde, Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura gibi düşünürlerin çalışmalarında vücut bulan kültürel milliyetçilik; Osmanlıcılık ve İslamcılık'ın bir alternatifi olmaktan ziyade, daha birleştirici ve gerçekçi bir model olarak Cumhuriyet rejiminin ideolojik alt yapısını oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti'nin son dönemine damgasını vuran modernleşme çabalarının alacağı istikamete yönelik düşünce ve teklifler, dönemin fikir hareketlerinin ayrışma ve çatışma noktalarını belirleyen önemli eksenlerden biri olmuştur. 'Kanun-u Kadîm'e dönüş çağrılarının yerini Batılılaşma gayretlerine bıraktığı bu dönemde, devleti hem dış baskılar karşısında güçlendirecek hem de içerde yaşanan sıkıntıların önünü alabilecek bir hal çaresi arayışı, tartışmaların merkezinde yer almıştır. Yenileşme gayretleri doğrultusunda ortaya konan yaklaşımlar basit bir devlet reformunun çok ötesinde birer toplum ve insan projesini de ihtiva etmekteydiler.

Batılılaşmayı topyekûn bir hayat tarzı olarak kabul eden, özgün bir kimlik ve kişilik endişesi pek fazla taşımayan radikal batıcı yaklaşımlardan, Osmanlı Devleti'ne tâbî müslüman toplumlarda birer birer milliyetçi ayaklanmaların çıkmasıyla birlikte geçerli bir siyasî proje olma vasfını

Yitiren İslamcılığa kadar pek çok akımın temsil edildiği fikir arenasında Türk milliyetçiliği, hem bu projelerin makul ve gerekli olan unsurlarını bir araya toplayan hem de çağın ruhuna cevap veren bir toplum anlayışı ve siyaset projesi olarak ortaya çıkmıştır.

Türk milliyetçiliğinin en önemli fikrî ve siyasî simalarından biri olan Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" üçlemesinde ifadesini bulan bu yaklaşım; bir yandan modernleşme çabalarına hız verilmesini isterken, diğer yandan Türklük ve İslamlık temelinde tanımlanan bir kimlik formülasyonunu da öngörmekteydi. Hem geleneği hem de geleceği beraberce kucaklayan, süreklilik ve değişimi bir arada barındıran bir temel anlayış üzerine oturan Türk milliyetçiliği, modernleşme gayretlerinin büyük kültürel kırılmalar ve kopuşlar, toplumsal çalkantılar yaşanmadan gerçekleştirilmesini mümkün kılacak bir yaklaşımı ortaya koymuştur.

Bu çerçevede Türk milleti, siyasî platformda da devletin dayanması gereken temel unsur olmuştur. Zira, Osmanlılık çabaları bütün iyi niyetli gayretlere rağmen gayrimüslim toplulukların bağımsızlık talepleri yüzünden hüsrana uğramıştır. Osmanlı vatandaşlığı esasında oluşturulmaya çalışılan bütünlük, bu gayretlerin hedef kitlesi konumunda olan topluluklarda gerekli heyecan ve gerilimi oluşturamamış, devleti sahiplenmelerini, kaderlerini devletin kaderiyle birlikte görmelerini sağlayamamıştır. Bir siyasî proje olarak İslamcılık da Osmanlıcılıkla aynı kaderi paylaşmıştır. Milliyetler çağında devletin dayanabileceği tek unsur olarak Türklük; diliyle, kültürüyle, iktisadî ve siyasî hayattaki yeriyle, eğitim imkanlarıyla yeniden ele alınmış, güçlendirilip zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de milliyetçiliğin yükselişini teorik tartışmalardan daha çok fiilî olaylar belirlemiştir. I. Dünya Savaşı sonrası Türk aydınları, iki acı gerçeğe karşılaştıkça iki konuda sükut-u hayale uğramışlardır: İlk olarak,

Enver Paşa'nın Doğu seferiyle başlayan Türk Birliđi (Turancılık) fikrini gerçekleřtirme dūřüncesi 1915'te Sarıkamıř felaketi yūzünden, ikinci olarak, Cemal Pařa'nın Kanal Harekatıyla başlayan İřlam Birliđini gerçekleřtirme hayali ise Arapların hıyaneti yūzünden hūsrarla sonuçlanmıřtır. Millî Mūcadele dōneminin kadrosunun zihniyet dūnyasını çevreleyen, askerinden kōylūsüne esnafından ōđrencisine toplumun tūm kesiminde duygusal bir tepki olarak somutlařan milliyetçilik, Cumhuriyet rejiminin de esin kaynađını oluřturmuřtur.

Savař sonunda tek ayakta kalan fikir akımı olan milliyetçiliđin siyasî, iktisadî, sosyal ve kūltūrel sahalarda bir aksiyon haline geliři ve uygulanıřı ancak Atatūrk ōncūlūđünde Tūrkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile mūmkūn olabilmıřtir. Bōylece milliyetçilik, Cumhuriyetimize ideolojik bir temel teřkil ederken, yeni bir muhteva kazandırılarak devletin temel ideolojisi haline getirilmiřtir.⁹ Enver Pařa'nın Dođu seferinin bařarısızlıkla sonuçlanması ve Sovyetler Birliđi ile iliřkilerde her an gerginliđe yol açabilme riskini içinde barındırması nedeniyle Turancılıđın yerine daha çok Misak-ı Millî sınırları içerisinde bir Anadolu milliyetçiliđi tasvip edilmiřtir.

1923-1938 arasında milliyetçilik, entelektūel geliřim açısından "resmi ideoloji"nin ve dar bir aydın çevresinin akademik ve fikri çalıřmaları ile sınırlı kalmıřtır. Zaman zaman zikzaklar çizmiř, bastırılmaya çalıřılmıř olmasına rađmen yine de kūltūre dayalı bir milliyetçilik anlayıřı bu dōnemde yōneticisinden yōnetilenine, askerinden kōylūsüne toplumun tūm kesimlerinde filizlenmeye devam etmiřtir.

1938-1950 yılları arasında Tūrk kūltūrüne dayalı milliyetçilik anlayıřından ōnemli bir sapma olmuřtur. Milliyetçilik anlayıřı resmi ideoloji bađlamında kısmen terk edilerek, hūmanist hatta sosyalist fikirlerin

⁹ Yusuf Sarımay; **Tūrk Milliyetçiliđinin Tarihi Geliřimi ve Tūrk Ocakları (1921-1931)**, İstanbul, 1994, s. 230

etkisiyle evrensel kültürel değerlere yönelme başlamıştır.¹⁰ Nitekim, bu dönemde millî şef yönetimini etkilemeye çalışan değişik entelektüel çevrelerin gayretlerine karşı bir reaksiyon olarak ortaya çıkan milliyetçi-Türkçü tavır, Alman nazizmiyle özdeşleştirilerek bastırılmaya çalışılmıştır. Özellikle 1944 yılında bir grup milliyetçi entelektüelin tutuklanıp işkence görmesi; CHP ile milliyetçiler arasında kapanması zor uçurumlar oluşturmuştur. Dolayısıyla, 3 Mayıs 1944 milliyetçilikte bir dönüm noktası olmuş; milliyetçilik artık bir hareket haline gelmiştir.

1950 yılında iktidarın değişmesi ve çok partili hayata geçiş, milliyetçilik ve milliyetçiler açısından çok şey değiştirmemiştir. Çok partili hayatın getirdiği özgürlük ortamında çeşitli dernek ve yayın organlarıyla savunulan milliyetçilik, Demokrat Parti'den de CHP'den gördüğü tepkiden farklı bir tepki görmemiştir. Nitekim, DP, Türk Milliyetçiler Derneği'ni kapattırarak bu tepkisini somutlaştırmıştır. DP'nin Türkçülüğe olan bu tavrı bir kısım milliyetçi milletvekillerinin ayrılarak 1952'de Türkiye Köylü Partisi'ni kurmalarına neden olmuştur. Daha sonra bu parti, Cumhuriyetçi Millet Partisi ile birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne dönüşmüştür.¹¹

1940'lı yıllarda CHP'nin, 1950'li yıllarda ise DP'nin milliyetçiliğe karşı sergiledikleri tavırlar, Milliyetçi Hareket'te ülke yönetimine talip olma düşüncesini doğurmuştur. böylece milliyetçilik, özgün bir siyasî hareket olarak Türk siyasetinde yavaş yavaş yer etmeye başlamıştır.

Demokrat Parti döneminde istikrarlı bir demokrasinin oluşamaması, siyasî çalkantıların ve çözümsüzlüğün had safhaya ulaşması 1960 İhtilali'nin ayak sesleri olmuştur. İhtilal mantalitesinden öte bir özgürlük teması içeren 1961 anayasası, az gelişmiş bir ülke profiline sahip

¹⁰ Bayram Kodaman; Milliyetçiliği Halka Mal Eden Adam: Alparslan Türkeş, **Alparslan Türkeş Birinci Yıl Armağanı**, Ankara, 1998, s. 143

¹¹ Mehmet Nihat ve Emre Cemiloğlu; **Türk Siyasî Hayatında Milliyetçi Hareket –Tarihi Gelişim, Partileşme, İdeoloji-**, Ankara, 1995, s. 80-82

Türkiye’de doğal olarak anarşi ve kaosun önünü de açacak şekilde istismar konusu olmuştur. Bu bağlamda solun radikalleşmesi ve militanlaşması, 1960’lı yıllarda Milliyetçi Hareket’in daha organize ve aktif bir hüviyet kazanması ihtiyacını şiddetlendirmiştir. Nitekim, milliyetçilik bu dönemde şiddet yanlısı, marjinal ve bölücü akımların nihaî hedefi ve düşmanı olmuştur. Milliyetçiliği sadece bu dönemin kaos ortamıyla birlikte değerlendirenler şu noktayı gözden kaçırmamalıdır; Milliyetçilik, kimilerinin savunduğu gibi bu dönemle sınırlı bir reaksiyon değil, tam tersine, Türk tarihinin her döneminde var olan bir aksiyondur.

1960 İhtilali’ni yapan askeri kadroda yer alan, ancak daha sonra tasfiye edilerek yurt dışına gönderilen milliyetçi/Türkçü düşünceleri ile temayüz eden Alparslan Türkeş ve arkadaşları (on dörtler) 1963 tarihinde Türkiye’ye dönüp CKMP’ye üye olmuşlardır. 1965 CKMP kongresinde Alparslan Türkeş partinin başkanlığına seçilmiştir.

Bu gelişme, Türk milliyetçiliği açısından önemli bir dönüm noktasını da ifade etmektedir. Böylece, Türk milliyetçiliğinin bir siyasî parti çatısı altında temsil edilmesinin gerekliliğine dair tartışmalara bir nokta konulmuştur. 4 yıllık geçiş döneminden sonra 1969 yılında Alparslan Türkeş başkanlığında parti, “Milliyetçi Hareket Partisi” ismini almıştır. Böylece, ortanın solu hareketiyle birlikte sağ ve sol partilerin ayrışmaya başladığı, siyasetin sokaklara taşığı, popülizmin ve gelir adaletsizliğinin, yolsuzluğun ve yoksulluğun belirginleşmeye başladığı 70’li yıllarda siyasî arenada artık milleti ve Anadolu’yu yansıtan Türkiye sevdalısı Milliyetçi Hareket Partisi de yerini almıştır.

Soğuk Savaş yılları ideolojik kutuplaşmaların yoğun olarak yaşandığı yıllar olmuştur. Böyle bir dönemde MHP, komünizmi ve vahşi kapitalizmi reddeden, sermayenin ve mülkiyetin tabana yayıldığı, nimetlerinden bütün toplum kesimlerinin adil bir şekilde faydalanacağı bir kalkınma programını da öngören hürriyetçi bir demokrasinin

savunuculuğunu yapmıştır. Sosyal hareketliliğin ve kitle iletişim araçlarının etkilerinin artmaya başladığı bu dönemde elitist bir bürokratik zihniyet ile 'batıcı yaklaşımlar' karşısında 'toplumsal merkez'in dilek ve isteklerinin taşıyıcısı olan MHP, Türk-İslam kültürü ve millî devlet fikrinin geliştirilmesi, yeni nesillere aktarılması konusu üzerinde hassasiyetle durmuştur.

Türk Milliyetçiliği için siyasî alanda kurumsallaşmanın yaşandığı bir dönem olan 1970'li yıllar, aynı zamanda Milliyetçi Hareket açısından çok zorlu bir dönemi ifade etmiştir. Çünkü anarşinin (sol militanizmin) ve de bölücülüğün nihaî hedefi bu dönemde Türk milliyetçileri olmuştur. Herşeye rağmen 80'e kadar MHP'nin oy oranı sürekli yükselmiştir. Özellikle 1977 seçimlerinde %6'lara ulaşan oy oranı ile birlikte MHP, siyasî yapı içerisinde hatırı sayılır bir etkinliğe sahip olmuştur.

12 Eylül 1980 Askerî Müdahalesi'nden en fazla etkilenen siyasî oluşumun Milliyetçi Hareket olduğuna şüphe bulunmamaktadır. Devleti ve milleti yıpratın 80 öncesinin anarşî ve kaosunun son bulması için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan milliyetçiler, 80 sonrasında şovenizm ve ayrımcılıkla suçlanıp en ağır cezalara maruz bırakılmıştır. Hiçbir karşılık beklenmeden, sadece devlet ve millete olan sevginin bir gereği olarak verilen mücadelenin bedelinin, ağır bir şekilde cezalandırılmak olmadığı tartışmasız bir hakikattir. Ancak 1980'nin milliyetçi hareket için, her şeyin yeniden başladığı bir yıl olduğu da acı bir gerçektir.

12 Eylül idaresinin bir meşruluk kaynağı oluşturma projesi olarak tasarlanan "yeni Türk-İslam sentezi" arayışları ile Anavatan Partisi'nin 4 eğilimi birleştirme çabalarına ek olarak efsanevi lider Alparslan Türkeş ve bir çok ülkücü liderin siyasî yasaklı olmaları ve 80 öncesinde kurulan siyasî partilerin kapatılması, Milliyetçi Hareket'in 1987 yılına kadar siyasî zeminde etkili bir şekilde temsil edilememesini beraberinde getirmiştir. 12 Eylül sonrasındaki siyasî yapılanma sürecinde Milliyetçi Hareket, MP ve MÇP aracılığıyla 80 öncesinde sahip olduğu oy oranının çok altında bir oy

trendiyle temsil edilmiştir. Milliyetçilik, aynı zamanda Anavatan Partisi'nin de bu yıllarda en sık kullandığı seçim malzemelerinden biri olmuştur. Anavatan Partisi, siyasî egemenliğini sürdürmesini sağlayacak her türlü söylemi rahatlıkla savunabilecek bir tarza sahip olmasının verdiği rahatlıkla, bugün nasıl "Avrupa Birliği'nin Yolu Diyarbakır'dan Geçer" söylemiyle HADEP'in oylarına talip olmuşsa, o dönemde de milliyetçi seçmenin oylarına talip olabilmıştır.

1987 yılı sonlarında Alparslan Türkeş'in siyasî yasağı sona ermiştir. Türkeş, aynı yıl törenle MÇP'ye kaydını yaptırmış, 4 Ekim günü yapılan olağanüstü kongrede ise genel başkanlığa seçilmiştir. Böylece Milliyetçi Hareket, 7 yıl sonra yeniden liderine kavuşmuştur. Dolayısıyla 1987 yılı Milliyetçi Hareket'te 80 sonrasının önemli dönüm noktalarından biridir. Alparslan Türkeş'in siyasî yasağının bitmesi, Milliyetçi Hareket Partisi'nde 80 öncesi kalınan yerden yeniden aynı heyecan ve ümitle devam etme coşkusunu temin etmiştir.

Alparslan Türkeş'in genel başkanlığı döneminde, yıpranmış bir partinin yeniden yapılanması öncelik olarak görülmüştür. 1991 yılına kadar parti, yoğun bir reorganizasyona tabi tutulmuştur. 1988 MÇP 2. Olağan Kongresi'nde kabul edilen yeni parti programı dört ilkeye dayanmaktaydı: Meşrûyetçilik, insan haklarına ve haysiyetine saygı, hukukun üstünlüğü ve gönül seferberliği. "9 Işık Millî Doktrini" de parti programının çatısını oluşturmaktaydı. Artık 1988 kongresiyle Milliyetçilik, iktidara giden yolun kavşak noktasına gelmiştir. Nitekim 20 Ekim 1991 genel seçimlerinde ülke barajını aşmak için girilen seçim İttifakı (MÇP,RP,IDP) neticesinde Alparslan Türkeş ve 18 milletvekili arkadaşları mecliste Milliyetçi Hareket'i temsil etmiştir. Türkeş'in yeniden genel başkan seçildiği MÇP 3. Kongresi'nde hedef olarak iktidar belirlenmiştir.¹²

¹² Mehmet Nihat, Emre Cemiloğlu; a.g.e., s.114

Kapatılan siyasî partilerin yeniden açılmasının gündeme gelmesi ile birlikte 1994 yılında yapılan MÇP Olağanüstü 4. Kongresi neticesinde partinin ismi yeniden MHP olarak değiştirilmiş ve amblem olarak da “üç hilal” kabul edilmiştir. Böylece milliyetçi-ülkücü gönüllerde bir sevgi yumağı olarak yaşayan “üç hilal” ve MHP, fiilen ve hukuken o şerefli yerini yeniden almış oluyordu. 1994 yerel seçimlerinde Milliyetçi Hareket’in toparlanma ve büyüme süreci ivme kazanarak devam etmiştir. Bu yükseliş, milliyetçiliğin adresinin değiştiğini iddia edenlere millî ruh ve şuurun açık ve net bir cevabı olması nedeni ile önemlidir. Bilinmelidir ki, Duygusal bir hareketten, kültürel bir milliyetçilik modeline, kültürel milliyetçilikten siyasî bir harekete dönüşen Türk milliyetçiliğinin siyasal anlamda tecessüm ettiği ya da temsil edildiği tek parti, Milliyetçi Hareket Partisi’dir.

1995 genel seçimleri MHP’nin Başbuğu önderliğinde katıldığı son seçimlerdi; konjonktürün ve çeşitli ön yargılı yaklaşımların getirdiği olumsuzluklar oy oranının yükselmesine rağmen partinin meclise girmesini engellemiştir. Ancak bu seçimler, MHP’nin artık iktidara hazır olması gerektiği mesajını da vermiştir. Diğer bir deyişle 1995 seçimleri, “gönüllerde iktidarken zihinlerde imkansız”ı yok eden bir sürece ivme kazandırmıştır; çünkü MHP’yi dışarıda bırakan sadece %1.8 olmuştur.

Siyasetin 80’lik çınarı, Türk Milliyetçiliği’nin efsanevî lideri Alparslan Türkeş, 4 Nisan 1997 tarihinde Hakkın rahmetine kavuştu. Türkeş liderliğinde milliyetçilik, çok çetin mücadele şartlarında varması gereken noktaya ulaşmıştır. Nitekim, cenazesindeki milyonlar bunun en büyük şahidiydi. Zaten çok geçmeden bozkurtları da ona en büyük hediyeyi verecektir.

B. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ’NİN İDEOLOJİK ARKA PLANININ GENEL ÖZELLİKLERİ:

MHP ideolojisinin dayandığı fikrî temel, “Türk milliyetçiliği” ya da “Türk-İslam Ülküsü” kavramlarıyla tanımlanan müşterek değerler ve fikirler manzumesidir. Bu fikir ve değerler, parti programının da çerçevesini belirler. Bu fikriyât, Ziya Gökalp’ten Erol Güngör’e kadar bir çok milliyetçi aydının ortaya koyduğu, aynı hassasiyetleri paylaştığı eserlerde vücut bulmuştur.

MHP ideolojisine yakından bakıldığı zaman üzerinde öncelikli durulması gereken kavramların millet ve milliyetçilik olduğu görülür. Millet, ortak bir tarihin sunduğu zemin üzerinde, birlikte yaşama arzu ve iradesini ortaya koyan, tarihî süreçte ortak bir kaderi paylaşma duygusunu ve istikbaline ilişkin ortak bir gelecek ülküsünü benimsemiş, insanlık ailesi içerisinde kendine has ortak vasıflara ve kimliğe sahip olduğuna inanan sosyal bir bütündür.¹³ Bu bütünün mefkuresi olan ve sürekli yükselen bir fikir ve değer haline gelen milliyetçiliğin içe yansıyan yönü, asgarî müştereklerde birleşme düşüncesini temel alan demokratik bir milliyetçilik olması; dışa yansıyan yönü ise yayılmacı değil, Türk milletini dünya milletler ailesinin bir üyesi olarak görerek evrensel barışa hizmet eden bir muhtevaya sahip olmasıdır.

Tarihin en köklü duygu ve fikir hareketinin adı olan milliyetçiliğin temelinde bir psikolojik değer olarak “mensubiyet” şuuru ve bu şuurun icapları yer alır. Mensubu olunan milleti, yaşanılan coğrafyayı ve devralınan tarihi sahiplenme ve sevmeye duyulan milliyetçilik, aynı zamanda siyasî birim ile millî birimin çakışmalarını, örtüşmelerini öngören siyasî bir ilkedir. Bir duygu veya akım olarak milliyetçiliği en iyi ifade eden ilke de budur.¹⁴

Her milletin fikir adamlarının kendi millî hassasiyetleri ve arzuları doğrultusunda bir millet ve milliyetçilik anlayışı vardır. Bu itibarla evrensel

¹³ MHP Seçim Bildirgesi, 5 Nisan 1999

¹⁴ Mehmet Nihat, Emre Cemiloğlu; a.g.e., s. 12

ve herkes için her zaman geçerli bir millet ve milliyetçilik tanımlaması yapılamaz. Millet ve milliyetçilik konularında zaman kültür ve coğrafya itibariyle değişiklikler müşahade edilebilir. Fakat bu farklılıkların ötesinde her yer ve zamanda millet ve milliyetçilik vardır. Bu çerçevede değişen zaman tarih, kültür ve coğrafyaya ilişkin unsurlar işin aslını değiştirmez.

Türk milliyetçiliği kendine has özelliklerinin yanında yeryüzündeki diğer milliyetçilik anlayışlarıyla benzer nitelikler de taşımaktadır. Türk milliyetçiliğinin Batılı milliyetçilik akımlarıyla benzeşen ve zaman zaman da örtüşen bâzı yönlerinin olması ne kadar tabîi ise, onun Türk milletinin 'beşeriyet tasavvuru' çerçevesinde çok farklı özellikler taşıması ve pek çok genellemeye uymaması da o kadar normaldir. Türk milliyetçiliğinin farklılığı ve özgünlüğü, her şeyden önce başka milletlerin yok sayılması ya da yok farz edilmesi anlayışını hiçbir zaman içermemesinden kaynaklanmaktadır.

Türk milletinin asgari müşterekler zeminini oluşturan millî kültürün geliştirilmesi, nesillere aktarılması Türk milliyetçiliğinin önde gelen hedefleri arasındadır. Millî kültür ekseninde şekillenen asgarî müşterekler, ülkemizde sağlıklı ve güçlü bir demokrasinin filizlenmesinde çok önemli bir role sahiptirler. Millî kültür, belirli bir zaman dilimi içerisinde donmuş kalıplar olarak algılanmamakta, kendisini sürekli yenileyen, zenginleştiren ve millî kimliğe rengini veren unsurlar üzerinde şekillenen kolektif bir âidiyet bilincinin billurlaşması olarak görülmektedir. Millet olarak varlığımızın devamı, artan 'tek yanlı' iletişim bombardımanının çağımızın temel göstergelerinden biri olarak ortaya çıktığı günümüzde, millî kültürümüzü ve onun manevî dinamiklerini güçlendirerek şekillenmekte olan 'Yeni Çağ'ın pasif bir nesnesi değil, aktif bir öznesi olmanın yollarını bulmakla mümkündür.

MHP, küreselleşme süreciyle birlikte Türk milliyetçiliğinin anlam ve öneminin eksilmek bir yana daha da arttığına altını çizmekte, yeni şartlar

ve yeni ihtiyaçlar çerçevesinde Türk siyasetinde dinamik bir milliyetçilik perspektifinin temsilini gerçekleştirmektedir. Türk milliyetçiliği, yalnızca ülkemizin ve milletimizin sorunlarıyla değil, mensubu bulunduğumuz milletler ailesinin geleceğiyle de yakından ilgilenen, 'ortak kaderimiz' üzerinde etkide bulunacak gelişmelerin seyircisi olmak yerine bu gelişmelere katkıda bulunan, tehlikeler karşısında ikazda bulunmakta kalmayıp, tüm insanlığa yönelik çözüm önerileri üreten yapısıyla 21. yüzyılın Türkiye'sini 'Lider Ülke' haline getirmek azmindedir.

MHP'nin milliyetçilik anlayışının siyasî bir yansıması olarak "Millî Devlet" ve "Güçlü İktidar" kavramları MHP ideolojisinde önemli bir yere sahiptir. Dokuz ışık doktrini ise dün olduğu gibi bugün de bir değerler manzumesi olarak MHP ideolojisinin manevî direğini oluşturmaktadır. Millî devlet, bir milletin çıkarlarını en iyi koruyabilen, bağımsızlığı konusunda olabildiğince hassas, devletlerarası camianın onurlu bir üyesi olmayı hedef seçen ve bunu becerebilen bir devlettir. Güçlü iktidar kavramı ise siyasî istikrarsızlık sorununu çözmüş, hizmet üreten, etkin bir yürütme sistemini sembolize etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Millî devlet ve güçlü iktidar kavramlarının kasıtlı olarak yanlış yorumlanması, MHP ile faşizm arasında karşılaştırılmalar yapılmasına sebep olmuştur. Ancak faşizme göre milleti yaratan devlettir ve millet devlet için vardır; MHP fikriyatında ise devlet millet gerçeği üzerine bina edilmiştir, dolayısıyla devlet millet için vardır. Nitekim Türk milliyetçiliği, ırkçılığı ve her türlü otoriter ve totaliter sistemi reddeden demokratik bir öze sahiptir.¹⁵ Bilinmelidir ki, demokratik yönetim biçiminin siyasî birimlerini temin etmiş tarihî güç milliyetçiliktir. "Millet" kavramı siyasî anlamıyla, demokrasinin asgarî şartı olan ortak müştereklerde birleşmiş vatandaşları temsil etmektedir.

¹⁵ Mehmet Nihat, Emre Cemiloğlu; a.g.e., s. 103

III. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NİN İKTİDARA GELİŞ SÜRECİ: KUTLU İKTİDAR YÜRÜYÜŞÜ

A.MİLLETİ TEMSİL EDEN BİR SİYASÎ HAREKETİN 18 NİSAN'A KADAR İKTİDARINI GECİKTİREN FAKTÖRLER

Türk siyasî hayatında 1980 askerî müdahalesiyle birlikte başlayan yeniden yapılanma sürecinde MHP'nin iktidarının gecikmesi, Türkiye'nin sorunlarına çözüm olabilecek zengin donanım ve içerikten yoksun bir siyasî hareket olduğunu göstermez. Türkiye'de millete en yakın hareketin yaşadığı bu paradoksun bir çok sosyo-psikolojik nedeni vardır.

Gelişmekte olan ülkelerin genelinde hakim olan psikolojik öz güven eksikliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkan taklit merkezli siyaset temâyülleri, Türkiye'de de Tânzimat'la birlikte başlayan Batılılaşma adı altında farklılaştırma süreci boyunca bazı toplumsal kesimlerin kendi gibi olmayı üstün görme eğilimiyle hareket etmelerine neden olmuştur. Bu eğilim, -kurtarıcı olmayı denemektense- sürekli kurtarıcılar arama dürtüsüyle birleşince sadece siyasî düzlemde değil, toplumsal ekseninde de kendisinden farklı olan merkezî kültürün üstünlüğü üzerine kurulu bir meşrulaştırma girişimini beraberinde getirmiştir.

Değişim ve gelişimden farklı değerler üzerine bina edilmiş şekil ve taklit merkezli bir farklılaşmayı değil, kendi değerleri üzerinde bir ilerlemeyi algılayan, toplumun kendi iç dinamiklerinden kaynağını alan Türk milliyetçiliği; köklü bir demokrasi geleneğinin olmadığı ülkemizde, şekil demokrasinin yerini demokrasinin değer ve ilkeleri aldıkça ve siyasî popülizmin cazibesinin akabinde gelen düş kırıklıklarını siyasî hayatın her döneminde hissetmiş kitlelerin eğitim düzeyi arttıkça yükselişine devam edecektir.

Milliyetçilik, Türkiye’de konjoktüre bağlı yıpranmalara en fazla maruz kalan fikir hareketidir. Tek parti döneminde siyasî merkezin milliyetçilik anlayışından bazı farklı öğeleri içermesi, ayrıca iktidara alternatif bir fikrî odak teşkil etmesi, 1944’de Almanya’nın II. Dünya Savaşı’nda yenileceğinin anlaşılması üzerine Türkçülüğün şovenizm ve faşizm ile eşdeğer görülüp bastırılması, 1960’lı yıllarda Demokrat Parti’nin devamı olarak algılanan Adalet Partisi imajının milliyetçi seçmenler üzerindeki etkisi, 1970’li yıllarda Milliyetçi Hareket’in terör odakları ve bölücülerin hedefi hâline gelmesi; milliyetçiliğın 1980 öncesinin siyasî düzleminde gelişiminin olumsuz etkilendiği örneklerdir. Aynı şekilde 1980 askerî müdahalesi sonrasında da milliyetçilerin haksız suçlamalara, en ağır muamelelere maruz kalmaları ve bu yüzden uzun süre yeniden yapılanmalarını gerçekleştirememeleri şeklinde konjoktürel olumsuzlukların devam etmesi, milliyetçiliğın 1980 sonrasında uzun süre iktidara gelemeyişinin önemli sebeplerinden birini teşkil etmektedir.

Milliyetçiliğın bir çok siyasî partî tarafından popülist bir söylemle gelişî güzel kullanılması, yıllarca milliyetçi seçmenin aşamadığı bir duvar hâline gelen “MHP zaten seçilemez” saplantısıyla birleşince uzun bir dönem milliyetçi oyların özellikle merkez sağ olarak nitelendirilen partilere kayması neticesi doğmuştur.

Bir takım çevrelerce bilinçli olarak 1980 öncesi anarşi ve kaos ortamının müsebbibi olarak milliyetçilerin lanse edilmesi yüzünden milliyetçiliğın günah keçisi haline getirilmesi, belli bir döneme kadar ve “Dört Eğilimin Birleştirilmesi” projeleriyle milliyetçiliğın, Anavatan Partisi söylemine dahil edilmesi gibi sebeplerden dolayı milliyetçi oyların yeniden MHP’ye dönüşü zaman almıştır.

MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli, bir röportajında şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “1980 İhtilali sonrasında Türk milliyetçiliğının siyasî geleceği konusunda üç hakim görüş oluşmuştur;

birincisi, Őimdi herhangi bir siyasî kuruluŐa gidilemez; ikincisi, dųnya ve Tųrkiye konjonktųrų bağımsız bir milliyetçi partiye hak tanımamaktadır, o zaman kitle partilerinde bulunalım; son gųrųŐ ise milliyetçiliğın siyasî hayatında her hangi bir boşluk olmaması için, mutlak bir surette bir partide Tųrk siyasî hayatının yeniden yapılandırıldığı bir dųnemde Tųrk milliyetçiliğının kendini temsil etmesi gerektiği gųrųŐyųdų. Milliyetçilik, siyasî hayata devam kararı aldı; ancak milliyetçiliğın siyasî kadrosunda çekilmeyi ya da herhangi bir kitle partisinde milliyetçiliği temsil etmeyi dųŐųnecek boyutta bir psikolojik yıkım, ųmitsizlik ve devlete karŐı olan bir dargınlık vardı.” Mųdahale sonucu oluŐan bu tablo, Milliyetçi Hareket’in 1980 sonrasında toparlanıp, 80 ųncesi oy oranının ųzerinde bir trendle temsilini geciktirmiŐtir.

Milliyetçilik geçmiŐten gųnųmųze sųrekli olarak Tųrkiye’de bir çok fikrin “ųteki”si haline getirilen dolayısıyla da zorlu bir mųcadeleyle iç içe olan bir siyasî harekettir. BaŐta Marksizm-Leninizm olmak ųzere, Tųrkiye’nin millî değeri ve menfaatleriyle bağıdaŐmayan her dųŐųnce, milliyetçiliği ųteki olarak gųrmųŐtųr. Dolayısıyla milliyetçilik, bir çok kesim tarafından ortak dųŐman olarak gųrųlmųŐ ve takdim edilmeye çalıŐılmıŐtır. Bu durum, ister istemez milliyetçiliğın siyasî geliŐimini sınırlandıran bir rol oynamıŐtır.

Milliyetçi Hareket’in hak ettiğiyere ulaŐmaktaki bir baŐka gecikme nedeni ise, maalesef daha çok milliyetçiliğın teorik arka planının kendini yenilemekte ve geliŐtirmekte yetersiz kalmasıdır. ųlkemizdeki “entelektųel piyasa”da hemen her dųnemde ciddî bir sol-sosyalist-marksist fikrî ağırlık ve literatųr zenginliğı kendini gųstermiŐtir. Buna son yıllarda “İslamcı” ve “liberal” unsurlar da eklenmeye baŐlamıŐtır. Bu durum, medyanın bildik yapısı ile birleŐince, milliyetçi dųŐųnce ve siyasetin ųnųnde bir set iŐlevi gųrmųŐtųr. ųlkemizin ve de milliyetçiliğın etkinlik ve geleceğinin teminat altında olmasının, dųŐųnen, araŐtıran ve ųreten beyinlerin/kalemlerin varlığıyla doğru orantılı olduėu hatırlandıėında Hareket’in yaŐadıėı

sıkıntılar daha iyi anlaşılacaktır. Bunun için milliyetçi düşüncenin, her şeyden önce kendini sürekli geliştirip anlamlı ve etkin kılacak bir alt yapıya ve dinamizme kavuşmak zorunda olduğu unutulmamalıdır.

B. İKTİDARA UZANAN YOL YA DA BİLİNÇLİ VE KARARLI BİR ÇABANIN ÜRÜNÜ

Türk milliyetçiliğinin siyasetteki tek temsilcisi olan MHP'nin temel tezleri; 90 sonrasında ülke, bölge ve dünya çapında gelişen olaylarla doğrulanmış ve bu tarihi olgu, Türk siyasî ve toplumsal hayatında önemli açılımlara sebep olmuştur. Özellikle son yıllarda siyasî hayatımızda kirliliğin ve ilkesizliğin giderek daha çok belirginleşmesi, siyasetçilerin toplum nazarındaki itibar kaybının dramatik boyutlara ulaşmasını da beraberinde getirmiştir. Türkiye bağlamında çarpık kapitalizmin bir sonucu olarak yolsuzluk, yoksulluk, ilkesizlik ve siyasette yozlaşma, küresel anlamda da Sovyetler Birliği'nin yıkılması, MHP fikriyatının iç ve dış politikaya ilişkin tezlerinin haklılığını su yüzüne çıkarmış, bu da Türk siyasî hayatında mevcut merkezi ileri bir noktaya taşımıştır.

Bu yeni merkezin temel yapı taşları, MHP'nin fikrî arka planına göre örülmeye ve şekillenmeye başlamıştır. Gün geçtikçe belirginleşen yeni merkez, MHP dışındaki partilerin hızla yıpranmasına sebep olmuştur. Yıkılan eski merkezin genel temel fikirleri, aşındığı ve çürümeye yüz tuttuğu için toplumun çoğunluğunu bir arada tutma fonksiyonunu yitirmiştir.

Bu siyasî ve toplumsal bölünmüşlük, bir taraftan kaçınılmaz olarak hükümet buhranlarına neden olurken, diğer taraftan da kavramlar etrafında kümelenen çeşitli gruplar arasında ciddî kutuplaşmalara ve gerginliklere yol açmıştır. Bir taraftan, geçmişten günümüze aktarılan inanca ve mezhebe ilişkin yaralar kaşınırken, diğer taraftan da, kültürel çeşitliliğimiz dar kalıplar içinde yöreselleştirilerek etnik zıtlaşmalar ve çatışmalar tahrik edilir hale gelmiştir. Bunların üstüne geleneksel

değerlerle modern değerler, cami ile kışla, devlet ile millet birbirlerine karşı en azından soğutulmaya çalışılmıştır.¹⁶ Yolsuzluk ve işsizlik başta olmak üzere ekonomik sorunların da eklendiği bu konjonktür, MHP'nin iktidara emin adımlarla yürüyüşünü hızlandırmıştır. Temelleri çürümüş bir siyaset kurumu ve onun şekillendirdiği yozlaşmış bir devlet yapısı nazarı itibarında devlete ve siyasete olan inancı ve güveni yıpranmış Türk insanı için artık emaneti ehline vermenin zamanı gelmiştir.

Milliyetçi Hareket Partisi, 30 yıllık efsanevî bir liderin vefatının ardından yaşanması tabii olan bir bocalama sürecinin içine girmiştir. Türkiye'nin MHP'ye en fazla ihtiyaç duyduğu bir döneme rast gelen ve Alparslan Türkeş'in ilk kongre olan MHP 5. Olağan Kongresi, Milliyetçi Hareket'in içinde bulunduğu boşluk nedeniyle sıkıntılı ve gergin geçmiştir. Kongre sonrasında Milliyetçi Hareket, Dr. Devlet Bahçeli ile yola devam kararı almıştır.

Türkiye'yi Cumhuriyetin 100. yılı olan 2023'te lider ülke, İstanbul'un fethinin 600. yılı olan 2053'te ise süper güç yapma projesiyle yola çıkan Devlet Bahçeli, aynı zamanda Alparslan Türkeş'in de en zor dönemlerinde daima yanında olmuştur. Milliyetçi Hareket'te ümitsizliğin ve sıkıntının dorukta olduğu bir dönemde çok sevdiği akademisyenlik hayatını bırakıp hizmete koşacak kadar inançlı bir lider olan Devlet Bahçeli, Başbuğun vefatının ardından oluşan boşluğu, bütün olumsuz beklentilerin ve hesapların aksine kısa sürede doldurabilecek kadar basiretli ve bilinçli bir yöneticilik profili sergilemiştir.

Alparslan Türkeş'in vefatının hemen akabinde ve sıkıntılı kongreler sürecinde, Türk milliyetçiliğinin artık bir bölünme ve dağılma aşamasını yaşadığını ya da bir çatı altında toplanmasının imkansız olduğunu dile getirenler, Türk milliyetçiliğinin Devlet Bahçeli önderliğinde kısa sürede yeniden bir çatı altında toplanmasının da en canlı şahitleri olmuşlardır.

¹⁶ Kazım Ütük, **Tek Başına İktidar**, Ankara, 2000, s. 89

Nitekim, MHP'deki birliğin ve beraberliğin bozulmadığının Türkiye'ye haykırılışı olan 8. Erciyes Zafer Kurultayı, Türkiye'nin sigortası ve çimentosu olan MHP'nin bir an önce parçalanmasını ve yok olmasını bekleyenlerde soğuk bir duş etkisi yaratmıştır.

Devlet Bahçeli, MHP dışında hiçbir partinin ülkenin sorunlarını bütünüyle kavrayacak, bölücü ve yıkıcı akımlara set çekecek, Türkiye'nin önüne yeni ufuklar açacak, ülkemizi 21. yüzyılın lider ülkeleri arasına sokabilecek fikrî donanımına sahip olmadığını farkındaydı. Bununla birlikte, MHP'nin güçlü ve lider bir Türkiye idealini gerçekleştirebilmesinin yolunun kendi tarihi ve kültürüyle barışık idealist bir aydınlar kitlesinin varlığıyla mümkün olabileceğinin de daima bilincinde olmuştur. Milliyetçi Hareket'in vatanına ve milletine karşı duyarlı, araştırmacı, dünyaya ve Türkiye'ye geniş ufuklu bakabilen okur-yazar kitlesi genişledikçe ve nitelikçe zengin bir entelektüel kitleye sahip olduğu ölçüde Türkiye'nin sorunlarına daha çok derman olacağı kesindir.

Nitekim bu düşünce doğrultusunda faaliyete geçirilen MHP AR-GE ve "Siyaset Okulu", bir taraftan MHP'li kadroların Türkiye ve Dünya meseleleri konusunda bilinçlendirilmesi, bir taraftan da Türkiye'nin ve MHP'nin geleceği konusunda yeni ufuklar açılması noktasında önemli bir misyonu icrâ etmektedir.

C. MHP'NİN VİZYONU: LİDER ÜLKE İDEALİNİN BİR ÖN PROFİLİ

"Birlik içinde Türkes idealini"ni yani güçlü, lider ve örnek Türkiye davasını gerçekleştirmek için Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP, kutlu iktidar yürüyüşünü başlatmıştır. Böylece, Türk insanı ile sadece aynı dili konuşmayan, aynı duygu ve heyecanları da paylaşan Milliyetçi Hareket kervanı, Türkiye'ye Türkiye sevdasını anlatmak için yola çıkmıştır.

Milliyetçi Hareket'i iktidara taşıyacak, "Bilgi Toplumu" ve "Lider Ülke" misyonu ile Türkiye'yi 21. yüzyıla götürmeyi hedefleyen yönetim anlayışının temel ilkeleri olarak şunlar tespit edilmiştir:¹⁷

İlkeli ve Kararlı Genel Başkan; Milliyetçi Hareket'in kutlu hedefine ulaşabilmesi için temsilcilik görevi üstlenen lider, milliyetçilerin duygularını yansıtan ve Türk toplumu için örnek teşkil eden bilge kişidir.

Bilgili ve İnançlı Kadro; Yetişmiş kadrolara duyulan ihtiyaç, Türk siyasî hayatının her döneminde kendisini hissettirmiştir. Yüksek oranlarda oy alarak iktidar olma şansını yakalayan siyasî partilerin ard arda gelen başarısızlıklarının altında yatan sebeplerden birisi budur. Bu sıkıntının kaynaklarından bir diğeri de mevcut siyasî partilerin yetişmiş kadroların iş başına gelmelerini engelleyici yapılarıdır.

MHP, Türk siyasetinin temel açmazlarından olan bu durumun idrakindedir. Bu yüzden de Türk milletine hizmetin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesinin yolunun idealist, bilgili ve inançlı bir kadronun işbaşına gelmesinden geçtiğini bilmekte, bunun gerçekleştirilmesi için gayret göstermektedir. Bu kadro güvenini, zeka kıvraklığını ve moral gücünü milletine adanmış, dünyadaki gelişmeleri sürekli takip eden, kendini yenileme ve geliştirme potansiyeline sahip, ülke yönetiminde görev alarak "böyle gelmiş böyle gider" anlayışına son verip milletin yararına projeler geliştirip uygulayacak bir kadrodur.

Birlik İçinde Sürekli Büyüyen ve Kendini Yenileyen Örnek Parti Teşkilatı; Millî ülküleri ve düşleri yansıtan bir karaktere sahip olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin fikir ve ideallerini vatanımızın her köşesine ancak bu ilkelerin bayraktarlığını yapan ülkücüler taşıyabilir. Fakat, millî hedefleri daha iyi anlayıp anlatmak için parti teşkilatının sürekli olarak kendini yenilemesi ve geliştirmesi gerekmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi

¹⁷ Mühendisler Grubu, **Kutlu İktidar Yürüyüşü**, Ankara,1997, s. 54

Teşkilatları, iş bitirme ve siyasî irtibat büroları değil, hizmet ve eğitim mekanizmaları olarak algılanmalıdır. MHP'nin Türk milletinin aydınlık geleceği için benimsediği tutum ve davranışların, hükümetteki icraatlarının milletimize gerekçeleriyle birlikte anlatılması, milletimizin görüş ve isteklerinin değerlendirilerek yeni politikaların üretilmesinde bunlardan faydalanılması hususunda MHP teşkilatlarına çok büyük görevler düşmektedir. Özellikle ülkemizdeki medya organlarının malum tavırları da dikkate alındığında bu konunun önemi daha da artmaktadır.

Temiz ve Seviyeli Siyaset; Millet yönetime değil, yönetim millete bağlıdır. Milletın "bilmek" hakkı en kutsal hakkıdır. Milliyetçi Hareket'in varoluş nedeni, belli kişilere, zümrelere veya gruplara değil; mezhep, düşünce ve bölge ayrımı yapmadan bütün millete hizmettir. Nihâî amaç, "mutlu millet, millî devlet" idealini gerçekleştirmektir. İlkeli ve dürüst yönetim anlayışını gerçekleştirmek için öncelikli hedefler; yoksulluğun, yolsuzluğun ve adaletsizliğin ortadan kaldırılmasıdır.

İnsan Haklarına Saygı; MHP, her insanın insan olma sıfatından kaynaklanan, zaman aşımına uğramayan, şahıslara bağlı, dokunulmaz ve vazgeçilmez bir niteliği haiz temel haklara sahip olduğuna; bu hakların ve bunları diğer insanlarla eşit ölçüde kullanma yetki ve hürriyetinin kutsallığına inanmaktadır. Millî birlik ve bütünlük açısından; ülkedeki yöresel ve geleneksel farklılıklar, hayatın zenginliği, bunların hürriyet ve barış içerisinde ortak hedeflere seferber edilmesi millî birlik ve bütünlüğün teminatıdır.¹⁸

Toplumsal merkezle siyasî merkezin örtüşmesi; Milliyetçi Hareket Partisi, toplumun değerlerini ve taleplerini yansıtan bir siyasî merkez anlayışına sahiptir. Toplumsal merkez üzerinde şekillenen siyasî merkeze en yakın parti ise şüphesiz MHP'dir. Nitekim giderek yozlaşan, ilkesizleşen ve millettten uzaklaşan bir siyasî merkezde birey ile devlet arasındaki

¹⁸ MHP Seçim Bildirgesi, 5 Nisan 1999

uçurumun, siyasetin girdileri ile çıktıları arasındaki paradoksun ve yolsuzluk ve yoksulluktan beslenen bir siyaset mekanizmasının yaratmış olduğu siyasî temsil krizi; siyaseti millete hizmet olarak algılayan, millî çıkar ve değerler üzerinde şekillenen bir devlet anlayışına sahip olan MHP'yi toplumsal merkezle siyasî merkezin yeniden buluşmasında, devletle milletin barışmasında tek adres hâline getirmiştir. Çünkü MHP fikriyatı, Osmanlı ile Cumhuriyet, gelenek ile modernlik, geçmiş ile gelecek arasında bir köprü mahiyeti taşımaktadır. MHP, kendini ne merkezin sağında ne de solunda tanımlamakta, dolayısıyla merkezin bizatihi kendisini temsil etmektedir.

Devletin temel prensipleri; Milliyetçi Hareket Partisi, üzerinde millî uzlaşmayı zorunlu gördüğü temel prensipleri; demokratik cumhuriyet, sosyal hukuk devleti, resmî dil ve bayrağın tartışılmazlığı, din ve vicdan hürriyetinin bir garantörü olarak laik devlet anlayışı, üniter siyasî yapı, her türlü teröre açıkça karşı olmak şeklinde sıralamıştır.¹⁹

MHP, 1997 yılında ülkenin içinde bulunduğu siyasî krizin çözümüne ilişkin şu önerileri sunmuştur:

İnsanların siyasete katılmasının temel sebebi, işleyen bir demokratik rejime sahip olma düşüncesi ile mutlu ve güçlü bir Türkiye idealine ulaşma heyecanı olmalıdır. Bu anlamda araçsal bir demokrasi telakkisi yerine aslî bir demokrasi kültürü inşa edilmelidir,

Her siyasî parti, teşkilat yapısını ve programını, Anayasadaki temel prensipler çerçevesinde istediği gibi düzenleme hakkına sahip olmalıdır,

Adalet anlayışının özel ve gönüllü kuruluşlar ile kamu kurumlarının tümüne hakim olması; her kuruluşun ve kişinin karşılıklı olarak temel

¹⁹ Devlet Bahçeli, **5 Kasım 1997 Tarihinde İl Başkanları ve Belediye Başkanları Toplantısı**

haklara saygılı davranması, yargı sisteminin iyileştirilmesi, kısaca etkin bir hukuk sisteminin tesis edilmesi gerekmektedir,

Siyasî ve ekonomik istikrarsızlığın aşılabilmesi için yoksulluk sorununu çözmeye, orta sınıfı güçlendirmeye yönelik sosyal ve ekonomik reformların bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir,

Siyasî sürecin kirlilikten ve adaletsizlikten arındırılması maksadıyla siyasî partilerin gelir ve harcamalarının her yıl düzenli bir şekilde kamuoyuna duyurulması gerekmektedir,

Milletvekili dokunulmazlığı yasama faaliyetleriyle sınırlı olmalı, milletvekilleri işleyeceği suçlar sebebiyle yargı önüne çıkıp yargılanabilmelidir,

Seçim sistemi tartışmaları Türkiye gündeminden çıkmalıdır. Bu anlamda, seçim barajı da dahil olmak üzere seçim sistemi sorununun, geçmiş uygulamaların tecrübesi doğrultusunda geniş bir uzlaşma anlayışı ile ele alınarak bir an önce çözümlenmesi gerekmektedir,

Merkezî idare ile yerel yönetimler arasında yetki dağılımı yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenlemede hizmetlerde etkinlik, kırtasiyeciliğin azaltılması ve üniter devlet ilkeleri esas alınmalıdır.²⁰

Türkiye, artık kısır çekişmelerden, ülkede gerginlik üreterek ya da dinî ve etnik farklılıkları kaşıyarak siyaset yapmayı alışkanlık edinen siyasi zihniyetlerden kurtarılmalıdır. Zira, temiz bir Türkiye, ancak temiz bir siyaseti ilkeli bir yönetimle birleştirmekle mümkün olabilir.

Kısır çekişme, kutuplaşma ve çözüm üretememe girdaplarından kurtuluşun yolu bu düşüncelerin hayat bulmasından geçmektedir. Bu

²⁰ Devlet Bahçeli, 21 Ağustos 1997 Tarihinde “Türkiye’nin Yaşadığı Siyasî Kriz İle İlgili Düşünce ve Öneriler” Konusunda Yapılan Konuşma

nedenle MHP, dürüst, ilkeli ve uzlaşmacı yeni bir siyaset anlayışının hakim olmasını ısrarla savunmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin, Türkiye'nin öncelikli sorunlarına yönelik sunduğu öneriler ise şunlardır:

Her şeyin en iyisine layık görülen Türk vatandaşlarının muzdarip olduğu ekonomik, sosyal ve idarî sorunları için "Yoksullukla Mücadele" ve "Yolsuzlukla Mücadele" projeleri, somut çözüm tekliflerini kapsayacak şekilde milletin onayına sunulmalıdır. Bu projelerle, bir yandan toplumsal dayanışma artırılırken, diğer yandan vatandaşların gelir seviyesi yükseltilerek, çağa uygun bir hayat seviyesi elde etmeleri ve "Lider Türkiye" idealine ulaşılması sağlanacaktır.

Sosyal çalkantıların ve gelecek korkusunun temel sebebi olan gelir dağılımındaki adaletsizlik, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunların üzerine kararlılıkla gidilmelidir. Siyasî ve ekonomik istikrarın sağlanmasının, dolayısıyla demokrasinin toplumsal düzlemde içselleştirilmesinin en önemli şartlarından birini güçlü bir orta sınıfın varlığı teşkil etmektedir. Her iktidarın birinci önceliği yoksullukla mücadele olmalıdır. Yolsuzlukla mücadelede başarının sağlanması için öncelikle kamu yönetiminde verimli, etkin ve şeffaf bir yönetim anlayışını temel alan bir yeniden yapılanmanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Tarım kentleri projesi hayata geçirilmelidir. Böylece hem çarpık ve hızlı kentleşmenin ana sebebi olan göç frenlenecek, hem de tarım sektöründe verimlilik ve etkinlik sağlanmış olacaktır.

MHP, bu önerilerin hayata geçirilebilmesi için öncelikle, güçlü, adalet merkezli, rasyonel, sorumlu, demokratik, millî devlet anlayışının tesis edilmesi gerektiğine inanmaktadır. Doğruluğa, açıklığa, karşılıklı

güvene dayalı, çoğulcu ve katılımcı, bilimsel ve ilkel, milletle barışık bir siyaset ancak bu millî devlet anlayışı üzerine bina edilebilir.²¹

MHP, ekonomi-politik olarak küresel ekonomik sistemin önde gelen ve faal aktörlerinden olan istikrarlı, rekabetçi, büyüyen ve güçlü bir millî ekonomi anlayışına sahiptir. Esas itibari ile devlet tarafından değil, serbest teşebbüs tarafından yönetilen, dolayısıyla teşebbüs gücünü kısıtlayan değil, teşvik eden bir ekonomi politikasını savunur. Bu ekonomi anlayışı çerçevesinde korumacı değil, dışa açık ve yenilikçi, istihdam sağlayıcı, yatırım ve üretimi arttırıcı reform ve düzenlemelere gidilmelidir.

MHP, dış politikada siyasî eşitlik zemininde karşılıklı ve millî çıkarların gözetilmesi doğrultusunda, etkin devlet anlayışıyla, sosyal, ekonomik ve siyasî ilişkileri zenginleştirmeyi hedef alarak hareket edilmesini savunmaktadır. Sadece üslup ve anlayış açısından değil, stratejik hedeflerin tespiti ve kurumsal donanımın tesis edilmesi açısından da dış politikada yeniden yapılanma zarurî görülmektedir.

Dış politikada Kıbrıs ve Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar ve Ortadoğu'daki Türkmen nüfusla birlikte millî duyarlılığın ayrılmaz bir parçası olarak ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu konular, bir devlet politikası hassasiyeti ile ele alınmak zorundadır.

Milliyetçi Hareket Partisi, bir devlet politikası mahiyeti kazanmış olan Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefini ilke olarak benimsemektedir. Ancak, bunun Avrupa Birliği yönetimince de açıkça deklare edilmesi, tam üyelik sürecine karşılıklı iş birliği ve anlayışın hakim olması ve tam üyelik takviminin belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır.²²

Buraya kadar özetle ortaya koyduğumuz siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel ve diplomatik ilke, politika ve hedefler, 5 Nisan 1999 tarihli seçim

²¹ Devlet Bahçeli, 9 Ağustos 1997 Tarihinde Türkiye'nin Meseleleri İle İlgili Basın Toplantısı

²² MHP Seçim Bildirgesi, 5 Nisan 1999

bildirgesinde de yer alan, Milliyetçi Hareket Partisi'nin çağı yakalama ve çağın önüne geçme ülkü ve heyecanını ifade eden programının ana hatlarıdır.

Yeni bin yılda yeni bir atılım yapmak, ilkeli, seviyeli ve temiz siyaset anlayışıyla Türk siyasetinin belki de tarihin hiçbir döneminde bu denli kirlenip, ilkesizleşmediği, siyasetçilerin kavgasız günlerinin geçmediği bir dönemde, “bizi bizden iyi anlatacak yoktur” gerçeğinden hareketle millet ile bütünleşmek amacıyla MHP, tüm Anadolu'yu kucaklamış, rekor sayıda mitingler düzenlemiş ve milletin devlete ve siyasete bir kez daha güven tazelemesinin teminatı olmuştur. Adana mitingi ile başlayan ve seçim arifesine kadar süren mitinglerin her birisi diğerinin coşku ve ihtişamını aratmamış, milletin gerçek sevenlerine ne kadar susadığını kanıtlamıştır. Nitekim 18 Nisan, Milliyetçi Hareket Partisi'nin milletle bütünleşmesinin somut bir göstergesi olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi, sağın birinci partisi olarak “Kutlu İktidar Yürüyüşü”nün ilk aşamasını başarıyla tamamlamıştır.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin iktidara gelişini, sadece teröre yönelik bir tepki ile MHP'nin denenmemiş bir parti olmasına bağlayanlar, aslında gerçeğin en fazla farkında olup şaşkınlık ve rahatsızlıklarını gizlemeye çalışanlardır. Milliyetçi Hareket Partisi, denenmemiş tek parti değildi; denenmemiş bir çok parti vardı ve hâlâ da vardır. Terör de tek başına yeterli bir neden değildir; nitekim PKK terörü 80 sonrası süreçte Türkiye'nin her dönemde baş ağrısı olmuştur. Dolayısıyla, MHP'nin seçim başarısında ve iktidar ortağı oluşunda birçok faktör rol oynamıştır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:

- 1990'lı yıllarda siyaset kurumuna ve siyasetçilere karşı duyulan güvensizlik doruk noktaya ulaşmıştır. MHP'nin yükselişinin denenmemiş tek parti olmasından kaynaklandığını savunanlar, aynı zamanda varolan

siyasî yozlaşmanın ve kirliliğin denenmiş mevcut tüm siyasî partilerin müşterek bir ürünü olduğunu farkında olmadan tasdik edenlerdir.

- Türkiye’de iktidarı belirleyenin genelde siyasî tercihlerinde esnek davranan ve “kararsız seçmen” diye nitelendirilen seçmenler olduğu bir çok kamuoyu ve seçim araştırmalarından ortaya çıkan genel bir kanıdır. Bununla birlikte, 18 Nisan seçimlerinde kararsız seçmen kitlesinin oylarının büyük bir kısmının MHP’ye kaydığı da bir gerçektir. Ancak tam bu noktada, yine araştırmaların doğruladığı bir başka gerçeğin de altını çizmek gerekmektedir. Türkiye’de sağ seçmenin genelde ikinci tercihi MHP’dir. Daha ilginç olan nokta ise ikinci tercih olarak MHP’yi gören seçmenin çoğunluğunun aslında MHP’nin kendi hitap ettiği taban olduğu gerçeğidir. Özellikle, 1995 seçimlerinde MHP’nin son anda barajın altında kalması, milliyetçi tabanın bilinçlenmesinin başlangıcı olmuştur. Bu tarihten sonra, zihinlerde imkansız psikolojisinin bir sonucu olarak başka partilere dağılan milliyetçi oylar MHP’de toplanmaya başlamıştır.

- Yolsuzluğa ve yoksulluğa son verilmesi konusunda Türk toplumunun beklentileri noktasında en hassas tutumu alan siyasi parti MHP olmuştur. MHP’nin seçim programı, muhteva ve uygulanabilirlik açısından, yolsuzluk ve yoksullukla mücadeleye ilişkin somut çözüm projeleri, ilkeli ve kararlı siyaset anlayışıyla millet nezdinde de takdirle karşılanmıştır.

- Terör ve bölücülük konusundaki hassasiyetsizlik; Avrupa Birliği karşısındaki teslimiyetçi tavır; Kıbrıs ve Türk Dünyası konusundaki basiretsiz politikalar, siyasî söylemlerdeki kısırlık ve başkalarının başarısızlığı üzerine başarı binâ etme yarışı; ilkeli, kararlı, sorumlu ve millî bir siyasî yapıyı yine Cumhuriyetin hiçbir döneminde olmadığı kadar gerekli kılmıştır.

- Başbuğ ideali olan “Kutlu İktidar Yürüyüşü”nün, vefatının ikinci yılında ona hediye edilmesi heyecanıyla, Milliyetçi Hareket kadroları beklenenin aksine milliyetçi seçmenin oylarını yuvada toplama başarısını göstermiştir. MHP, özellikle “bir ülkücü 9 oy” projesi ve rekor sayıda miting ve Őenlikle, düşüncelerini ve projelerini etkin biçimde ifade edebilme imkanı elde etmiştir.

Görüldüğü gibi, seçim ve onu takip eden süreçte gerçekleşen MHP iktidarı, başkaları için sürpriz olsa bile, MHP ve MHP’liler için asla sürpriz olmamıştır. 18 Nisan seçimleri, kör döğüşünden medet uman, halkı seçimlerden seçimlere hatırlayan, Őahsî çıkarlardan başka bir Şey düşünmeyen partiler için hüsrân; halkını canı gönülden seven, millet için her türlü fedakarlığı üstlenmesini görev bilen, en çok bu ülke için titreyen, vizyon sahibi, sevgi, kardeşlik ve birlikteliği hakim kılma anlayışına sahip olan MHP için ise Türk siyasî hayatında yeni bir dönüm noktası olmuştur.

IV. DEĞİŞMEDEN GELİŞEN SİYASÎ HAREKET: MHP'NİN GELECEĞE AÇILAN VİZYONU VE İKTİDAR SÜRECİ

A. 18 NİSAN SEÇİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE

18 Nisan 1999 genel seçimlerinin akabinde seçim sonuçları üzerinde yapılan yorum ve değerlendirmeler, Türk siyasî hayatına ve siyaset kültürüne hakim olan zihniyet dünyasının da bir haritasını vermektedir. Halkın tercih ve beklentilerinin siyasî iradeye dönüşme aracı olan seçimler neticesinde ortaya çıkan tablo, neredeyse 'yorumcularının sayısı' kadar farklı şekil ve tarzlarda anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Sağlıklı işleyen bir temsilî demokrasinin ön şartı olan seçmen eğilim ve isteklerinin doğru anlaşılması ve siyasî kararlara yansımaları zarureti, 'temsilî demokrasinin meşruiyet temelleri' arasında yer almaktadır.

18 Nisan seçimleri sonrasında hemen oluşan, hükümet süreci boyunca da sık sık kendini hissettiren 'MHP karşıtı koro'nun seçim yorumları bu açıdan dikkat çekicidir. 18 Nisan seçimlerinde 'Türk halkının ne yapıp ne edip betterin betterini sandıktan çıkarmayı becerdiğinden'²³ tutun da, seçimlerin Türkiye'nin dış dünyaya kapılarını tamamen kapatmasına yol açacağını iddia edenlere²⁴, seçim sonuçlarıyla yakın zamanda Avusturya'da yapılan seçimler arasında paralellikler kurup J. Haider'in partisi ile MHP'yi aynı kefeye koyarak Avrupa'ya mesaj göndermeyi hedefleyen yorumlara kadar manipülatif amaçlı pek çok görüş serdedilmiştir.

Aslında katılımcı demokrasinin aslî unsurlarını içselleştirememenin bir tezahürü olan bu yaklaşımlar MHP'yi, demokratik meşruiyetin temel

²³ Perihan Mağden, 'Aydınlık Yarınlar Tam Gaz', **Radikal**, 21 Nisan 1999

²⁴ Bu tür görüşlere bir örnek olarak bkz. Cengiz Çandar, **Sabah**, 20 Nisan, 1999

kaynaklarından olan seçim sonuçlarıyla tezat teşkil edecek bir şekilde kendi zihinsel duruşları çerçevesinde inşâ ettikleri, gerektiğinde demokratik meşruiyetin bile uğruna feda edilebileceği marazî bir alternatif meşruiyet anlayışına göre törpülemeyi hedeflemekteydi. Soğuk Savaş Dönemi zihnî şartlanmalarını aşamamış, siyaseti bir kan davası olarak gören, MHP'yi de kendi şablonları çerçevesinde topluma takdim etmek isteyen bu kesimler; MHP'nin tavır ve görüşleriyle kendi yaklaşımları arasındaki tezâtin gizlenemeyecek bir boyuta ulaşması üzerine MHP'nin değiştiği, başkalaştığı terânesini tutturmaya başlamışlardır.

Bu yorumlara MHP'nin cevabı, “Milliyetçiliğimizi besleyen, şekillendiren ve var eden vatan ve millet sevgimiz, millî kültürümüzü ve değerlerimizi koruma anlayışımız, dünyada etkin ve saygın bir ülke olma hedefimiz değişmemiştir. Ama tabii ki, her canlı organizma gibi partimiz de yeni ihtiyaçlara, yeni sorunlara, yeni cevaplar ve çözümler üretmekte, dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmektedir.”²⁵ şeklinde olmuştur.

Bir kesimin istek, çıkar ve beklentilerine göre içeriği değişebilen bu ‘çifte meşruiyet’ anlayışı, demokratik sistemimizin önemli açmazlarından birisini oluşturmaktadır. Sürekli cepheleşmeler üzerine kurulu bu zihniyet yapısının algılamakta zorlandığı MHP'nin siyasî kültürümüzde temel nitelikte dönüşümlerin habercisi olan duruş ve söylemi, geniş kitleler tarafından kabul görmüş; bu kabul de sandığa yansımıştır. Bu tabloyu izâh ve idrâkte güçlük çekenler, büyük bir garâbet örneği olarak toplumsal merkez-değerler çatışması ortamında değerlerin kesiştiği alanın temsilini esas alan MHP'nin hiçbir şey söylemeden Türk sağının birinci partisi olduğunu beyan etmek safdilliğinde bile bulunmuşlardır.

B. MHP'NİN VİZYON VE İKTİDARINI BÜTÜNLEYEN İLKELER

²⁵ MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin 1 Mayıs 1999'da MKK, MYK ve Milletvekilleri Toplantısında yapmış olduğu konuşma.

MHP'nin seçim değerlendirmesi, seçim öncesinde tespit etmiş olduğu ilke, değer ve vizyonla uyumlu bir şekilde, bu ilkelerin seçmen tarafından tasvip edilmesinden de kuvvet bularak yeni meclisin görev ve sorumlulukları üzerinde yoğunlaşmıştır. MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli, 19 Nisan tarihindeki basın açıklamasında ilk seçim değerlendirmesini yapmış ve şu noktaların altını çizmiştir.

- Seçimlerden ilkeli, seviyeli ve temiz bir siyaset anlayışı kazançlı çıkmıştır,
- Türk Milleti, siyasî kaos ve kavga yerine, *uzlaşma, hoşgörü ve diyalog* istediğini açıkça ortaya koymuştur,
- Yeni meclisin acil sorunlar olarak *enflasyon, yoksulluk, yolsuzluk ve teröre* el atması gerekmektedir,
- İstikrar ve huzurun* sağlanması için el birliği ile çalışmak zorunludur.

1 Mayıs 1999'daki MKK, MYK ve milletvekillerine yapmış olduğu konuşma da seçim sonuçlarının okunması mahiyetindedir. Bu konuşmada da Genel Başkan Devlet Bahçeli;

- Siyasî partilerin karnesi olarak gördüğü seçim sonuçlarının doğru okunup değerlendirilmeden katılımcı *siyasî kültür ve siyasî ahlakın* pekişmesinin mümkün olmadığını,
- İlkesiz, tutarsız ve kirli siyasetin mahkum edildiğini,
- Siyasette *ciddiyet, samimiyet ve tutarlılığın* arandığını,
- Değerler çatışması, bloklaşma ve cepheleşme yerine, *değerlerin buluşmasının ve kucaklaşmasının* arzu edildiğini,
- Siyasîlerin ülke sorunlarını *uzlaşma ve hoşgörü* çerçevesinde çözmesi gerektiğini,
- Ekonomik istikrarın yanında, sosyal barış ve istikrarın sağlanmasının da hayatî derecede önemli olduğunu,
- Türkiye'nin millî çıkarlarının ve onurunun korunması için milletvekillerinin *işbirliği ve uyum* içinde çalışmalarının elzem olduğunu vurgulamıştır.

MHP'nin seçim değerlendirmelerinde yer verdiği, yozlaşmış siyasi kültürün dönüşümünü hedefleyen, aşağıda çerçevesi çizilmeye çalışılacak olan bu ilkeler bütünü, süreç içerisinde sergilenen tutum ve davranışlarla da somutlaştırılmıştır.

a) Sorumluluk ve Uzlaşma Kültürü

MHP Genel Başkanı'nın sık sık vurguladığı *sorumluluk kültürü* çerçevesindeki yaklaşımlar, Türk siyasi kültürünün önemli bir eksikliğini ifade etmektedir. Siyasi sistemleri yalnızca resm kanunlar ve süreçler manzumesi olarak ele almak mümkün değildir. Sistemin işleyişi yasal çerçeveler kadar sistemi oluşturan aktörlerin tavır ve tutumlarıyla da ilişkilidir. Bu noktada ön plana çıkan '*siyasi kültür*' kavramı demokratik sistemimizdeki sıkıntı ve aksaklıkların önemli bir kısmını açıklayan anahtar bir kavram rolü üstlenmektedir. MHP, yeni bir siyasi anlayış ve slp yerleştirerek siyasetin 'gramerini' yeniden yazmaya çalışmaktadır. MHP, böylece siyasetin işleyişini temelden değiştirerek '*yolsuzluk ve yoksullukları*' çözmeyi hedeflemektedir. Siyaset, *sorumluluk ahlakına ve uzlaşma kültürüne* dayanmadıkça Türk siyasi hayatının kronikleşmiş sorunlarına çözüm üretme alanı olmaktan uzak kalacaktır.

MHP'nin yapmaya çalıştığı hamle, diğer siyasi oluşumlara ve sosyal katmanlara nüfuz etmediği müddetçe siyasi olanın kendiliğinden bekleneni veremeyeceği ve atlet halinin devam edeceği aşıkrdır. MHP'nin oluşturmaya çalıştığı yeni siyaset paradigması; demokrasinin işleyişini, insan haklarının uygulanışını, yolsuzlukların giderilmesini ve iktisadi refahın sağlanmasını kolaylaştırmaya yöneliktir. Bu paradigma, siyasi süreç ve mekanizmaları revize edici, dönüştürücü ve inş edici bir iddiayı barındırmaktadır.

MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin şubat krizinin ardından yapmış olduğu açıklamalar, siyasi tarihimiz açısından eşine az rastlanır bir örnek teşkil etmektedir. Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizin nedenleri

üzerine yapılacak sağduyulu her sorgulama, uzun yılların birikimi olan yapısal çarpıklıklardan, yolsuzluklardan ve kötü yönetimden en son sorumlu tutulacak siyasî partinin MHP olduğunu ortaya koyacaktır. Hatta muhalefet partilerinden bile ekonomik krizin sorumlusunun geçmiş hükümetler olduğunu ifade edenler bulunmaktadır. Tüm bu gerçeklere rağmen MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin, *sorumluluk ahlâkının* bir gereği olarak söylediği şu sözler bu açıdan oldukça anlamlıdır. Unutulmamalıdır ki, savunulan değer ve ilkelere bağlılıktaki samimiyet, bunlara uygun davranmak kısa vadede çıkarlarınıza zarar verse bile onlardan ayrılmamakla sınıanabilir. Böylesi bir tavır ise carî siyasî sistemimizin hiç de alışık olmadığı bir davranış tarzıdır:

“Yaşadığımız ekonomik krizin gerçek sebepleri ne olursa olsun, gerçek müsebbipleri kim olursa olsun, sorumlu siyaset anlayışından vazgeçmemiz mümkün değildir. Dolayısıyla, siyasî sorumluluğun birinci derecede hükümetimize ait olduğunun idraki içinde bulunduğumuzun bilinmesini istiyorum.

(...)Milletimize mazeret üretmek ya da sorumluluğu başkasının üzerine atmaya çalışmak gibi bir niyetimiz yoktur. Bizim siyaset anlayışımızda sorumluluktan kaçınmak veya hedef şaşırtmak gibi bir yaklaşım, milletimizin iyi niyetini ve güvenini sarsmakla eşdeğerdır.

Milliyetçi Hareket Partisi, bu zamana kadar olduğu gibi, bundan sonra da sorumluluktan ve görevden kaçan çarpık bir siyasî anlayışın temsilcisi olmayacaktır.”²⁶

Siyaset kurumunun ve siyasetçinin ülkemizdeki itibar kaybı da bu çerçevede değerlendirilmelidir. Partisinin çıkarları pahasına da olsa sorumluluk ahlakı içerisinde hareket etmek olarak ifade edilebilecek olan “önce ülkem ve milletim, sonra partim, sonra ben” ifadesi bu anlayışın bir yansımasıdır. Hükümet süreci içerisinde MHP'nin tutum ve davranışlarını

²⁶ MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin 13.03.2001 tarihinde MHP gurubunda yapmış olduğu konuşma

idrak etmekte zorlananlar, siyaseti carî siyasî kültürün alışkanlıkları çerçevesinde algılamakta ısrarcı olanlardır.

b)Siyasette ve Ekonomide İstikrar

18 Nisan seçimleri öncesinde büyük bir ihtiyaç olarak sık sık dile getirilen, eksikliğin ekonomik ve sosyal gelişmemize darbe vurduğunun altı ısrarla çizilen '*istikrar*' kavramı, MHP'nin '*sorumluluk ahlâkı*' çerçevesinde sergilemiş olduğu tavır ve tutumlar sayesinde hayata geçirilebilmiştir. Kıymeti eksikliğinde anlaşılan istikrarın Türkiye için neler ifade ettiği, 18 Nisan öncesi dönemde yaşanan gerginlik ve çalkantıların Türkiye'ye kaybettirdikleri göz önüne alındığında daha kolay anlaşılacaktır.

Yılların birikimi ve yapısal sıkıntılardan kaynaklanan ekonomik kriz ortamında Türkiye'nin Arjantin örneğindeki gibi dramatik olaylara sahne olmamasının altında da MHP'nin büyük özverilerde bulunmak pahasına istikrarın sağlanmasında oynamış olduğu rol önemli bir yer tutmaktadır. Siyasî istikrarın sağlanmasında siyaseti bir cepheleşme olarak algılamayan, değerlerin çatışmasını değil buluşmasını esas alan yaklaşımıyla MHP, Türkiye'de ekonomik krizin büyük bir toplumsal krize ve çöküşe dönüşmesini önlemekte önemli bir rol üstlenmiştir.

Ekonomik krizlerin değerlere dayalı çatışmalar ve etnik yarılmalarla kesiştiği ülkelerde sonu iç savaşa kadar varan çalkantıların yaşandığı bir vakıadır. 1990'larda Arnavutluk'ta yaşananların iyi bir tahlili bu gerçeği gözler önüne serecektir.²⁷ Bu tabloların doğru okunması MHP'nin gayretleriyle sağlanan istikrarın Türkiye'nin neler kaybetmesine engel olduğunu açığa çıkarmaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin siyasî istikrar arayışında olduğu dönemlerde istikrarın sağlanması için gerekirse sistem değişikliğine gidilmesini öngören, içlerinde iş dünyasının temsilcilerinin de bulunduğu bir kısım çevrelerin, istikrarın sağlanmış olduğu 57. hükümet

²⁷ Bir örnek olay olarak Arnavutluğun 1990'larda yaşadıkları için bakınız: Paul Kubicek, "Albania's Collapse and Reconstruction", **Perceptions**, Mart-Mayıs 1998, C.III, No.1, s.117-133

döneminde adeta istikrarın ülkenin önünü tıkadığı şeklinde anlaşılabilir yorum ve davranışlar içerisine girmelerini hayretle karşılamak gerekmektedir.

c)Koalisyon Adabı ve Kültürü

Siyasî istikrarın sağlanmasıyla bağlantılı olan bir diğer kavram da kaynağını siyasette 'uzlaşma ve hoşgörü' anlayışından alan '*koalisyon adâbı ve kültürü*'dür. Türkiye, siyasî partilerin güç dağılımı ve sayısı itibariyle koalisyon hükümetleriyle yönetilmek durumunda olan bir ülkedir. Her biri ayrı programlara sahip, bu programlarıyla seçmenden oy istemiş olan siyasî partilerin bir koalisyon hükümeti çerçevesinde iktidar olmaları, kendi programlarını aynen uygulamalarına imkan vermemekte bu durum da partilerin '*siyasî görünülük*'lerini azaltarak seçmen tabanlarında huzursuzluklara sebep olabilmektedir. Zaman içerisinde bu baskılar bazı siyasî partileri hükümet içinde '*muhalefet*' partisi gibi davranmak olarak da ifade edebileceğimiz bir kısım davranışlara itebilmektedir.

Türk siyasî kültürünün temel özellikleri açısından bakıldığında, ülkemizde koalisyon kültürünün yeterince geliştiğini iddia etmek mümkün değildir. Böyle bir durumun, yani birden çok partinin hükümette uyumlu ve dengeli bir şekilde yer almasını yadırgayan anlayışın adeta toplumsal bir refleks hâline gelmesi, farklı partilere oy veren seçmenlerin kendi partilerinin hükümette baskın olması isteğini ön plana çıkarmaktadır. Koalisyon hükümetinde yer alan partilerin seçmenleri, oy verdikleri partinin kendi siyasalarının hükümetin icraatlarında öncelikle uygulanmasını bir başarı ölçütü olarak kabul etmektedirler. MHP gibi ideolojik nitelikleri daha belirgin olan ve yakın zamana kadar hem kadro hem kitle olarak büyük bir mücadelenin içinde yer almış bir camianın mensuplarının, partilerinin hükümetteki icraatlarından beklentileri daha büyük olmaktadır.

Geniş toplumsal kesimler genellikle 'mucize ticareti'yle manipüle edildiğinden MHP'nin iktidara gelince sihirli bir değnekle dokunup her şeyi

birden değiştireceği beklentisi ortaya çıkartılmıştır. Siyasetin kötü bir temayülü ve bir davranış kodu hline gelen, siyas süreç ve mekanizmalarla tüm beşer alanlardaki sorunların zmleneceğini zanneden zihniyet, bu bağlamda MHP'den acil ve köklü dönüşümleri bir anda gerçekleştirmesini beklemiştir. Modern toplumlarda siyas alanın sınırlılığı ve dolayısıyla toplumun fonksiyonel olarak farklılaşmış alanlardan müteşekkil bir sistem olduğu hususu, MHP'nin üçlü bir koalisyonun sadece bir tarafını oluşturduğu gerçeğiyle birlikte dikkate alındığında, Türk siyas kültürüne ilişkin radikal değişimlerin bir hamlede gerçekleşmesini bekleme yaklaşımının pek tutarlı olmadığı görülecektir.

Farklı kimlik ve karakterleri olan siyas partilerin ülke çıkarları için ahenk içerisinde hareket edebilmeleri, ülke menfaat ve ihtiyaçlarını her Şeyin üzerinde tutan bir anlayışa samimiyetle inanmaları, uzlaşma ve hoşgörü kavramlarını bir retorik unsuru olarak görmenin ötesinde bir davranış ve anlayış biçimi haline dnştrebilmeleriyle mümkündür. MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bağeli'nin, ülkenin geçici btyle yönetildiği, ağır ekonomik ve sosyal sorunların kapıda beklediği seçim sonrası dönemde Başbakanlık ısrarında bulunmayarak göstermiş olduğu fedakrlık, ilkeler çerçevesinde önemli bir tutarlılık rneği olarak karşımızda durmaktadır.

1 Haziran 1999 tarihinde TBMM Grup Toplantısı'nda yapmış olduğu konuşmada MHP lideri; "Koalisyon hkmetlerinde partiler kendi programlarını değil, koalisyon protokolünü uygularlar. Öyleyse niye iktidar olduk? Bize güvenen, artık toplum hayatında güven ve istikrar arayan milletimiz için.." cümleleriyle bu anlayışın altını çizmiştir. Daha sonra, 57. Hükümet döneminde sergilenen tavırlar, birçok tarafsız gözlemcinin de ifade ettiği gibi ülkemizdeki koalisyon hükümeti tecrübelerinin yabancı olduğu bir anlayışı ifade etmiştir. Uzun yılların ağır ihmal ve birikimlerinin neticesi durumundaki sosyo-ekonomik sorunların zm için ortaya konan siyas anlayışın ve bu bağlamda "ortaklık hukuku"na gösterilen

özenin, hem siyasî istikrarın temini, hem de demokrasi kültürünün gelişimi bakımından çok değerli bir örnek oluşturduğuna ve MHP'nin ülke sevgisinin boyutlarının yeni bir göstergesi olduğuna şüphe bulunmamaktadır.

C. GÜNDEMDEKİ KRİTİK SORUNLAR KARŞISINDA MHP

a)Başörtüsü Sorunu

1980'li yılların başından itibaren devam eden ve zaman zaman da alevlenen başörtüsü sorunu, temel ve tarihî sorunlarımızdan biri olan din-laiklik ve ilerencilik-gericilik kavgalarının bir tezahürü olarak önemini korumaktadır. Bu sorunun ülkemiz ve milletimiz açısından makûl, ahlâkî ve doğru bir şekilde çözümü için, iki karşıt kutbu oluşturanların zihniyetlerini ve üslûplarını değiştirmeleri gerekmektedir. Her ne kadar bunlar karşıt kutuplarda bulunsalar da izledikleri strateji ile benimsedikleri üslûp birbirine benzer nitelikler taşımaktadır.

Başörtüsü sorunundan siyasî çıkar elde etmek isteyen kesimler, başörtüsünü sorun olarak sürekli gündeme getirip, bu sorunun çözümüne hiçbir katkıda bulunmayan, bilâkis önünü tıkayanlardır. Ülkenin istikrarını dumura uğratan birer sorumsuzluk örneği olan oyunlarla siyasî iradenin önünü tıkayarak sorunu çözümsüzlüğe mahkûm etmek, siyasî çıkar gözeterek değerlerin istismar edilmesinden başka hangi anlama gelebilir? Gerilim stratejilerinden medet umanlar ve başörtüsünü siyasî malzeme olarak kullananlar, devletin temel kurumlarıyla çatışma noktasına gelerek başörtüsü sorununu zaman zaman bir "rejim sorunu"na dönüştürmüşlerdir. Ancak, soruna siyaset zemininde makûl yöntemlerle çözüm aramak yerine, sokağa ve gerilim siyasetine havale etmenin mantıklı bir izahını bulmak mümkün değildir.

Mecliste başörtüsü şovuna yeltenerek sorunu kangrenleşme noktasına getirmek ise daha da vahim bir durumdur. Konunun, daha meclisin yemin töreninde takdim ediliş biçimiyle samimiyetten çok uzak bir tarzda gündeme getirilmesi, bir taraftan yeni ve güçlü bir meclisin enerjisini boşaltmış, bir taraftan da uzlaşma ve çözüm zemininin kaybolmasına yol açmıştır. Bunun yanında, bu şovu tertipleyen siyasî partinin, olayın kahramanı milletvekiline sahip çıkmayarak yalnız bırakması da bu partinin şaşkınlığının ve samimiyetsizliğinin bir başka göstergesi olmuştur. Anayasa Mahkemesi, bu partinin kapatılması kararının gerekçesinde başörtüsü ve Merve Kavakçı'nın eylemlerine ağırlık vererek, davalı partinin başörtüsünü temel siyaseti haline getirmekte bir sakınca görmediğini ve bu konulardaki görüşleri bilinen Merve Kavakçı'yı seçilebileceği bir yerden planlı bir şekilde aday göstererek milletvekili olmasını sağladığını vurgulamıştır²⁸. Devletin kanun ve kurumlarıyla çatışmayı âdet hâline getiren bu parti, kendi düştüğü çukura MHP tabanını kışkırtma gafletinde bulunarak MHP'yi de çekmeye çalışmış, fakat başaramamıştır.

Başörtüsü sorunu konusunda, başta yüksek yargı organları olmak üzere devletin temel kurumlarının takındığı tutumu ve aldığı kararları göz önünde bulundurmadan keskin yorumlar yapmak ve siyaset belirlemek gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Partilerin ve siyasetçilerin bu durumu dikkate almaları gerekmektedir, yoksa sorunun hem süreklilik kazanmasında hem de çözümünde belirleyici faktörlerden biri göz ardı edilmiş olacaktır. Aşağıda verilen örnekler dikkatle mütalâa edilirse "devlet" in, özellikle de yargı organlarının temel yaklaşım biçiminin ne olduğu daha iyi anlaşılacaktır: Danıştay, 9 Aralık 1999 tarihinde bir öğrencinin başörtüsüyle fakülteye alınmamasına ilişkin işlemi iptal eden Samsun İdare Mahkemesi'nin kararının yürütmesini durdurarak, başörtüsü eylemini huzur bozucu, eğitim düzenini engelleyici eylem ve Anayasa'ya

²⁸ Milliyet, 05.01.2002

sadakatsizlik göstergesi olarak tanımlamış ve başörtüsü giymenin demokratik bir hak olduğunun savunulamayacağını belirtmiştir²⁹.

Yine Yargıtay, bir öğrencinin başörtüsüyle fakültede sınıfa ve sınavlara alınmaması nedeniyle İstanbul Üniversitesi Rektörü aleyhine açtığı davanın temyiz istemi görüşmesinde başörtüsünün kişilerin temel haklarından olmadığı kararını almıştır³⁰. Rektörler Komitesi, üniversitelerdeki başörtüsü eylemlerini, öğrenci olmayan kesimlerin kışkırtması sonucu devlete karşı çıkmak olarak niteleyerek bu başörtüsü eylemleriyle 'topyekûn mücadele' kararı almıştır³¹. Anayasa Mahkemesi'nin 39. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen törende Anayasa Mahkemesi Başkanı, okullara ve dairelere başörtüsüyle girilmesi isteğine hoşgörü gösterilemeyeceğini; bütün siyasî partilerin dini, din duygularını veya dince mukaddes sayılan şeyleri istismar etmemeleri ve siyasî çıkarları için kullanmamaları gerektiğini ifade etmiştir³².

Bir yandan devletin temel kurumlarının bu tavrını, diğer yandan da milletimizin önemli bir çoğunluğunun rahatsızlığını dikkate alan MHP, bu sorunun çözüm mercii olarak millet egemenliğinin tecellî ettiği yer olan meclisi, çözüm yöntemi olarak da uzlaşmayı ve siyasî istismarlardan uzak durmayı göstermiştir. İnsan hak ve özgürlüklerinin, istismar edilmemesi kadar milletin inanç ve ananeleriyle çelişmemesi bilâkis uyumlu olması gerektiğini savunan MHP, kamusal alanda hizmet verenlerin (kamu çalışanlarının) değil, ama hizmet alanların kılık kıyafetinin özgür bırakılmasının doğru ve insanî bir bakış açısı olduğuna inanmaktadır.

1990'lı yıllar boyunca mecliste başörtüsüne ılımlı bakan partilerin milletvekili sayısı, sorunu millî irade doğrultusunda çözmek için yeterliyken; başörtüsü sorununun, sözcülüğünü ve savunma tekeli kaybetmemek gayesiyle sürekli toplumsal ve siyasî çatışma noktasında tutulmak istendiği

²⁹ **Yeni Şafak**, 10.12.1999

³⁰ **Yeni Şafak**, 28.12.1999

³¹ **Radikal**, 16.10.1999

³² **Milliyet**, 26.04.2001

bilinmektedir. Vaktiyle bu sorunu alevlendiren partiden türeyen yeni bir partinin sözcüleri ise, yıllardır istismar malzemesi hâline soktukları başörtüsü sorununun 'öncelikli sorunları'³³ olmadığını kamuoyuna açıklamakta beis görmemişlerdir. Bu durum, yaptıklarından ötürü pişman olduklarını gösteren bir alâmet olmasa da, artık bu tür kutuplaşmacı ve istismarcı siyasetlerle bir sonuç elde edilemeyeceğinin itirafı olması bakımından önemlidir.

Sorunun çözümünde göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta, çözüm sürecinde yeni toplumsal gerilimleri, laik-antilaik veya cumhuriyet-demokrasi kutuplaşmasını beslememek, kısacası siyasî ve toplumsal huzuru bozmamaktır. Zira çözümlerin genel kabulü ve kalıcılığı bakımından böyle bir yaklaşım zorunluluk hâlini almıştır.

MHP'nin başörtüsü sorununun çözümündeki temel yaklaşımı, "millet" ile "devlet"i karşı karşıya getirmeden, milletin müşterek değer ve beklentilerine paralel bir şekilde meşru yöntemlerle sonuca ulaşmaktır. İşte böyle bir makul yaklaşımın önünü tıkayanlar, aslında millî ve manevî değerlerimizi ayırışma ve çatışma alanı ve/veya siyasî prim elde etme aracı olarak görenlerden başkaları değildir.

b) Bölücübaşı Sorunu

Terörist A. Öcalan'ın yargılanma sürecinin Yargıtay safhasına gelmesinden sonra medyadaki bazı köşe yazarları tarafından da desteklenen idam cezasının kaldırılması gerektiğine ve terörist başının idam edilmesinin Türkiye'yi zor bir duruma sokacağına dair birtakım yönlendirme çabaları ortaya çıkmıştır. Devletin zirvesinin de desteğiyle kuvvet bulan bu yaklaşım, MHP'nin bu konuda yalnız kalmasına sebep olmuştur.

İdam cezasına karşı olanlar kendi iddialarını,

³³ Sabah, 12.07.2001

- AB'ye geçiş sürecinde olduğu için doğal bir moratoryum ilân edilen idamı Öcalan için hortlatmanın Türkiye'yi AB nezdinde güç durumda bırakacağı, bu yüzden de adaylık sürecimizin askıya alınacağı;
- Batı'nın ve AB'nin yoğun baskıları bulunduğu ve idam cezasının uygulanmasıyla karşı yaptırıma gidebilecekleri;
- Öcalan'ın idamıyla birlikte terörün yeniden hortlayacağı, Öcalan'ın kahramanlaşacağı ve gerek örgüt, gerek dış destekçilerin bu idol etrafında yeniden toparlanacağı;
- Öcalan'ın idamını, ülkenin doğu ve güney doğusundaki bir çok vatandaşın kendisine yapılmış bir susturma, bastırma hareketi olarak algılayacağı ve bunun da barış ve uzlaşma havasını bozacağı;

gibi bir takım argümanlarla desteklemişlerdir. Bu argümanlarla MHP'nin uygulamaya çalıştığı siyaseti engellemek isteyenlerin maksadını anlamak kolay değildir. Birbirinden farklı ve tek ortaklıkları idama karşı olmak olan cenahın iddiaları aşağıdaki soruların sorulmasıyla kendiliğinden çürüyecektir:

- ✓ Teröristbaşı A. Öcalan asılmazsa Türkiye AB'ye alınacak mıdır? İdam cezasının, vatan hainliği de dahil bütün suçlardan tamamen kaldırılması taleplerinin AB yetkilileri tarafından sık sık gündeme getirilmesi ve bir önşart olarak sunulması iyi niyetli bir yaklaşım mıdır?
- ✓ AİHM neden kendi işleyiş prosedürünü çiğneyerek, Türkiye'de iç hukuk yolları tükenmeden İhtiyati Tedbir Kararı almıştır? Bu karara rağmen mahkemenin güvenilirliğini Türkiye tartışmayacak mıdır?
- ✓ Ceza infaz edilmez ise Türk yargısının ve hukukunun üstünlüğünün bir anlamı kalacak mıdır?
- ✓ Madem terörist A. Öcalan'ın idamı millî menfaatlere aykırı ve bunu da tüm toplum fark etmiş durumda, neden konu millî iradenin temsilcisi olan TBMM'ye intikal ettirilmesine karşı çıkılmakta ve

burada millî menfaatler doğrultusunda bir kararın çıkması engellenmek istenmektedir?

- ✓ Terörist A. Öcalan'ın asılmasının terörü tekrar hortlatacağı tehdidi ile ne anlatılmak isteniyor? Terörün esas amacının toplumda paniğe, yılgınlığa neden olarak umulanı elde etmek olduğu bilinmiyor mu? Türk devletinin ve milletinin “ölüm korkusu” ile vatanını savunamaz hâle geldiği mi söylenmek istenmektedir? Bu sözler, bu vatan için canını veren şehitlerimize, yaralanan gazilerimize en büyük saygısızlık değil midir? Bu tür sözlerle kamu vicdanında devletin ne kadar güçsüzleştirildiğinin ve acizleştirildiğinin kimse farkında değil midir?
- ✓ Bir teröristin idamını, ülkenin doğu ve güneydoğusundaki insanlarımızın neden kendilerine karşı yapılmış bir sindirme, bastırma hareketi gibi algılayacaklarının sağlıklı bir izahı var mıdır? Bu ve benzeri yorumlarla caninin ve cinayet şebekesinin Kürt kökenli vatandaşlarımızı temsil ettiği mi kastedilmektedir?

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), terörist A. Öcalan'ın avukatlarının kullandığı bireysel başvuru hakkı gereğince Türkiye'de yapılan yargılamanın adil ve güvenli olup olmadığını tespit için ihtiyatî tedbir kararı almıştır. Refahiyol hükümeti döneminde çıkarılan kanunla AİHM'ye bireysel başvuru hakkı süresiz olarak verilmiş ve daha önceden de AİHM'nin yargı yetkisi kabul edilmiş olduğu için Türkiye'nin bu mahkemenin kararlarına uyması gerekmektedir. Ne var ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) 2. maddesinde yaşama hakkı teminat altına alınmakla birlikte bu hak konusunda istisnaî durumlar da ele alınmıştır. Bu istisnaî durumlardan mahkeme kararı ile adam öldürme Ek 6 nolu protokolle değiştirilmiş ve Türkiye bu protokolü imzalamamıştır. Bu da esasında Türkiye'nin AİHM'nin ihtiyatî tedbir kararının sonucunu beklemesinin gerekli ama zorunlu olmadığını göstermektedir.

Ancak hükümet, hem Türkiye içinden hem dışından birtakım çevrelerin yarattığı etkin propagandayı, hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi sürecini dikkate alarak teröristbaşı A. Öcalan'ın idamını 'bir süre erteleme' kararı almak durumunda kalmıştır. 12 Ocak 2000 tarihinde koalisyon ortağı üç partinin Genel Başkanlarının yaptıkları toplantıda, infaz sürecinden vazgeçilmediği, erteleme süreci tamamlandığında infaz sürecinin başlayacağı kararı alınmıştır. Kararın tamamen iç ve dış yargı sürecinin sonuçlanması ile sınırlı bir ertelemeyi kapsadığı, sürecin tamamlanmasının ardından ilgili dosyanın TBMM'ye gönderileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla infazın ortadan kaldırılması yollarının kapatıldığı açıkça vurgulanmıştır.

12 Ocak 2000'de alınan bu kararlar Türkiye'nin bazı kazanımlar elde ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu kararlar birlikte Türkiye'ye yapılan dayatmaların önü kesilmiş; ülke aleyhine hazırlanan kampanyaların gerekçesi ortadan kaldırılmış; PKK'nın iç ve dış destekçilerinin yardımı ile giderek derinleşmekte olan siyasallaşma çabalarına set çekilmiş; ülkenin acilen ihtiyacı olan istikrarın devamı sağlanmış; Türk devletinin milletlerarası yükümlülüklerine uyacağı, güvenilir ve işbirliği yapılabilir bir devlet olduğu gösterilmiştir.

Bu kararlar, hem vatan haini olan hem de insanlık suçu işleyen bu caninin hiçbir şekilde affedilemeyeceği şeklindeki MHP görüşü, hükümet kararı hâline gelmiştir. Dolayısıyla MHP, infaz yolunun tıkanmasını engellemiş ve bunun da ötesinde cezalandırmanın teminat altına alınmasına önyak olmuştur. MHP'nin 'önce ülkem, sonra partim, sonra biz' ilkesinin siyasî bir manevra değil, samimî bir ilke olduğu bu toplantı sonucunda bir kez daha kesinlik kazanmıştır. Zira böylece Türkiye'nin, iç ve dış hasımlarının beklediği hükümet krizine, daha doğrusu ülkenin yıllardır muzdarip olduğu siyasî istikrarsızlığa daha en başta sürüklenmesine engel olunmuştur.

MHP'nin terörist A. Öcalan'ın idamı konusunda izlediği tutarlı siyasetini hazmedemeyenler, MHP'yi yaralamak için birbirinden çelişkili ve çirkin oyunlara başvurmuşlardır. Bir taraftan MHP'nin tabanını kışkırtarak MHP'nin terörist A. Öcalan'ı idam etmek konusunda 'ürkek' davrandığını, hatta yan çizdiğini, diğer taraftan kendilerinin idama karşı olduklarını vurgulamışlardır. MHP'yi sıkıştırmak ve MHP tabanına hoş görünmek adına bir yandan teröristin idamını istiyor görünürlerken, öte yandan HADEP'in seçmenlerine mesaj göndermek amacıyla idama karşı olduklarını beyan etmeleri, büyük bir garabet ve siyasî ahlâksızlık örneğidir. 2002 yılının başlarında anlamsız biçimde tekrar gündeme taşınan "idam cezası" tartışmalarında da aynı tutarsızlık ve çirkinliklerle karşılaşılması da, Türk siyasetindeki yeni ve eski siyasî partilere hakim olan zihniyetin kolay kolay değişmeyeceği anlaşılmalı bulunmaktadır.

c)Yolsuzluk ve Yoksullukla Mücadele

Türkiye'de siyaseti ve siyaset kurumunu yıpratın en önemli gündem maddelerinden birini hiç şüphesiz 'yolsuzluklar' oluşturmaktadır. Yolsuzluklar ayrıca, ülkemizin bir diğer önemli sorunu olan 'yoksulluk'la da bağlantılıdır. Ülke kalkınmasına aktarılması gereken kıt kaynaklarımızın bir kısmı yolsuzluklar vasıtasıyla çar-çur edilirken, gelir dağılımındaki adaletsizlikler uçurum boyutlarına varmış; güven, toplumsal ahlak ve toplumsal dayanışma duyguları derinden yaralanmıştır.

MHP'nin ortağı olduğu 57. hükümet döneminde birçok yolsuzluk dosyasının üzerine kararlılıkla gidilmiş, bir dönemin adeta 'hukuk üstü' ve 'dokunulamaz' addedilen isimleri dünyanın dört bir tarafından getirtilip birer birer yargı önüne çıkarılmışlardır. Türkiye'nin kilit noktalarını yıllarca işgal etmiş bulunan politikacıların 'aile fotoğrafları'nda yer alan isimlerin bugün yolsuzluk dosyaları yüzünden yargı önünde hesap veriyor olmaları MHP'nin ortaya koymuş olduğu kararlı tavırlarla bütünleşen bir siyasî anlayış çerçevesinde mümkün olmuştur.

Bunun yanı sıra geçen dönemden miras kalan bir kısım siyasîlerle ilgili soruşturma komisyonu raporları TBMM gündemine gelmiştir. Bilindiği üzere 18 Nisan seçimleri öncesinde parti liderlerinin birbirleri aleyhinde vermiş oldukları soruşturma önergeleriyle yolsuzluk tartışmaları ayyuka çıkmıştır. MHP'nin bu noktadaki temel tavrı, yüce divana sevk edilen veya sevki reddedilen bütün dosyaların Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine imkan sağlayacak bir anayasa değişikliğinin yapılarak yolsuzluk iddialarıyla ilgili olarak yargı sürecinin önünün siyasî mülâhazalara mahal vermeden açılması yönünde olmuştur.³⁴

Seçim sonrasında gündeme gelen komisyon çalışmaları sırasında, 'ak'lanılacak mercinin yargı olduğu ilkesinden hareketle ilgili siyasîlerin yargı önüne çıkmaları doğrultusunda tavır belirleyen MHP, bir anda hem medyanın hem de birbirleri aleyhine soruşturma komisyonları açılmasını sağlayan siyasîlerin boy hedefi haline gelmiştir. Bir zamanlar, 'Temiz toplum, temiz siyaset' isteğiyle kampanyalar açan medya organları ve iş çevreleri MHP'yi 'istikrarı' bozmakla suçlamışlardır. Yine, başbakanın hükümetteki uyum mecliste de devam etmeli, güven gölgelenirse Türkiye zarar görür, şeklindeki beyanatları³⁵ ile medyanın daha önce MHP'yi "itidale" davet yaklaşımları Bayındırlık Bakanı'yla ilgili oylamada nedense hiç gündeme gelmeyecektir.

Soruşturma komisyonları tartışmalarıyla birlikte gündeme getirilen bazı iddiaları ve manipülasyon çabalarını, MHP Lideri Dr. Devlet Bahçeli; 'Bizim yolsuzluklarla mücadele konusunda gösterdiğimiz hassasiyet, her şeyden önce siyasetin yeniden itibar kazanmasına yöneliktir. Yolsuzluklarla mücadele istikrarın alternatifi değildir. Tam tersine istikrarın meşruiyetini sağlayan bir ahlakî tutarlılığı ifade etmektedir.'³⁶ sözleriyle cevaplamıştır. MHP'den 'rakibimiz' diye söz eden koalisyon ortağı bir

³⁴ MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin 06.06.2000 tarihinde MHP Gurubunda yapmış olduğu konuşma.

³⁵ **Radikal**, 04.06.2000

³⁶ MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin 13.06.2000 tarihinde MHP Gurubunda yapmış olduğu konuşma.

siyasî partinin lideri, gazetelere yansıyan ‘karşılık görecekler’³⁷ beyanlarıyla ‘değişime karşı direnen’ bir siyasî anlayışın önemli örneklerinden birini vermiştir. Bu tavır, Bayındırlık Bakanlığı’yla ilgili olarak gündeme gelen iddiaların arka planının anlamlandırılması açısından da önem taşımaktadır. Aynı siyasî parti liderinin; ‘komisyonlar siyasî istismar pazarına dönüşmüştür’³⁸ şeklindeki beyanları da tavırlar arasındaki çelişkiyi gözler önüne sermesi açısından düşündürücüdür. Nihayetinde birbirlerinin aleyhine soruşturma komisyonu açılmasını sağlayanlar bir araya gelerek birbirlerini aklamışlardır.

Bu olayın akabinde Beyaz Enerji soruşturması meclis gündemine gelmiştir. Bu süreçte bir kısım siyasîlerin yargı üzerinde baskı kurmaları olarak yorumlanabilecek talihsiz tavırların gölgesinde, savcıcıyı ölümle tehdit eden milletvekili beyanlarına bile rastlanması Türk siyaseti için hazin bir tablo teşkil etmiştir. MHP, bu tartışmalar sırasında da böylesi sorunların sağlıklı bir şekilde çözülmesini sağlayacak anayasa değişikliklerini ve milletvekili dokunulmazlıklarının sınırlandırılması tekliflerini tekrar dile getirmiştir. Her seferinde Meclis soruşturmasının ‘siyasî ahlakla bağdaşmadığından’ dem vuranların, bu sorunu kökünden halledecek ve yargı yolunu açacak temel nitelikli değişiklik önerilerine ise ısrarla kulak tıkamaları ayrı bir samimiyetsizlik örneği oluşturmaktadır.

Rüşvet ve yolsuzluk iddialarıyla ilgili olarak Enerji bakanının isminin iddianamenin tanık ve sanık ifadeleri kısmında 4 ayrı yerde, 3 ayrı iddia dolayısıyla geçmesi üzerine MHP, ‘siyasî sorumluluk’ gereği bakanın görevden istifa etmesini istemiştir. Anlamsız bir direnme sürecinin sonunda MHP’nin kararlı tutumu etkisini göstermiş ve bakan istifa etmek zorunda kalmıştır. Meclis soruşturması açılmasıyla ilgili olarak muhalefetin vermiş olduğu önergeye ise MHP, iddianamenin hukukî kısmında bakanı hedef alan bir iddianın bulunmaması yüzünden ret oyu vermiştir. MHP, bu tavrının bir ‘ak’lama değil bir erteleme olduğunun altını çizmiş, bakanın

³⁷ **Radikal**, 04.06.2000

³⁸ **Cumhuriyet**, 03.06.2000

suçluluğunu gösterir bir belgenin ortaya çıkması durumunda tavrını değiştireceğini beyan etmiştir. Meclis denetiminin 'geçmişte' bazı parti yöneticilerinin 'aklama-paklama' girişimleri sebebiyle işlev ve güvenilirliğini yitirdiğini söyleyen MHP Genel Başkanı; 'MHP bu çirkinliklerin içinde olmayacaktır. Rakibini karalayarak öne geçmek, işbirliğini zorlamak yöntemimiz değildir.' sözleriyle MHP'nin 'siyasî rant' peşinde koşmanın uzağındaki 'ilkeli' duruşunu bir kez daha tescillemiştir.³⁹

Bayındırlık bakanlığıyla ilgili operasyon başlar başlamaz ilgili bakanın göstermiş olduğu tavır, MHP'nin kendinden emin, yolsuzluklar karşısındaki kararlı tutumunun bir göstergesidir. Bayındırlık Bakanı yalnızca bakanlıktan istifa etmekle kalmamış, aynı zamanda yargı sürecini kolaylaştırmak için milletvekilliğinden de istifa etmiştir. İki olay arasındaki tavır farkı oldukça anlamlıdır. Daha sonra savcının hazırlamış olduğu iddianamede 'tanık ve sanık ifadeleri' dahil olmak üzere hiçbir yerde Bayındırlık Bakanı'nın isminin geçmediği görülmüştür. Buna rağmen hem koalisyon ortağı partiler hem de muhalefet partileri mecliste Bayındırlık Bakanı'yla ilgili olarak bir soruşturma komisyonu açılmasıyla ilgili oylamada, aynı yasama dönemindeki diğer oylamalarda sergiledikleri tavrın ve verdikleri beyanatların tam tersi bir yaklaşımı kolayca benimsemişlerdir. Ne 'hükümetteki uyumun meclise taşınması gereğinden', ne soruşturma komisyonlarının 'siyasî istismar pazarına dönüştüğünden' bahsedenlerin ne de 'istikrarın zarar göreceğinden' dem vuranların dün söylediklerini bu oylama sırasında hatırlama zahmetinde bulunmamaları oldukça manidardır.

MHP'yi yolsuzluklarla ilişkilendirme çabası, aslında siyasî kültür değişmesine karşı mevcut olan direncin bir yansımasıdır. MHP'yi de carî siyasî sistemin hastalıklarına sahip bir parti olarak görmek/göstermek siyasî sistemin dönüşümünden rahatsız olanlar için büyük bir mutluluk olacaktır. Atılan 'iddialı' manşetlerin arkasındaki psikoloji, temiz toplum ve

³⁹ **Zaman**, 25.01.2001

siyaset özelemlerinin yara almasından kaynaklanan bir burukluktan ziyade 'oh, onlar da bizim gibi' demenin aldatici huzurunu yansitmaktadır.

d)Avrupa Birliği ve Kıbrıs

MHP'nin küreselleşmeye karşı yaklaşımında da sergilemekte olduğu tutarlı ve gerçekçi yaklaşım, Türk Dış Politikası'nın hassas ve önemli konuları olan 'AB' ve 'Kıbrıs' meselelerinde de kendisini göstermektedir. 5 Kasım 2000'deki MHP Büyük Kongresi'nde yapmış olduğu konuşmasında MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli, tarihî süreç içerisinde MHP'nin AB'ye karşı tavrını ve bu tavidaki değişiklikleri, *sebepleriyle* birlikte ele almıştır. MHP Genel Başkanı'nın bu tavrı da Türk siyasî hayatında pek de alışıl gelmiş bir şey değildir. 1990'ların başlarına kadar AB'ye karşı mesafeli tavrını koruyan MHP, bu tarihten itibaren yeni küresel dinamikleri dikkate alan çok yönlü ve gerçekçi bir yaklaşım geliştirmeye başlamıştır. MHP'nin bu yaklaşımında üç faktör önemli bir rol oynamıştır. Bunlar;

- 1-Komünizmin çöküşünün sembolize ettiği Soğuk Savaş sonrası dönemde, bölgesel işbirliği ağlarının önem kazanması,
- 2-Ekonomik ve teknolojik gelişmeye dinamizm kazandırmak için yeni işbirliği konuları ve alanları yaratma ihtiyacı,
- 3-MHP'nin Avrasya coğrafyasının bir barış, istikrar ve refah adası olmasına dair görüşleri doğrultusunda Asya ile Avrupa'yı kucaklaştırma stratejisidir.

Ancak ülkemizdeki küreselleşme ile ilgili tartışmalarda da değinilecek olan 'perspektif' çarpıklığı, kendisini AB ve Kıbrıs ile ilgili meselelerde de tüm ağırlığıyla hissettirmektedir. AB ile ilişkilerimizin 'iki taraflı' bir ilişki olduğunu ısrarla göz ardı eden, bu ilişki çerçevesinde Türkiye'nin millî çıkarlarıyla ilgili konularda hassasiyetlerini ifade etmesini bile 'AB karşıtlığı', 'AB karşıtı gizli lobi' gibi muhayyel yel değirmenlerini hedef göstererek tahammülsüzlükle karşılayan böylesi bir zihniyetin sahipleri; kendi mantık kurgularının ileri sürdükleri görüşlere uygulanması

durumunda kolayca ‘Türkiye karşıtlığı’, ‘Türkiye karşıtı gizli lobi’ olarak tanımlanmalarının mümkün olduğunu görmezden gelmektedirler.

Türkiye-AB ilişkilerinin bir ‘mahkumiyet’ ilişkisi olarak algılanması, önce “devlet olma”nın, daha sonra da ‘adil ve onurlu’ bir işbirliğinin önünde yatan en büyük engeldir. Türkiye’ye karşı uygulanan çifte standartların ısrarla sürdürülmesi, bu yaklaşımlarda bir yumuşama olması durumunda da bunun ilişkilerimizde büyük bir gelişme olarak takdim edilmesi, zaten hakkımız olan şeyleri alabilmek için millî menfaatlerimizi birbiri ardınca pazarlık masasına yatırmamızın istenmesi ‘Türkiyeli’ çevreleri rahatsız etmezken; millî menfaatlerimizin korunması, çifte standartlara ve ikili ilişkilerdeki samimiyetsizliğe karşı çıkılması isyanla karşılanmaktadır. Kronikleşen bu tutumlar, maalesef AB yönetimi adına kendi ülkesi ve devletiyle pazarlık etmeyi meslek edinen bir kısım çevrelerde oldukça yaygın bir davranış biçimi haline gelmiştir.

MHP, artık bir “devlet politikası” haline gelen AB üyeliği hedefi doğrultusunda, ‘çift taraflı bir ilişkinin onurlu taraflarına’ yakışır bir ciddiyet ve samimiyet içerisinde, Ulusal Program’ın hazırlanmasından uyum yasalarının çıkarılmasına kadar birçok ‘somut’ gelişmeyle konuya yaklaşımını ortaya koymuştur. Ancak, AB ile ilgili en küçük bir eleştiriye bile tahammül edemeyen çevrelerin rasyonel bir uluslararası ilişkiler perspektifinden yoksun bir üslûpla, bir ‘hamaset’ alanı haline getirdikleri AB’yle olan ilişkilerimize yaklaşımları, klasik ‘cepheleşme’ mantığının tezâhürleri şeklindedir.

Dış Politika’nın bir ‘iman’ alanı olmadığı, tarafların çıkar ve beklentilerinin dillendirilmesinin çok tabii olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesi, ‘samimiyet’le ilgili olarak önemli endişeleri gündeme getirmektedir. Son tahlilde ‘teslimiyetçi’ bir yaklaşımı yansıtan bir bakış açısının ülkemize faydalı olacağını ifade etmek, ancak ikballerini ülkemizin

kaderiyle değil, sözcülüğüne soyundukları ülke ve kurumlarla birlikte görenlerin başvuracağı bir yöntemdir.

AB'nin Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerini, terör örgütleri listesine almakta ve onlarla mücadele etmekte ayak diremesini eleştirmek mi, Türkiye'ye aday üyelik statüsü tanınmışken diğer aday üyelere ayrılan adlandırmalarla farklılaştırılan süreçlere tabi tutulmasını mı, yoksa AB'nin Kıbrıs'ta Türk toplumunun güvenlik ve huzurunu sağlayacak eşitlikçi bir yaklaşımı imkansız kılacak karar ve hareketlerini eleştirmek mi AB düşmanlığıdır? AB'nin özellikle Gümrük Birliği anlaşmasından bu yana yerine getirmedeği malî yükümlülükleri; tarihî müttefikleri olan Türkiye'yi sürekli rahatsız eden terörist örgütlerin Batı Avrupa'daki uzantılarıyla etkin bir şekilde mücadele etmemelerini; NATO'nun imkânlarını da kullanmayı öngören Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nda ülkemizin ısrarla karar mekanizmalarının dışında bırakılmak istenmesini; Türkiye için, diğer aday ülkelerden farklı olarak, mevzuat karşılaştırması gibi teknik nitelikte rutin bir süreç olan 'tarama süreci'nin başlatılmamış olmasını; 'Tarama süreci'ni başlatmak için Kopenhag siyasi kriterlerinin yerine getirilmesi şart olmadığı halde bundan ısrarla kaçınılmasını; Birlik yönetiminin, Türkiye karşısında Avrupa Birliği bünyesinde var olan güçlü dirençleri aşmayı ve önyargıları yenmeyi gerçekten isteyip istemediğini, istiyorsa bu yönde ne tür çabaları bulunduğunu sorgulamadan meseleyi basit bir karşıtlık-yandaşlık ilişkisine indirgemek, hiç şüphesiz başka bir şeyin değilse ciddi bir 'zihnî bulanıklığın' eseridir.

Kıbrıs'a ilişkin tartışmalarda da benzeri bir zihnî çarpıklığa şahit olmaktayız. Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak, Türk tarafının sorunun hakkaniyete dayalı eşitlikçi bir zeminde çözülmesi yönündeki taleplerinden taviz verilmesi durumunda AB'nin kapılarını hemen Türkiye'ye açacağı gibi 'sanal' bir psikoloji, uzun zamandan beri 'her nedense' bütün mesaisini özellikle bu meseleye ayıran bir kısım çevreler ve medya mensupları tarafından Türk toplumuna pompalanmaktadır.

Kıbrıs Türk toplumunun 'eşit' bir taraf olarak yer alacağı bir çözümün dışındaki yaklaşımları kabul ederek, Kıbrıs'ın AB'ye tam üyeliği önündeki pürüzlerin ortadan kaldırılmasının Türkiye'nin AB üyeliği sürecini kısıltacağı mı, yoksa daha da uzatacağı mı üzerine yapılacak bir değerlendirme, böylesi bir durumda rahatlamış bir Yunanistan'ın alacağı tavır, -AGSP ile ilgili olarak sergilediği tutum da hatırdan çıkarılmadan-dikkate alınmak suretiyle sağlıklı bir netice verebilir. Kıbrıs'la ilgili olarak Türk tarafının tavrının 'çözumsuzlük' ürettiğini söyleyen 'Türkiye'li çevreler, AB makamlarının Kıbrıs Rum tarafına, Kıbrıs meselesi çözülmeden de Kıbrıs'ın AB'ye tam üye olabileceğini ifade etmelerinin Kıbrıs'ta tarafların kabul edebileceği adil ve yaşayabilir bir çözümü ne kadar zorlaştırdığını her nedense 'ısrarla' görmezden gelmektedirler. Bütün bu olumsuz şartlara rağmen, KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş'ın Kıbrıs meselesiyle ilgili her türlü takdire layık gayretleri, Türk insanının ve Türk devletinin Kıbrıs meselesiyle ilgili hassasiyetlerinden kaynaklanan eksilmeyen desteğiyle birlikte sürmektedir.

MHP, AB ile 'adil ve onurlu' bir işbirliğini desteklemekte, bu doğrultuda gerekli olan katkıları da hiç çekinmeden yapmaktadır ve yapmaya devam edecektir. Ancak, gerek Kıbrıs, gerekse AB ile ilişkilerde hakkaniyet ölçülerini ve millî menfaatlerimizi merkezine alan gerçekçi ve onurlu duruşunu sürdürme kararlılığından da hiçbir eksilme olmayacaktır.

D. 5 KASIM 2000 MHP 6. OLAĞAN KONGRESİ: YENİ ÇAĞA BAKIŞ YA DA "TÜRKİYE VE DÜNYA'YI TÜRKÇE OKUMAK"

MHP'nin koalisyon ortağı olarak iktidar olmasından sonra düzenlediği ilk kongresi olan MHP 6. Olağan Kongresi, yalnızca MHP açısından değil Türk Siyasî hayatı açısından da 'özel' ve 'anlamli' bir yere sahiptir. Tek başına Türkiye'yi yönetmeye talip olan bir kadro tarafından Türk insanı için 'makul olanın' arayışı çerçevesinde Türkiye ve dünya

meselerinin Türkiye perspektifinden okunuşu, küresel meselelerden millî sorunlara uzanan bir yelpazede değerlendirilişi 2000’li yılların Türkiye ve dünya vizyonunun da bir tasviri mahiyetindedir. MHP, bu kongresiyle Türk siyasî hayatında hayli zamandır yerleşmiş bulunan muhalifleri kötülemek, rakipleri eleştirmek ve delegeyi coşturmakla sınırlı kongre anlayışının dışına çıkararak, kongreyi Türkiye ve dünya meselelerine dair tespit, eleştiri ve önerilerin yapıldığı önemli bir siyasî platform haline getirmiştir.

MHP 6. Olağan Kongresinde kabul edilen yeni parti programında “Temel Değer ve İlkelerimiz” başlığı altında toplanan “milliyetçilik; demokrasi; insan hak ve özgürlükleri; hukukun üstünlüğü; laiklik; millî birlik ve bütünlük; sosyal devlet; Türk toplumculuğu ve yönetimde şeffaflık” Türk siyasetinin sıkıntılarını çözecek parametreler olarak ele alınmaktadır. Bu unsurların Türk siyasî hayatında belirleyici olabilmesi ve “Temel Hedeflerimiz” başlığı altında zikredilen “vatandaşın hizmetinde demokratik devlet; mutlu toplum; geleceğimizin teminatı gençlik; güçlü ekonomi; yaşanabilir, sağlıklı ve temiz çevre; etkin dış politika; ilkeli, seviyeli ve temiz siyaset” hedeflerine ulaşılabilmesi MHP’nin ısrarlı vurguladığı siyasî ve sosyal ortamın tesisine mümkündür. Dolayısıyla parti programında MHP’nin hedefleri arasında yer alan ilkeli, seviyeli ve dürüst siyaset anlayışı, ancak Türk siyasetinde birtakım eylem, süreç ve mekanizmaların yerli yerine oturmasıyla hayat bulabilir.

Yeni parti programının bir diğer özelliği de Türkiye’de bir ilki gerçekleştirerek beşerî bütün alanlara nüfuz etmeye başlayan ve tek taraflı olarak şekillendirilmeye çalışılan küreselleşme sürecini bir başlık altında bağımsız olarak ele almasıdır. Gerçekten de, küreselleşme sürecine yeni bir yaklaşım, Türk siyasî hayatında etkin rol oynayan partiler arasında ilk defa MHP programında yer bulmuştur. Parti programının dördüncü bölümünü oluşturan “Küresel Gelişmeye Millî ve İnsanî Katkı” başlığı altında şu görüşlere yer verilmektedir:

“Dünyanın, yaşanabilir bir gezegen olarak var olması, insanî açıdan sürdürülebilir bir küresel düzenin gelişmesine ve bu yöndeki çabaların etkinlik kazanmasına bağlıdır. Bunun için, millî ve küresel ölçekte yeni bir sorumluluk ahlâkının gelişmesi ve yerleşmesi ile bunu hayata geçirecek daha adil ve daha demokratik bir küresel yapılanmanın gerçekleştirilmesi zorunluluk arz etmektedir...”

Küreselleşme Gerçeğinin İyi Kavranması Gerektilmektedir:

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmeler, sermaye akışkanlığının artması gibi karakteristikleriyle dünya gündeminin en ön sıralarını işgal eden ‘küreselleşme’ olgusunun tesirleri diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kendisini hissettirmektedir. Oluşumunu hazırlayan maddî şartların yanı sıra insan hakları ve demokrasi gibi kavramların tüm insanlığın benimsediği ve özlemini duyduğu evrensel değerler olarak ortaya çıkması, küreselleşme olgusuyla ilişkili retoriğin en önemli unsurları arasında yer almaktadır. Kökenleri günümüzden çok önceki devirlere kadar uzanan, ancak özellikle son 15-20 yıl içerisinde ivme kazanan bu sürecin işleyişi ve geleceğine dair öngörüler birbirinden farklılıklar arz etmektedir.

Bir yandan bu sürecin insanlığın gelmiş olduğu en son ve müttekâmil aşama olduğu, böylelikle de artık ‘tarihin sonu’nun geldiği öngörüsünden hareketle küreselleşmenin bir ‘mükemmeliyetler zinciri’ olduğunu ifade edenlerle; diğer yandan ‘tok hürler ve aç esirler’in yan yana ancak farklı kaderleri yaşamalarına sebep olan, azalmak yerine dünyanın önemli bir kısmında gittikçe derinleşen sefalet ve yoksulluğa, bölgesel çatışmalardaki hızlı tırmanışa, artma eğiliminde olan işsizliğe ve küresel ölçekli çevre felaketlerine dikkat çekerek ‘mükemmeliyetler zinciri’nin aslında bir ‘sorunlar zinciri’ olduğunu ifade edenler aynı dünya gerçekliğine bakarak birbirinden oldukça farklı öngörülerde bulunmaktadır.

Öyleyse bu farklılığın sebepleri nelerdir? Hiç şüphesiz küresel düzen içerisinde sahip olunan konum ve imkanlar sürece ilişkin yorum ve beklentilerin odaklandığı noktalar üzerinde belirleyici olmaktadır. Türkiye'deki küreselleşme tartışmalarının ciddî zaaflarından bir tanesi de bu gerçeği göz ardı eden 'perspektif' yoksunluğudur. Siyasî kültüre hakim olan ve ara renkleri görme kabiliyetlerini dumura uğratan 'cephelleşme' mantığı burada da etkisini göstermekte, Türk insanının geleceğe dönük refah ve mutluluğunu göz ardı etmeden insanlığın ortak geleceğine katkıda bulunacak özgün ve tutarlı yaklaşımların eksikliği kendisini hissettirmektedir.

Soyut bir 'mükemmeliyetler zinciri' uğruna millî devlet, millet ve milliyetçilik gibi kavramları, 'küreselleşen' dünyada 'her kötülüğün sırtına yüklenebileceği bir günah keçisi' olarak gören küreselleşmenin müminleri, duruş ve tavırlarıyla, insanlığın hizmetinde olması gereken bir sürecin tam tersi istikamette insanlığı yeni felaketlere yüz yüze getirmesi muhtemel çıkmaz sokaklara sürüklenişinde gönüllü kılavuzluk rolünü üstlenmektedirler.

Oldukça dinamik, olaylarla sınırdıkça yön ve istikamet değiştirmesi de gayet tabii olan küreselleşme sürecini böylesi bir değerlendirmeye tabii tutmak yerine, kendi ülkesi ve milleti karşısında alınan her menfî tavır haklı ve meşru gösterecek bir 'mutlak ideler' manzumesi olarak gören zihniyetin yansımaları AB, Kıbrıs odaklı tartışmalardan tarım politikalarına kadar pek çok ve farklı alanda kendisini göstermektedir. 11 Eylül hadiselerinden sonra dünyada yapılan tartışmaların merkezine yerleşen 'güvenlik-özgürlük' eksenli değerlendirmeler de dikkate alındığında, 'küreselleşme şövalyeleri'nin daha düne kadar 'anlamsız, modası geçmiş ve çağdışı' olarak yaftaladıkları kavram ve kurumların daha fazla itibar kazanmaya başlamaları, 'küreselleşme gerçeği'ni hakkıyla değerlendirebilmek için milliyetçi ve demokratik bir bakış açısına duyulan ihtiyacı bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Küresel sistemde 'ekonominin' siyasetten tamamen bağımsız ve alternatifsiz ilkelere göre işlediğinden, bu itibarla IMF'in elindeki objektif ve genel geçer kriterlere göre 'yüzümüze ayna' tutmakta olduğundan dem vurarak MHP'nin ekonomik program çerçevesinde doğan malî yükün mümkün olduğu kadar dar gelirli çalışanlar, emekliler ve tarım kesimi üzerine yüklenmemesi için gösterdiği özenin, Türkiye'de ilk defa memur maaşlarına enflasyon oranında otomatik zammın bütçe kanununda yer alması gibi çabalarının karşısına dikilenler; 11 Eylül olaylarından sonra Arjantin'den esirgenmesine rağmen Türkiye'ye tashih edilen ek kaynakları hangi 'ekonomik' sebeple izah edebilirler? Yahut, insan hakları ve demokrasi adına 'etnik ayrılıkçılık' hareketlerine çanak tutmanın, kamusal alanın 'etnik aidiyetlere' göre parçalanarak asgarî müştereklerin yok edilmesinin küreselleşen dünyada 'ileri ve huzurlu' bir toplumun ön şartı olduğunu iddia edenler böyle bir durumun laboratuvarı mahiyetinde olan Afganistan'da yaşananların mı 'ileri ve huzurlu bir ülke' profili olduğu sorusuna, küreselleşmenin lokomotifi konumunda olan ülkelerin Afganistan'da 'istikrar ve huzurun' tesisinin yolu olarak gördükleri asgarî müşterekler üzerinde bir "millet inşâ etme" gayretlerini⁴⁰ de dikkate alarak cevap vermek durumundadırlar.

Art niyetli değillerse, dünya kamuoyunu etkilemek ve homojenleştirmek; daha önemlisi hükümetlerin, dünya seçkinlerinin yani siyaset ve karar oluşturucuların ve entelektüellerin dayandıkları analitik ve bilişsel çerçeveleri biçimlendirmek için kullanılan araçlar yardımıyla oluşturulan 'Küresel Entelektüel Hegemonya'⁴¹nin malûlü olan bu kesimlerin dışında bir başka ideolojik körlük de bu süreci bütün kötülüklerin anası olarak gören ya da tamamıyla görmezden gelmeye çalışanların tutum ve tavırlarına hakim olmaktadır.

⁴⁰ Bu yöndeki yaklaşımlara bir örnek için bkz. Fareed Zakaria, 'Next: Nation Building Lite', *Newsweek*, 22 Ekim 2001

⁴¹ Bronislav GOSOVİÇ, 'Küresel Entelektüel Hegemonya Ve Milletlerarası Kalkınma Gündemi', Çev. Sadir KARABEKİR, *Türkiye ve Siyaset*, Kasım-Aralık 2001, s.153-164

Küreselleşmenin 'retorik' boyutunun ötesinde insanlığa sunmuş olduğu nimet ve külfetlerin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi, insanlığın ortak mutluluk ve refahı göz önüne alınarak bu sürecin 'pasif bir nesnesi' olmak yerine 'aktif bir öznesi' olmak yönünde önemli bir atılım olan 'Yeni Çağ'a bakış; 'Tarihin yaşayan en köklü milletlerinden birisi olan Türk milleti, kendi kimlik ve kişiliğiyle, içine girdiğimiz yüzyılda başı dik ve onurlu bir şekilde ileri bir yaşama seviyesine ulaşmak için yeni bir atılımın hazırlığındadır. Bu hazırlık, yeni bir medeniyetin kuruluş hazırlığıdır.'⁴² cümlelerinde ifadesini bulan 'iddia ve misyonun' yeni bir çağ dönümünde yüksek sesle ifadesidir.

Türk milletinin kaderi üzerinde etkisi olacak her kavram ve oluşum üzerinde söz söylemek, fikir beyan etmek durumunda olanların başında elbette ki Türk milliyetçileri gelmektedir; 'Kuru bir taklitçilik yerine özgün proje ve iddiaların arayışında olmak medeniyet tecrübemizin ve tarihin bize yüklediği bir sorumluluktur. Bütün insanlık ile birlikte ülkemizi de zorlu bir gelecek beklediğine göre, küresel kaderimiz üzerinde söz sahibi olmak hakkımızdır. *İnsanlığın yüzyılla yapması gereken adil ve ahlâkî bir sözleşmede* Türk Milleti'nin de imzası bulunmak zorundadır. Artık, Türk milliyetçiliğinin yeni hedeflerinden biri de budur.'

Yeni Çağ'a bakış, küreselleşme ile ilgili olarak tespitler yapmakta, eleştiriler getirmekte ve önerilerde bulunmaktadır. Demokrasi, insan hakları, adalet, dayanışma, sorumluluk, hoşgörü gibi insanlığın ortak malı olan ilke ve değerlerin ortak geleceğimizi belirleyeceği ahenkli ve dengeli bir uluslararası düzen fikrinin hayata nasıl geçirilebileceği sorusu üzerinde durulmaktadır. Bu sorunun cevabı verilmeden önce küreselleşme sürecinin bugünkü manzarası ve ortaya çıkardığı sorunlara değinilmektedir.

⁴² MHP 6. Olağan Kongresiyle ilgili olarak yapılan atıflar için bkz. '**Yeni Çağa Bakış; Eleştiriler, Tespitler ve Öneriler**, MHP Genel Başkanı Dr. Devler Bahçeli'nin 5 Kasım 2000 MHP 6. Olağan Kongresi'nde yapmış olduğu Açılış ve Kapanış Konuşmaları'

Küreselleşme süreci, rekabetle işbirliğinin, ümitle ümitsizliğin, kaos ve düzenin yan yana olduğu bir evrensel iklim ortaya çıkarmıştır. Yerelleşme, bölgeselleşme ve küreselleşme süreçleri eş zamanlı olarak yaşanmaktadır. Bir yandan sınırların artık anlamını yitirdiğinden bahsedilirken, diğer yandan bölgesel örgütlenmeler vize ve kota gibi uygulamalar yoluyla mevcut sınırların üzerine yeni ekonomik, siyasî ve kültürel sınırlar eklenmektedir. Sermayenin çok hızlı bir şekilde hareket edebildiği, benzer bir şekilde mal ve hizmetlerin dolaşımının önündeki pek çok engelin ortadan kalktığı bir ortamda emeğin dolaşımının hâlâ serbest olmaması, klasik ekonomik mantığın genel-geçer bir kural olarak cazibesini koruduğunu göstermektedir.

Bilgi ve sermayenin ekonomik dinamizmi belirleyen iki ana faktör olarak ön plana çıkmaları, eşitlik, hakkaniyet ve sefalet sorununa küresel bir boyut kazandırmıştır. Teknoloji ve bilgi üretme kapasiteleri yüksek olan ülkeler, diğer ülkelerle aralarını açmaktadırlar. Bu durum 1970'li yıllarda zenginlerle fakirler arasındaki 1/35 olan gelir dağılımı uçurumunun 20 yıl sonra 1/70'e ulaşmasına sebep olmuştur. Bundan 15 yıl önce yeryüzünde yoksulluk sınırının altında yaşayan insan miktarı 1 milyar iken günümüzde bu sayı ikiye katlanmıştır. Bu manzara âdil ve insanî bir dünya arayışıyla bağdaşmamakta, küresel istikrarın karşısındaki en önemli tehdit olarak karşımızda durmaktadır. Bu yüzden 'yeni yüzyıl yıkıcı bir ekonomik ve teknolojik savaşa değil, beşerî sorumluluğun göz ardı edilmediği sürdürülebilir bir yarışa sahne olmalıdır.'

Küresel şirketler, Yeni Çağ'ın rakipsiz imparatorlukları olarak görülmektedirler. Küresel şirketlerin 'demokrasi ve insan hakları' kavramlarıyla uyum içerisinde nasıl yan yana yaşayacakları önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bir diğer önemli sorun da bu yeni ekonomi imparatorluklarının nasıl denetleneceğine ilişkindir. Küreselleşmenin

beraberinde getirmiş olduğu bu meselelere önem atfedilmesi, âdil ve insanî bir dünya fikrinin bir 'ütopya' haline gelmemesi için zorunludur.

2000'li yılların temel evrensel sorunlarından bir diğeri de teknolojik imkanların ve ekonomik hakimiyetin olağanüstü ölçüde kolaylaştırdığı tek yönlü kültür ve değer aktarımı oluşturmaktadır. Bu süreç millî kültürleri ve dilleri tehdit etmektedir. Teknolojik ve ekonomik gelişmenin seyri ile medeniyetlerin ve kültürlerin çoğulculuğu arasında gözlenen evrensel gerilimin dozu artmaktadır. Tam bu noktada 21. yüzyılda beşerî çoğulculuğun ve dayanışmanın iki anahtar kavramı olacak olan *milliyetçilik* ve *demokrasinin* önemi ortaya çıkmaktadır.

Yeni Çağ'a Bakış, 'insan hakları' yüzyılı olması arzulanan 21. yüzyılda bu hedefin gerçekleşebilmesi için üç yol öngörmektedir.

- 1) Küreselleşme süreci daha adil ve insanî bir mecraya sokulmalıdır.
- 2) Teknolojik imkanların, sadece sahiplerinin değil, bütün insanlığın ortak yararını da gözetecek şekilde kullanılması gerekmektedir.
- 3) İnsan Hakları kavramı ve politikaları bireysel haklar ve özgürlüklerle sınırlı tutulmamalı, sosyal ve ekonomik haklar da hayata geçirilmelidir.

Bu çerçevede gerçekçi insan hakları politikaları, bütün insanlığın ortak yararına hizmet edecek, milletlerin adil ve onurlu işbirliği üzerine kurulu 'küresel bir düzen'in belkemiğini oluşturmalıdır. Bunun için insan hakları politikalarının, uluslararası çıkar çekişmelerinin ve siyasî manevraların dolgu malzemesi haline dönüşmesinin önüne geçilmelidir.

Bu süreçte dinlerin ve din âlimlerinin insanlığın gelişimine çok önemli katkılar yapabileceği vurgulanmaktadır. Bu sebeple dinlerin rekabetine değil, dinlerin küresel dayanışma ve hoşgörüyü teoriden pratiğe geçirecek çabalara öncülük etmelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

İrkçı ve bölücü zihniyetlerle, yeni Haçlı Seferi zihniyetlerinin tamamen mahkum edilerek tarihe havale edilmesi; Yeni Çağ'ın din savaşlarını, etnik kavgaları ve adaletsizliği ifade eden yeni bir Ortaçağ olmaması için gereklidir. 'Biz bu konuda geleceğin bizi haklı çıkartmasını istemiyoruz, bilakis insanlık adına yanılmak istiyoruz.'

Yeni Çağ'a bakış millî bölgesel ve kültürel sac ayakları üzerine oturan, insanlığın ortak yararı ve gelecek kuşaklar üzerine yoğunlaşmış çok yönlü bir sorumluluk bilinci ve küresel bir sorumluluk ahlakının gelişiminin kurumlaştırılması için iki somut öneride bulunmaktadır. Bunlardan ilki, genetik bilimindeki gelişmeler de göz önünde bulundurularak 'Uluslararası Bilim ve Teknoloji Denetçisi' oluşturulması için yapılan çağrıdır. İkincisi ise küresel ekonomi imparatorlukları çağında tüketici haklarının da uluslararası güvencelere kavuşturulması talebidir.

Küreselleşme sürecine dair gerçekleşmesi 'arzu edilmeyen' yıkıcı sonuçlarla ilgili öngörüler, 11 Eylül hadisesi üzerine gerek ülkemizde gerekse dünyada yapılan yorumlar dikkate alındığında daha da büyük bir anlam kazanmaktadır. Bu süreç içerisinde 'medeniyetler çatışması' tezinin sıkça dillendirilmesi ve 'güvenlik-özgürlük' eksenli tartışmaların gündeme oturmasının yanı sıra küresel düzendeki yapısal aksaklıkları mercek altına alan yaklaşımlar da ön plana çıkmıştır.⁴³ 11 Eylül sonrasında ortaya çıkan manzara karşısında MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli, 'terörizmle uluslararası bir mücadele' projesi mahiyetinde olan üç sac ayağı üzerine kurulu bir öneriler demetini Türkiye ve Dünya kamuoyuna sunmuştur:

⁴³ Konuyla ilgili tartışmalara örnek olmak üzere bkz. Martin Wolf, 'The need for a new imperialism', **Financial Times**, 9 Ekim 2001; Madeleine Bunting, 'The new anti-semitism', **The Guardian**, 3 Aralık 2001; Jeffrey D. Sachs, 'One-Tenth of 1 Percent to Make the World Safer', **Washington Post**, 21 Aralık 2001; Bernard Lewis, 'The Revolt of Islam', **The New Yorker**, 19 Kasım 2001; 'Liberty versus Security', **The Economist**, 8 Kasım 2001; Patti Waldmeir ve Brian Groom, In Liberty's Name, **Financial Times**, 20 Kasım 2001

1- Bir gün içinde vuku bulan saldırıların boyutları ve yol açtığı can kayıpları bakımından dünya tarihinde bir ilk olması düşüncesinden hareketle, uluslararası kamuoyunun terörizme ve terör mağdurlarına odaklanmasını temin etmek maksadıyla 11 Eylül tarihinin “Dünya Terörizmle Mücadele ve Terör Mağdurlarını Anma Günü” olarak ilân edilmesi,

2- Dünyada terörizmle mücadelede gözlenen yöntem ve kavram kargaşasına son vermek ve terörizmle uluslararası mücadelenin ortak politika ve kurumlarının çerçevesini belirlemek için Birleşmiş Milletler’in öncülüğünde “Uluslararası Terörizmle Mücadele Konferansı”nın toplanması,

3- Hem terörizmin küresel boyutta izlenmesi, hem de tek tek ülkelerin meseleye yaklaşımlarının değerlendirilip ilgili kurumlara rapor sunulmasını sağlayacak “Uluslararası Terörizmle Mücadeleyi İzleme Komitesi”nin kurulması.⁴⁴

Küresel bir sorun olan terörizmin dünya çapında ortadan kaldırılmasına dönük çabalar için çok önemli bir çerçeve çizilmesini sağlayacak olan bu teklifler, 11 Eylül hadisesinin ertesinde dünya kamuoyunda terörizme karşı gösterilen tepkinin şuurlu bir eylem planına dönüşebilmesi için önem arz etmektedir. Ancak, günümüze kadar uzanan zaman seyri içerisinde, önümüzde böylesi devâsâ bir örnek de bulunmasına rağmen, bir kısım batılı ülkelerin ‘kendi ülkelerinin’ çıkarlarına hizmet ettiği ya da kendilerine zarar vermediği müddetçe terör örgütlerinin varlığına göz yummak şeklinde ifade edilebilecek tutumlarını devam ettirme eğiliminde oldukları gözlenmektedir. AB’nin Türkiye’yi hedef alan terör örgütlerine yönelik ciddî bir tavır geliştirmemesi, ‘terörizmle küresel ölçekli bir mücadelenin’ bir kısım ülkeler için hâlâ konjonktür icabı desteklenecek bir ‘retorik’ olmaktan öte pek bir anlam ifade etmediğinin ibret verici bir örneğidir.

⁴⁴MHP Genel Başkanı Dr. Devlet Bahçeli'nin 17 Eylül 2001 Tarihli TBMM Grup Konuşması

MHP, Türk Dünyası ile olan ilişkilerimizin çok yönlü olarak zenginleştirilmesini Türkiye'nin 21. yüzyıldaki temel öncelikleri arasında kabul etmektedir. Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmalarından itibaren geçen yaklaşık on yıllık süre zarfında ilişkilerde ciddi ilerlemelerin sağlanamadığı bir gerçektir. Meselenin herkesin üzerine düşeni yapması gerektiği stratejik ve mill  bir konu olarak kabul edilmesi için yabancı gözlüklerle ya da ideolojik önyargılarla ele alınmaması gerekmektedir.

MHP'nin parti programında yer alan 'Türk Dünyası Ortak Pazarı'nın oluşturulması gibi Türkiye-Türk Dünyası ilişkilerini şimdiye kadarki seyrinin çok ötesinde gerçekçi, kurumsal ve köklü bir boyuta taşıyacak atılımlarının gerçekleşebilmesinin  n şartlarından birisi, Türkiye'nin istikrarlı ve güçlü bir ekonomik yapıya sahip olmasıdır. Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum yüzünden Türkiye-Türk Dünyası ilişkileri açısından çok önemli bir konumda bulunan Afganistan'da yaşanan gelişmelerde 'ağırlığı'  ls nde etkili olamayışı bu gerçeğin en son ve bariz örneklerinden birisidir.

SONUÇ: TÜRK SİYASÎ KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİ VE MHP

Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2000 yılında toplanan Büyük Kongresi ve yenilenen parti programı, Türk milliyetçiliği düşüncesinin uzun yılların birikimi olan hassasiyet, değer ve ideallerini yeni çağın dinamikleri ışığında yeniden sistematize ettiği bir sürecin dönüm noktalarından birini ifade etmektedir. MHP'nin Türk toplumunun millî kimliğini yaşatma ve yeni yüzyılda etkin ve güçlü ülke olarak varolma idealini esas alarak giriştiği fillî ve fikrî hamleler, 'zamanın ruhu'nun milliyetçi bir bakış açısıyla nasıl kavranacağı'nın önemli ve anlamlı bir örneğini ortaya koymaktadır.

Özellikle son bir-iki yıldır giderek dünyanın ve ülkemizin hem siyasî hem de entelektüel gündemlerinde daha fazla yer bulan 'insanî küreselleşme', 'yeni bir sorumluluk ahlâkı', 'hakkaniyetli ve merhametli bir sosyo-ekonomik düzen' gibi ilke ve idealler, MHP'nin siyasî metin ve söylemlerinde merkezî bir konuma sahip bulunmaktadır. Aynı şekilde son yıllarda altı sık sık çizilen ve nihayetinde 57. Hükümet döneminde hazırlanan 8. 5 Yıllık Kalkınma Planı'nın uzun vadeli strateji bölümünün omurgasını oluşturan 'Cumhuriyetimizin 100. Kuruluş Yıldönümünde Lider Ülke Türkiye Hedefi' ya da '2023 Vizyonu', bugün ülkemizde çeşitli zeminlerde tartışılmakta ve taraftar bulmaktadır.⁴⁵ Milliyetçi Hareket'in Türk siyasî hayatındaki önderliği; fikrî alanın yani vizyon sahibi olma iddia ve çabasının yanında, çarpık siyasî anlayış ve uygulamaları dönüştürme konusunda da devam etmektedir.

Gerçekten de, MHP'nin Türk siyasî hayatına hakim olan çatışma ve yozlaşmanın üstesinden gelinmesine yönelik ilkeleri çerçevesinde oluşturduğu siyasî söylem ve pratikleri, temel hedef olarak carî siyasî

⁴⁵ Dr. Devlet Bahçeli'nin '2023 Vizyonu'nu ayrıntılı olarak ele aldığı ve geliştirdiği ilk örnekler biri için bakınız: Devlet Bahçeli, "Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Kuruluş Yıldönümü İçin Millî Hedef ve Öncelikler", **Milliyetçi Çizgi**, 11 Ocak 1995. Ayrıca bakınız: Devlet Bahçeli, "21. Yüzyılın Güçlü Türkiye'si İçin Lider Ülke Stratejisi: Önemi ve Ana Hatları", **Yeni Türkiye**, Ocak-Şubat 1998.

alışkanlıklarda ve anlayışlarda bir dönüşümü öngörmektedir. Bu yaklaşım biçimi orta vadeli bir pespektifte ise, bir “*kültür değişimi projesi*”ni⁴⁶ ifade etmektedir. Bilindiği gibi serbest kültür değişimlerinde aktörler; istek, beklenti ve ihtiyaçlarını hâlihazırda sahip olduklarından daha üst seviyede tatmin eden kültür unsurlarını bünyelerine kazandırırılar. Bu kabul edişte ‘yeni kültür unsurlarını’ arzu edilir kılan ‘*psikolojik*’ faktörler de en az bu unsurların gerçek ihtiyaçları tatmin ediş düzeyleri kadar önemli bir rol oynamaktadır. Bunlar arasında ‘yeni kültür unsurları’nın güç ve prestiji ifade etmek, güç ve prestijle aynîleşmek gibi çekicilik özellikleri ön plana çıkmaktadır.

Siyasette, siyasetin içinden bir aktör tarafından meydana getirilmeye çalışılan bir dönüşüm hamlesinde ise durum şöyledir; siyasî aktör, diğer siyasî aktörlerin tutum ve davranışlarına hakim olan ilkeleri, benimsediği ilkeler doğrultusunda dönüştürmek istemektedir. Bunun için bu ilkelerin, herşeyden önce tutarlı ve güçlü bir değerler sistemini yansıtmaları, onları benimsemenin ve uygulamanın artan bir prestije sebep olması önem taşımaktadır. Dolayısı ile siyasî partilerin somut ihtiyaçlarına cevap vermeleri, seçmenden daha fazla oy almalarını sağlamaları gerekmektedir. Çünkü, toplumsal kabul, kamuoyunun takdiri ve bu ilkelerin layıkıyla temsili böylesi bir dönüşümde anahtar rol oynamaktadır. Bu tarz bir dönüşüm, “carî sistem”in üzerine kurulu olduğu çıkarlar ve siyaset ediş tarzlarını alt-üst edici bir mahiyettedir. Bu yüzden, carî sistem içerisinde hayat bulmuş olan aktörler, siyaset sahnesini yozlaştıran pratiklerinde ısrar ederek direnç göstereceklerdir.

Kültür değişimlerinin en kolay meydana gelen ve en çabuk benimsenen kısmı içselleştirme gerektirmeyen, ‘değerler ve ilkeler’den ziyade pratikliği ağır basan kısımlarıdır. Bu durum siyaset alanında kendisini ‘retorik’ değişimler ve kısa vadeli tutum değişiklikleriyle göstermektedir. Siyaset alanındaki bir yeniden inşâ sürecinde siyasî

⁴⁶ Kültür değişimleri için bkz. Mümtaz Turhan, **Kültür Değişimleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, İstanbul, 1969.

kültüre ikâme edilmek istenen ilkelerin çekiciliği ve prestiji, ayrıca toplumsal kabule şayan oluşu inkâr edilemez bir noktaya geldiğinde diğer aktörler, bu ilkeleri bir yandan 'retorik' bazında benimser görünürken, diğer yandan da dönüşümün taşıyıcısı ve temsilcisi konumunda olan aktörün savunduğu ilkelerle çelişmesini sağlayacak manevralara gireceklerdir. Böylece onun da 'farklı' olmadığı mesajını vererek, açıkça ifade etmeseler de carî olan dışında bir ihtimalin mümkün olmadığını ihsas etmek suretiyle çıkar hiyerarşilerini ve sistem içindeki konumlarını muhafaza etmeye çalışacaklardır. Böylesi bir tutum, uzun vadede 'siyaset kurumu'nun topyekûn itibar kaybetmesine ve çöküşüne sebep olsa da kısa vadeli ve kişisel çıkar odaklı düşünmek, zaten mevcut yozlaşmış siyaset etme anlayışının vasıfları arasında yer almaktadır.

MHP'nin Türk siyasetine taşımış olduğu vizyonla ilişkili olarak böylesi bir dönüşümün ilk kısmıyla ilgili örneklerin 18 Nisan seçimleri öncesinden itibaren yaşanmakta olduğu görülmektedir. MHP'nin savunduğu ilkeler ve bu çerçevede sahip olduğu duruş, Türk siyasî hayatında istisna oluşturan % 100'ün üzerinde bir oy patlamasına sebep olmuştur. Böylece MHP'nin ısrarla savunduğu ilkelerin, yani hakim siyasî alışkanlıkların dönüştürülmesi karalılığının hem toplumsal kabûle şayanlık, hem de oy oranını arttırma şartlarını sağladığı diğer aktörler tarafından açıkça görülmüştür. Bu ilkelerin mahiyetine bakıldığında, Türk toplumunun sahip olduğu ve/veya talep ettiği kültür ve ahlak değerlerinin ışığında hayat buldukları açıkça görülmektedir. Başlı başına bu unsur bile bir toplumsal itibar ve meşruluk kaynağı teşkil etmektedir.

Bu çerçevede MHP'nin üslûp ve söylemi, hem mevcut siyasî partilerin çoğu tarafından hem de 18 Nisan sonrasında partileşme sürecine giren 'yeni oluşumlar' tarafından 'retorik' düzeyde taklit edilir olmuştur. Aynı zamanda MHP'ye yönelik geniş medya destekli karalama ve itibarsızlaştırma kampanyaları da her zeminde artış göstermiştir. Bu çelişkili durum, eskisi ve yenisiyle Türkiye'deki siyaset sınıfının tutarlılık ve

sorumluluk gibi değerleri benimsemekten uzak olduğuna, dolayısıyla klasik alışkanlıkların terk edilmesindeki güçlüğe işaret etmektedir.

Türk siyasetinin bu mânâdaki açmazlarının rahatlıkla test edilebileceği bir başka alan, doğrudan demokrasi tartışmalarıdır. Demokratikleşme konusundaki tavır alışlar dikkatli ve objektif bir gözle değerlendirildiğinde, sağlıklı bir demokratik yaklaşımdan çok, farklı siyasî hedeflerin, grupsal önceliklerin veya tarihsel arka planı da bulunan ve 'devlet'e karşı güdülen siyasî kan davalarının belirleyicilikleriyle karşılaşmaktadır.

Peki MHP'nin siyasî ahlaka dair öncelik ve telakkîlerinin siyasî ve toplumsal düzlemde hayatiyet kazanması süreci, siyasî kültürümüzün özlenen doğrultuda pekişmesini mümkün kılabilecek midir? Bunun gerçekleşebilmesinin ön şartı, Türk seçmeni tarafından MHP'nin duruş ve ilkelerine karşı 18 Nisan 1999'da gösterilen teveccühün devam etmesidir. Bunun için de, hayata geçirilmeye çalışılan ilkelerin ve siyasî üslubun toplum tarafından algılanmasını sağlayacak maddî ve psikolojik kanalların sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getirebilmeleri gerekmektedir. Bu noktada bir kısım sıkıntılar göze çarpmaktadır. Bunların ilki, bir siyasî aktörün menfî siyaset etme pratiklerinin dönüşümüne dair ilkeleri benimseyip toplum kesimleriyle paylaşmaya, aynı anda da diğer aktörlerin tutum ve davranışlarına yansıtmaya çalışmasıyla başlayan 'siyasî zaman' ile; gittikçe daha geniş toplum kesimlerinin, bu arada da diğer aktörlerin bu değerler silsilesini benimseyip içselleştirdikleri 'toplumsal zaman' arasındaki farka ilişkindir. Dönüşümü sırtlayan siyasî aktör, buna uygun eylemleriyle ilkelerinin 'siyasî görünürlükleri'ni arttırdıkça yeni siyasî değerlerin benimsenmesi için gerekli olan 'toplumsal zaman' kısılacaktır.

Bu noktada iki unsur geciktirici rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi, koalisyon hükümetlerinin mahiyetleri icabı partilerin 'siyasî görünürlükleri' üzerinde olumsuz bir rol oynamalarıdır. Bir diğeri, MHP'nin

ortağı olduğu koalisyon h k metinin depreme başlayan ve ekonomik krizle devam eden bir olumsuzluklar silsilesiyle karşı karşıya kalmasıdır. Özellikle ekonomik kriz, Türk toplumunun büyük bir çoğunluğunun gündelik hayatını ve gündemini derinden etkileyerek bütün dikkatini ‘birincil ihtiyaçları’ üzerine yoğunlaştırmasına sebep olmuştur.

Bilhassa şubat krizinden itibaren medyanın ‘kurtarıcılar’ yaratarak bütün şimşekleri h k mete, hatta siyasete yöneltmesi, MHP’nin ilkeler ve değerler çerçevesinde temsilini yaptığı ‘h kim siyaset etme anlayışının dönüşümü projesi’ne ilişkin ‘toplumsal algılama eşiğini’ yükseltmiştir. Bu çerçevede yolsuzluklarla mücadele de aralarında olmak üzere, MHP’nin temel hedef ve ilkeleriyle çeliştiğine dair bir izlenim; gerçeklerin, dönüşüme karşı direnç oluşturan aktör ve kesimlerin madd  iletişim imkanlarının önemli bir kısmını ellerinde tutmaları ya da etkileme kapasitesine sahip olmaları nedeniyle kolayca oluşturabildikleri ‘iletişim prizmalarında’ çarpıtılması suretiyle topluma sunulmaya çalışılmaktadır.

Siyas  kültürün dönüşümünde başarının; ‘toplumsal algılama eşiğinin’ birincil ihtiyaçlara dönük sıkıntılar hafifletilmek suretiyle aşağıya çekilmesi, ‘siyas  görünürlüğün’ arttırılması ve iletişim kanallarının güçlendirilmesine bağlı olduğu gözükmektedir. Çünkü, “yurttaşlık kültürü”n n gelişip kurumlaşmasını mümkün kılacak sosyo-ekonomik ve siyas  zemini, buna bağlı olarak da demokratik ve istikrarlı rek bet ortamını tesis etmenin mucizev  bir formülü bulunmamaktadır. İkinci bir temel faktör olarak da başarı, asl  unsurlarını tutarlılık, dürüstlük ve açıklık gibi değerlerin oluşturduğu “sorumluluk ahl k ”nın siyas  hayattaki gücüne, yani sahiplenilme ve uygulanma düzeyinin yaygınlığına bağlıdır. Ancak, Türk siyaset sahnesinde boy gösteren birçok siyas  aktör bu durumun h l  bir hayli uzağında olduğuna göre, dönüşümün kolay olmayacağı ve biraz daha zaman alacağı anlaşılmaktadır. Çünkü böyle bir pozitif sürecin taşıyıcısı ve yayıcısı durumunda olması gereken medyanın tutumu da,

“geleneksel siyaset sınıfı”nın zihniyet ve yaklaşımlarından pek farklı değildir.